Ministerstwo
Rozwoju i Technologii

Ewaluacja Programów wsparcia dla przemysłu energochłonnego

związanych z cenami energii i gazu ziemnego w latach 2022-2024

Raport końcowy

Zamawiający:

Ministerstwo Rozwoju i Technologii
Pl. Trzech Krzyży 3/5
00-507 Warszawa

Wykonawca:

Polska Agencja Ewaluacji Sektora Publicznego S.A.
ul. Chłodna 51
00-867 Warszawa

EU-CONSULT sp. z o.o.
ul. Toruńska 18 C lok. D
80-747 Gdańsk

Gdańsk 2026 r.

Spis treści

1. Streszczenie 4
2. Wprowadzenie 7
   2.1. Przedmiot badania 7
   2.2. Cel badania 7
   2.3. Zakres badania 7
   2.4. Kryteria ewaluacyjne 8
   3. Opis zastosowanej metodologii 8
4. Ocena realizacji Programu 9
   4.1. Kontekst realizacji Programu 9
   4.2. Podstawowe informacje o realizacji Programu 12
   4.3. Zakres oddziaływania Programu na rynek 22
   4.4. Adekwatność Programu do potrzeb beneficjentów 29
   4.5. Realizacja celów Programu 34
   4.6. Trudności w realizacji Programu 38
5. Wpływ Programu na konkurencyjność beneficjentów 40
   5.1. Wpływ Programu na płynność finansową wspartych przedsiębiorstw 43
   5.2. Wpływ Programu na miejsca pracy we wspartych przedsiębiorstwach 49
   5.3. Wpływ Programu na zdolności produkcyjne wspartych przedsiębiorstw 52
   5.4. Wpływ Programu na ceny produktów wspartych przedsiębiorstw 56
   5.5. Wpływ Programu na liczbę klientów wspartych przedsiębiorstw 62
   5.6. Wpływ Programu na przychody i zyski wspartych przedsiębiorstw 66
   5.7. Wpływ Programu na funkcjonowanie wspartych przedsiębiorstw 72
   5.8. Podsumowanie wpływu Programu na konkurencyjność wspartych przedsiębiorstw 76
6. Wpływ Programu na krajową gospodarkę 78
   6.1. Wpływ Programu na stabilność zatrudnienia we wspieranych sektorach gospodarki 79
   6.2. Wpływ Programu na ciągłość produkcji i stabilność dostaw w przemyśle energochłonnym. 80
   6.3. Wpływ Programu na wpływy podatkowe z przemysłu energochłonnego 82
   6.4. Wpływ Programu na ceny oferowanych produktów z przemysłu energochłonnego 84
   6.5. Wpływ Programu na konkurencyjność przemysłu energochłonnego 85
   6.6. Wpływ Programu na transformację energetyczną i dekarbonizację przemysłu energochłonnego 86
7. Nieprzewidziane skutki realizacji Programu 91
   7.1. Dodatkowe pozytywne efekty realizacji Programu 91
   7.2. Dodatkowe negatywne efekty realizacji Programu 93
8. Wnioski 94

1. Streszczenie

Zmiana sytuacji geopolitycznej po agresji Rosji wobec Ukrainy 24 lutego 2022 spowodowała gwałtowny wstrząs na europejskich i globalnych rynkach energetycznych, prowadząc do bezprecedensowego wzrostu cen energii. Skutki tego kryzysu najbardziej odczuły przedsiębiorstwa, których funkcjonowanie wymaga znacznej ilości energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Wobec czego Komisja Europejska dała możliwość przekazywania przedsiębiorstwom energochłonnym środków finansowych rekompensujących częściowo wzrost kosztów zakupu energii. Rząd Polski uruchomił i przeprowadził trzy edycje Programu pomocy dla sektorów energochłonnych związanej z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej. Zgodnie z ich założeniami rekompensowano koszty ponoszone w latach 2022, 2023 i 2024.

Celem niniejszego badania była ocena poszczególnych Programów w kontekście realizacji celów oraz wpływu rozdysponowanych środków na utrzymanie płynności, rentowności, miejsc pracy i zdolności produkcyjnych beneficjentów pomocy. W wyniku badania zaproponowano rekomendacje m.in. w zakresie dostosowania programów do oczekiwań rynkowych i potrzeb branży oraz założeń i warunków analogicznego programu.

W trakcie realizacji badania pozyskano szereg danych dostępnych w statystyce publicznej, wykorzystano informacje pochodzące z Ministerstwa Rozwoju i Technologii oraz Operatora Programu, tj. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Pozyskano również dane pochodzące bezpośrednio od przedsiębiorstw, które otrzymywały wsparcie jak i tych, które z takiego wsparcia nie korzystały. Przy odpowiednim ich doborze możliwe było wskazanie jaki wpływ na rozwój przedsiębiorstw przyniosły środki rekompensujące wzrost kosztów energii. Całość zebranych danych poparta została opinią osób niezależnych od zespołu badawczego.

Wyniki badania dają podstawę do sformułowania następujących wniosków.

- Wsparcie finansowe udzielane w ramach Programu zostało odpowiednio ukierunkowane. Objęto nim 437 przedsiębiorstw, które wykazywały się wysoką energochłonnością procesów produkcyjnych. W ich przypadku koszty związane z zakupem energii, często znacznie przekraczały minimalny poziom wymagany w Programie. Trafiły do nich środki w łącznej wysokości 5,3 mld zł.
- Program był odpowiednim narzędziem na przeciwdziałanie skutkom agresji Rosji wobec Ukrainy, związanym z gwałtownymi wzrostami ceny energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Wyzwania tego kryzysu wymagały zapewnienia płynności finansowej przedsiębiorstw, których funkcjonowanie wymaga znacznej ilości energii. Dzięki realizacji Programu było to możliwe. Założenia Programu były dostosowane do potrzeb jego beneficjentów, w zakresie zarówno formy udzielania wsparcia jak i jego wysokości. Zasada rekompensowania jedynie części wzrostu kosztów, a nie całości wydatków związanych z energią, została przez beneficjentów przyjęta ze zrozumieniem. Jedyną kwestią możliwą do usprawnienia jest uruchamianie tego rodzaju programów wsparcia jako szybkiej reakcji na zaistniałą sytuację ekonomiczną. Duża konkurencyjność na rynkach światowych w sytuacjach kryzysowych może powodować szybką utratę pozycji.
- Oddziaływanie Programu było ograniczone przez niewystarczające zainteresowanie przedsiębiorstw ubieganiem się o środki. W wyniku czego rozdysponowano zaledwie 45,7% alokacji przeznaczonej na Program. Wynikało to z szeregu warunków postawionych przez

Komisję Europejską przedsiębiorstwom, które mogą ubiegać się o wsparcie. Z drugiej strony, część warunków, które zniechęcały lub uniemożliwiały przedsiębiorstwom aplikowanie w ramach Programu były zależne tylko od Operatora Programu. Przede wszystkim był to czas na złożenie wniosku, który w wielu przypadkach był niewystarczający na to, aby spełnić wszystkie wymagania. Złożenie wniosku wymuszało zaangażowanie dużych zasobów administracyjnych w krótkim czasie. Dużym utrudnieniem było znalezienie biegłego rewidenta, który w takim czasie podejmie się wykonania usługi atestacyjnej. Krótki termin naboru był spotęgowany niewystarczającymi działaniami informacyjnymi i promocyjnymi Programu. Informacje o uruchamianych edycjach Programu nie docierały do szerokiego grona zainteresowanych podmiotów, co mogło spowodować, że część przedsiębiorców nie dowiedziała się o możliwości otrzymania rekompensaty lub dowiedziała się za późno by skutecznie przygotować wniosek. Warto zatem w ewentualnych przyszłych programach wsparcia zadbać o odpowiednie działania informacyjne oraz zapewnić wnioskodawcom czas na przygotowanie i złożenie wniosków.

- Realizacja Programu nie przysporzyła beneficjentom większym problemów. Te, które występowały dotyczyły głównie etapu aplikowania o środki. Nie miały one charakteru powszechnego, ale skutkowały niewystarczającym poziomem zainteresowania ogłaszanymi naborami.
- Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej z założenia był instrumentem interwencji kryzysowej, stabilizującym sytuację przedsiębiorstw w warunkach nadzwyczajnego szoku cenowego, a nie trwałym rozwiązaniem problemu wysokich kosztów energii w polskim przemyśle. Miał on zatem przede wszystkim funkcję doraźną. Głównym celem interwencji była pomoc przedsiębiorstwom, dla których udział kosztów zakupu nośników energii, w tym gazu był znaczący i determinował ich działalność gospodarczą. Cel ten został w pełni zrealizowany. Otrzymane środki stanowiły dużą pomoc finansową oraz w pełni lub częściowo zrekompensowały wzrost cen. Środki te zostały w pełni wykorzystane przez zdecydowaną większość wspartych firm.
- Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w ramach Programu w dużym stopniu zachowały swoją konkurencyjność na rynku. Środki Programu miały w tym zauważalne znaczenie. Program miał istotny pozytywny wpływ na wsparte przedsiębiorstwa przede wszystkim w zakresie:
    - utrzymania lub zwiększenia płynności finansowej, pozwalającej na terminowe regulowanie zobowiązań, np. wypłacanie pensji, opłacanie faktur czy podatków - u 185 wspartych przedsiębiorstw,
    - utrzymania lub zwiększenia dotychczasowych miejsc pracy, co wpływa m.in. na ciągłość operacyjną oraz jakość obsługi klienta - u 100 wspartych przedsiębiorstw,
    - utrzymania lub obniżenia cen produktów, które kształtują postrzeganie marki, bezpośrednio decydują o wielkości marży oraz wpływają na decyzje zakupowe klientów - u 95 wspartych przedsiębiorstw,
    - utrzymania lub zwiększenia zdolności produkcyjnych, dzięki czemu firmy mogły w dalszym ciągu wytwarzać niezbędną ilość produktów - u 86 wspartych przedsiębiorstw,
    - utrzymania lub zwiększenia osiąganych zysków - u 82 wspartych przedsiębiorstw,
    - utrzymania lub zwiększenia uzyskiwanych przychodów - u 71 wspartych przedsiębiorstw,

- utrzymania lub powiększenia bazy klientów, która świadczy o wyższej wartości użytkowej oferty, gwarantuje większą stabilność finansową i zapewnia firmie przewagę rynkową nad konkurentami z tego samego sektora - u 69 wspartych przedsiębiorstw.

- Utrzymanie konkurencyjności wspartych firm pozwoliło im przetrwać trudną sytuację związaną ze wzrostem kosztów energii. Udzielone wsparcie w ramach Programu uratowało 98 firm przed poważnymi konsekwencjami związanymi z ich dalszym funkcjonowaniem.
- Wpływ Programu na energochłonne sektory gospodarki jest znacznie ograniczony przez niewielką skalę wsparcia. Pozytywne oddziaływanie jest jednak obserwowane w zakresie wzrostu konkurencyjności, ochrony miejsc pracy, wpływów podatkowych, oferowanych cen produktów. W mniejszym stopniu w zakresie ciągłości produkcji i bezpieczeństwa dostaw, transformacji energetycznej oraz dekarbonizacji.
- Udzielana pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej nie była Programem nastawionym na działania związane z transformacją energetyczną przedsiębiorstwa czy też dekarbonizacją. W konsekwencji Program oddziaływał na to w znikomym stopniu. Zidentyfikowano jednak pierwsze korzyści. Znaczny wzrost kosztów oraz rekompensowanie jedynie części tego wzrostu uświadomiło przedsiębiorców co do konieczności oszczędzania energii oraz podejmowania działań inwestycyjnych zmierzających do ograniczenia zużycia energii lub jej produkcji ze źródeł odnawialnych. W przedsiębiorstwach energochłonnych podjęcie takich inwestycji wymaga znacznych środków finansowych, dużo większych niż w przypadku firm spoza sektora energochłonnego. Program dał jedynie sygnał przedsiębiorstwom do konieczności podejmowania takich działań.
- Z uwagi na aktualną sytuację na Bliskim Wschodzie, problem kosztów energii nadal jest aktualny. Sytuacja powinna być na bieżąco monitorowana i jeżeli wystąpią przesłanki i możliwości, powinny być wprowadzane kolejne programy wsparcia przedsiębiorstw energochłonnych. Wówczas powinny one być w większym stopniu nakierowane na zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw.
- Realizacja Programu, poza wymiarem finansowym przyniosła wymierne korzyści w aspekcie poszerzenia kompetencji i wiedzy. Przeprowadzenie analiz niezbędnych w procesie aplikowania o wsparcie uświadomiło przedsiębiorców o poszczególnych składnikach cen energii. Dzięki tym kompetencjom przedsiębiorstwa mogą skuteczniej monitorować zużycie energii i ponoszone koszty, efektywniej analizować swoje potrzeby inwestycyjne związane z energią, świadomiej przeprowadzać proces przetargowy na dostawę energii i w konsekwencji uzyskiwać bardziej korzystne oferty. Program dał beneficjentom podstawy merytoryczne do takich analiz. Ponadto wymusił na beneficjentach świadomość oszczędzania oraz podejmowania działań inwestycyjnych zmierzających do ograniczenia zużycia energii, a tym samym ograniczenia ponoszonych na nią kosztów.

2. Wprowadzenie

2.1. Przedmiot badania

Przedmiotem badania są następujące programy rządowe (zwane w raporcie łącznie „Programem”):

- *Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.*,
- *Pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2023 r.*,
- *Pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2024 r.*,

które zostały zrealizowane w latach 2023 i 2024, aby przeciwdziałać negatywnym skutkom nagłego wzrostu cen nośników energii. Ich źródłem początkowo była konfrontacyjna polityka handlowa Rosji, a następnie agresja tego kraju na Ukrainę oraz zdecydowana reakcja Polski i Unii Europejskiej w postaci embarg i ograniczeń importu, a także środki odwetowe zastosowane przez Rosję. Czynniki te spowodowały ograniczenie importu paliw kopalnych i gazu ziemnego do państw europejskich, co z kolei przełożyło się na wzrost ich cen oraz cen energii elektrycznej na europejskim rynku. Polska nie była wyjątkiem i również w naszym kraju ceny energii elektrycznej oraz gazu ziemnego znacząco wzrosły względem tych z roku 2021.

Ustawa z dnia 29 września 2022 r. o zasadach realizacji programów wsparcia przedsiębiorców w związku z sytuacją na rynku energii w latach 2022–2024 wprowadziła możliwość przyjęcia przez Radę Ministrów programów pomocowych, mających na celu udzielenie wsparcia finansowego określonym grupom przedsiębiorców, w przypadku których prowadzenie działalności gospodarczej jest zagrożone z uwagi na dynamiczny wzrost kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, wynikających z obecnej dynamicznej sytuacji na rynku energii.

2.2. Cel badania

Celem ewaluacji była ocena realizacji i efektywności ww. programów rządowych, odnoszących się do lat 2022, 2023 i 2024, oraz zaproponowanie rekomendacji m.in. w zakresie dostosowania Programów do oczekiwań rynkowych i potrzeb branży, opracowanie rekomendacji dotyczących założeń i warunków analogicznego Programu, czy też ewentualnego zastosowania w przyszłości podobnego mechanizmu.

Celem ewaluacji była także ocena poszczególnych Programów w kontekście wpływu zawartych w nich mechanizmów na zdolność utrzymania płynności, rentowności, miejsc pracy i zdolności produkcyjne beneficjentów pomocy.

2.3. Zakres badania

Ewaluacja dostarczyła wyczerpujących i wiarygodnych informacji na temat przebiegu i efektów udzielanej pomocy w ramach następujących obszarów badawczych:

I. Oceny realizacji Programu;

II. Możliwego potencjalnego zakresu oddziaływania Programu na rynek;

III. Wpływu Programu na utrzymanie płynności, rentowności, miejsc pracy czy też zdolności produkcyjne beneficjentów pomocy;

IV. Rekomendacji możliwych obszarów i prognozowanych potrzeb zastosowania podobnych programów w przyszłości dla sektora przemysłu.

Udzielona została odpowiedź na następujące pytania badawcze:

1) Jak Program zrealizował oczekiwania przedsiębiorców w zakresie pomocy?
2) Czy Program spełnił zakładane cele?
3) Jakie inne niż zakładane skutki lub korzyści przyniosło przedsiębiorcom uczestnictwo w Programie?
4) Czy wszystkie elementy Programu prowadziły do osiągnięcia jego celów? Jakich modyfikacji należałoby dokonać w tym zakresie?
5) Czy warunki Programu umożliwiały uczestnictwo w Programie wszystkich przedsiębiorców spełniających wymogi określone w Programie?
6) Jak pomoc udzielona w Programie wpłynęła na konkurencyjność beneficjentów?
7) Jaki zakres pomocy przewidzianej w Programie nie został wykorzystany w ramach przyznanej pomocy? Dlaczego nie został on wykorzystany?
8) Jakie trudności pojawiały się w czasie realizacji Programu? Jaki był charakter tych trudności? Jak można im zapobiegać w przyszłych edycjach Programu?
9) Jakie dodatkowe/nieprzewidziane (pozytywne lub negatywne) efekty pojawiły się w wyniku realizacji Programu?
10) Jakie zmiany należałoby wprowadzić, aby Program odpowiadał w większym stopniu na potrzeby beneficjentów?
11) Jakie zmiany dla gospodarki spowodował Program?
12) Czy wydatkowanie środków wpłynęło na inwestycje finansowe w zakresie dekarbonizacji?

2.4. Kryteria ewaluacyjne

Badanie zostało przeprowadzone z uwzględnieniem następujących kryteriów ewaluacyjnych:

1) Trafność – rozumiana jako ocena stopnia, w jakim cele Programów są zgodne z potrzebami i warunkami prowadzenia działalności przez beneficjentów;
2) Skuteczność – rozumiana jako ocena osiągnięcia celów Programów;
3) Efektywność – rozumiana jako ocena właściwego przekształcenia pomocy w zamierzone efekty;
4) Użyteczność – rozumiana jako ocena konsekwencji realizacji Programów;
5) Trwałość – rozumiana jako ocena efektów oddziaływania Programów po jego zakończeniu.

3. Opis zastosowanej metodologii

W celu kompleksowej oceny realizacji Programu Wykonawca posłużył się szerokim wachlarzem metod, technik i narzędzi badawczych, zarówno zbierania danych, jak i ich analizy.

W procesie tworzenia wyników zastosowano następujące metody:

1. Analizę desk research obejmującą:
    a) Akty prawne oraz komunikaty na szczeblu KE oraz Polski;

b) Dokumentację programów rządowych;
c) Dokumentację Operatora Programu;
d) Dane dotyczące udzielonej pomocy;
e) Dane dotyczące przeprowadzonych kontroli w ramach Projektu;
f) Dane statystyki publicznej.

2. Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z:
   a) Przedstawicielami Zamawiającego – 2 efektywne wywiady;
   b) Przedstawicielami Operatora Programu, tj. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – 2 efektywne wywiady;
   c) Przedstawicielami beneficjentów Programu – 15 efektywnych wywiadów;
   d) Przedstawicielami potencjalnych beneficjentów, którzy nie skorzystali z Programu – 10 efektywnych wywiadów.
3. Badanie ankietowe (CAWI / CATI) wśród:
   a) Beneficjentów Programu – 503 efektywne ankiety.
4. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) z przedstawicielami:
   a) Beneficjentów Programu – 2 efektywne wywiady;
   b) Potencjalnych beneficjentów, którzy nie skorzystali z Programu – 1 efektywny wywiad;
5. Studium przypadku wśród:
   a) Beneficjentów Programu – 6 studiów przypadku;
6. Panel ekspercki z:
   a) Ekspertami w obszarze przemysłu energochłonnego.
7. Analiza danych jakościowych przy wykorzystaniu dedykowanego oprogramowania CAQDAS (Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software).
8. Analizy statystyczne wyników badań ilościowych oraz danych statystyki publicznej.
9. Analizy eksperckie realizowane na bieżąco przez członków Zespołu Badawczego.

4. Ocena realizacji Programu

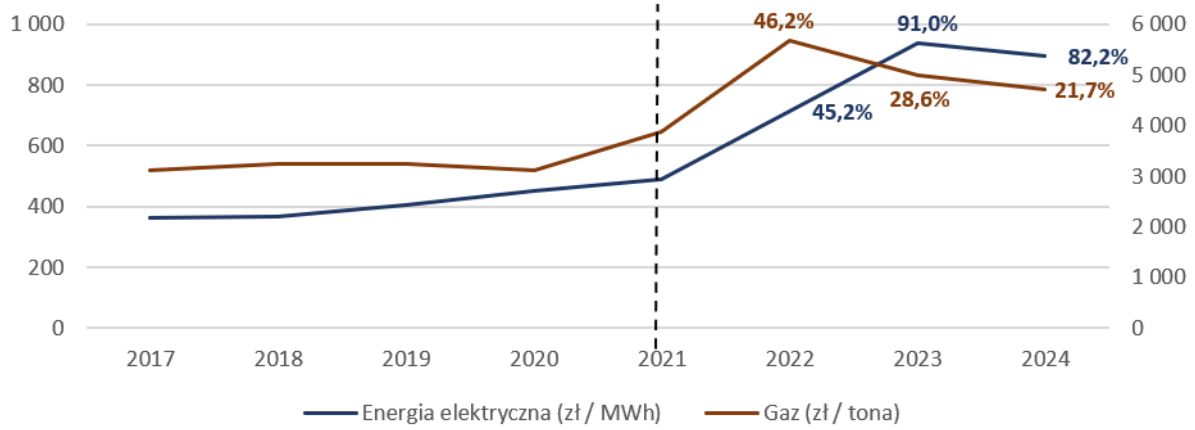
4.1. Kontekst realizacji Programu

Zmiana sytuacji geopolitycznej po agresji Rosji wobec Ukrainy 24 lutego 2022 spowodowała gwałtowny wstrząs na europejskich i globalnych rynkach energetycznych, prowadząc do bezprecedensowego wzrostu cen energii. Konflikt zbrojny, sankcje nałożone na Rosję oraz obawy o stabilność dostaw surowców wywołały energetyczną panikę, która przełożyła się na rekordowe notowania m.in. gazu i prądu.

W Polsce w roku 2022 ceny energii elektrycznej w przemyśle wzrosły o 45,2% w stosunku do roku poprzedniego, a gazu ziemnego o 119,2%. Rok 2023 to kolejny rok znacznych wzrostów cen. W porównaniu z sytuacją sprzed wojny to wzrost cen energii o 91% a gazu o 152,1%. W roku 2024

nastąpił już nieznaczny spadek cen, jednak nadal znacznie przewyższają one ceny obowiązujące do roku 2021.

Wykres 1. Ceny zakupu energii elektrycznej oraz gazu w przemyśle w latach 2017-2024 oraz procentowy wzrost w porównaniu z rokiem 2021

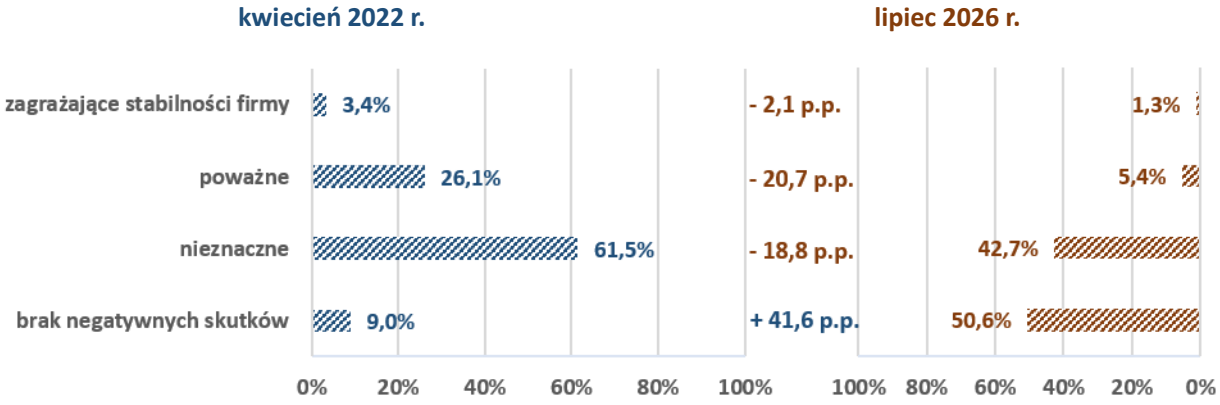

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Gospodarka paliwowo-energetyczna w latach 2016-2024)

Wzrost cen energii oznacza rosnącą inflację. Rosnące koszty, trudniejszy dostęp do kapitału, a do tego niepewność prowadzenia biznesu związana z sytuacją geopolityczną to niełatwa codzienność przedsiębiorców. Sytuacja ta była szczególnie trudna dla przedsiębiorstw energochłonnych.

Jak wynika z badania GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe", w roku 2022 ok. 29,5% z nich doświadczało negatywnych skutków wojny w Ukrainie i jej konsekwencji, które były poważne a nawet zagrażały stabilności firmy. Brak jakichkolwiek negatywnych skutków identyfikowało zaledwie 9% przedsiębiorstw. Rok 2026 to odwrócenie tej tendencji, tj. spadek o 22,8 p.p. odsetka firm identyfikujących skutki poważne lub zagrażające stabilności firmy oraz wzrost o 41,6 p.p. firm nie identyfikujących żadnych negatywnych skutków.

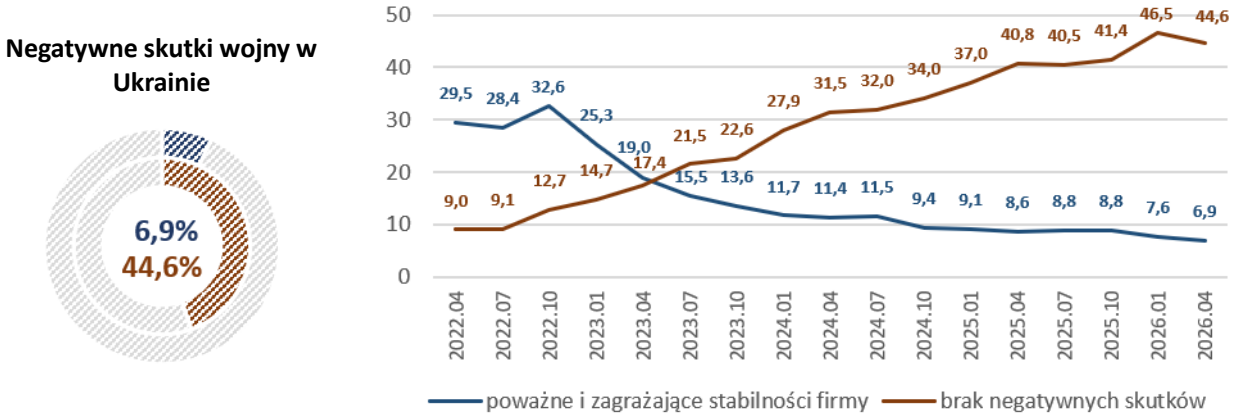
Wykres 2. Negatywne skutki wojny w Ukrainie i jej konsekwencje w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w % przedsiębiorstw)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – lipiec 2026

Jak pokazuje poniższy wykres, wysoki odsetek przedsiębiorstw doświadczających negatywnych skutków wojny w Ukrainie występował w trakcie roku 2022, a następnie następował jego systematyczny spadek. Odwrotna sytuacja jest w przypadku przedsiębiorstw nie doświadczających negatywnych skutków.

Wykres 3. Negatywne skutki wojny w Ukrainie i jej konsekwencje w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" w poszczególnych kwartałach (w % przedsiębiorstw)

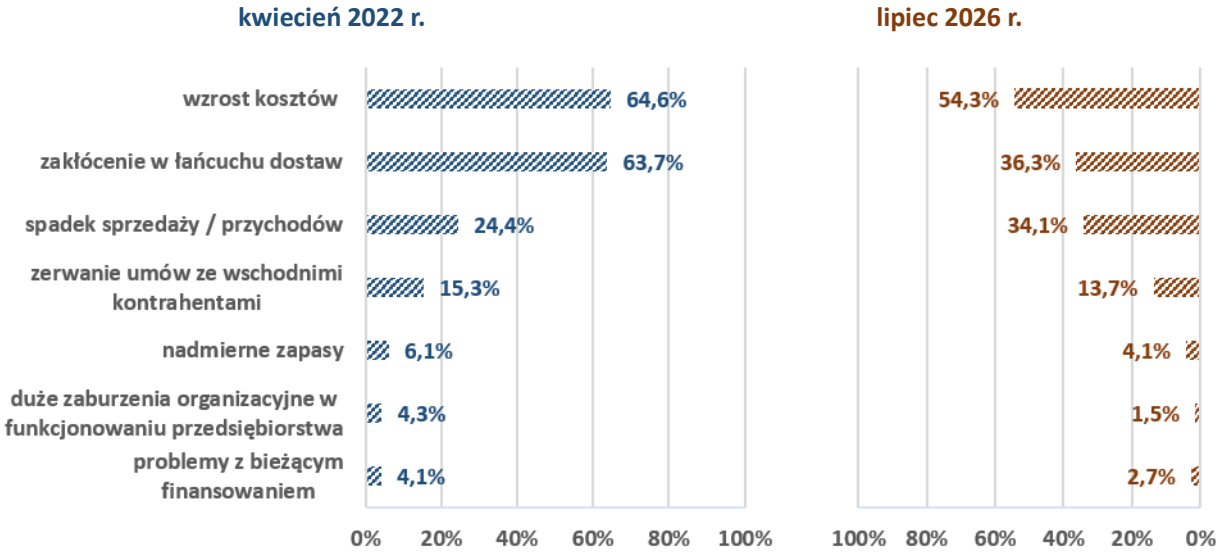

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe", wzrost kosztów był najczęściej wskazywanym negatywnym skutkiem wojny w Ukrainie. W roku 2022 doświadczało go 64,6% przedsiębiorstw identyfikujących negatywne skutki wojny.

W roku 2026, pomimo spadku odsetka firm z sektora energochłonnego, które identyfikują negatywne skutki wojny w Ukrainie, wzrost kosztów jest w dalszym ciągu najistotniejszym czynnikiem doskwierającym energochłonne przedsiębiorstwa. Aktualnie wskazuje na niego ponad połowa firm (54,3%) identyfikujących negatywne skutki wojny.

Wykres 4. Zaobserwowane negatywne skutki wojny w Ukrainie w ostatnim miesiącu przez przedsiębiorstwa z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w % przedsiębiorstw)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – lipiec 2026

Badanie Polskiego Instytutu Ekonomicznego pt. „Reakcje biznesu na szok energetyczny" pokazało jak przedsiębiorstwa radziły sobie w reakcji na rosnące ceny energii. Około 65% przedsiębiorstw podniosło ceny swoich produktów i usług, 57% zdecydowała się na zmniejszenie ogólnych kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa, 46% zdecydowało się na poszukiwanie tańszych surowców, materiałów i usług u dostawców, zaś 36% została zmuszona do wstrzymania planowanych inwestycji. W przypadku niektórych przedsiębiorstw wyższe ceny energii stały się jednak impulsem do

rozpoczęcia inwestycji mających na celu zmniejszenie wykorzystania energii. Mianowicie 21% firm decydowało się na modernizację urządzeń, żeby zwiększyć ich oszczędność energetyczną, 20% inwestowało we własne odnawialne źródła energii elektrycznej, a 17% inwestowało w modernizację termiczną budynków.

Ze względu na dużą dynamikę spowodowaną sytuacją geopolityczną kluczowe było zapewnienie odpowiednich środków wsparcia dostosowanych do oczekiwań rynkowych. Z tego też względu Rada Ministrów opracowała i wdrożyła mechanizm łagodzący skutki gospodarcze spowodowane sytuacją na rynku energii, poprzez pomocowe programy rządowe dla sektorów energochłonnych związane z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej. Trzy edycje Programu (tj. 2022, 2023 i 2024) zostały zrealizowane w latach 2023 i 2024.

Pomoc ta miała służyć przede wszystkim zapewnieniu płynności i dostępu do finansowania dla przedsiębiorstw zmagających się z wyzwaniami kryzysu, przy jednoczesnym zachowaniu warunków działania na jednolitym rynku UE. Wsparcie miało być udzielone na pokrycie zwiększonych kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, związanych ze wzrostem cen energii elektrycznej oraz gazu ziemnego.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Agresja Rosji wobec Ukrainy miała negatywny wpływ na polską gospodarkę, w szczególności na sektory energochłonne. Dla znacznej części przedsiębiorstw konsekwencje wojny zagrażały stabilności firmy lub były poważne.
Dla przedsiębiorstw energochłonnych najważniejszym negatywnym skutkiem wojny był gwałtowny wzrost cen energii. Aktualnie sytuacja nieznacznie uległa poprawie, ale koszty związane z wysokimi cenami energii w dalszym ciągu są istotne dla funkcjonowania energochłonnych przedsiębiorstw.
Za trafne należy uznać ogłoszenie rządowego programu wsparcia dla sektorów energochłonnych związanego z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej za rok 2022 i jego kontynuacje za kolejne lata 2023 i 2024, w celu zapewnienia płynności i dostępu do finansowania dla przedsiębiorstw zmagających się z wyzwaniami kryzysu.

4.2. Podstawowe informacje o realizacji Programu

W ramach udzielanej pomocy odbyły się trzy edycje Programu, tj.:

- Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.,
- Pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2023 r.,
- Pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2024 r.

Operatorem Programu organizującym nabory wniosków był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Łącznie na poszczególne edycje Programu przeznaczono ponad 11,5 mld zł, z czego prawie 37 mln zł na koszty ich obsługi przez Operatora. Programem objęty został okres od 1 lutego 2022 r. do 30 czerwca 2024 r.

Tabela 1. Wysokość alokacji przeznaczonej na realizację poszczególnych edycji Programu

Edycja Programu	Okres przyznania pomocy	Kwota środków przeznaczonych na Program	w tym na obsługę Programu przez Operatora	
			Wartość	% alokacji
2022	1 lutego 2022 - 31 grudnia 2022	5 515 000 000 zł	15 000 000 zł	0,3%
2023	1 stycznia 2023 – 30 czerwca 2023	5 079 416 000 zł	15 238 000 zł	0,3%
	1 lipca 2023 - 31 grudnia 2023			
2024	1 stycznia 2024 – 30 czerwca 2024	949 316 000 zł	6 670 000 zł	0,7%
Łącznie	**1 lutego 2022 - 30 czerwca 2024**	**11 543 732 000 zł**	**36 908 000 zł**	**0,3%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zapisów Programu

O pomoc mógł ubiegać się przedsiębiorca, który spełniał m.in. następujące kryteria:

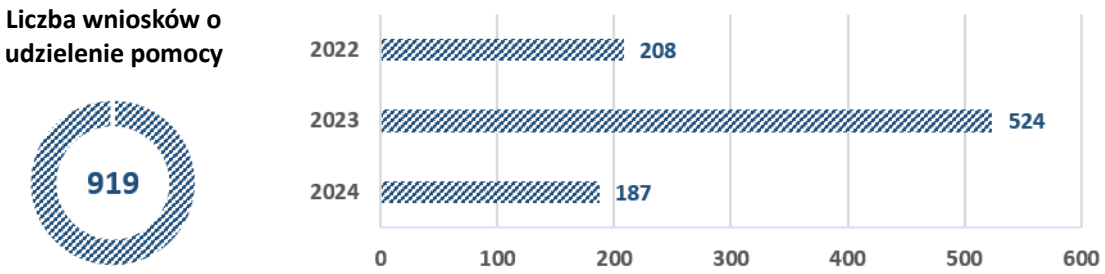
- wykonywał działalność gospodarczą przez okres objęty Programem i za co najmniej jeden miesiąc mógł przedstawić udokumentowane koszty zakupu energii elektrycznej lub gazu ziemnego, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- co najmniej 50% jego przychodu lub wartości jego produkcji pochodziło z działalności w jednej albo wielu podklasach PKD lub produkcji produktów o kodach PRODCOM uznanych w Programie jako sektory energochłonne,
- w skali roku poniósł łączne koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego stanowiące nie mniej niż 3% jego wartości produkcji sprzedanej.

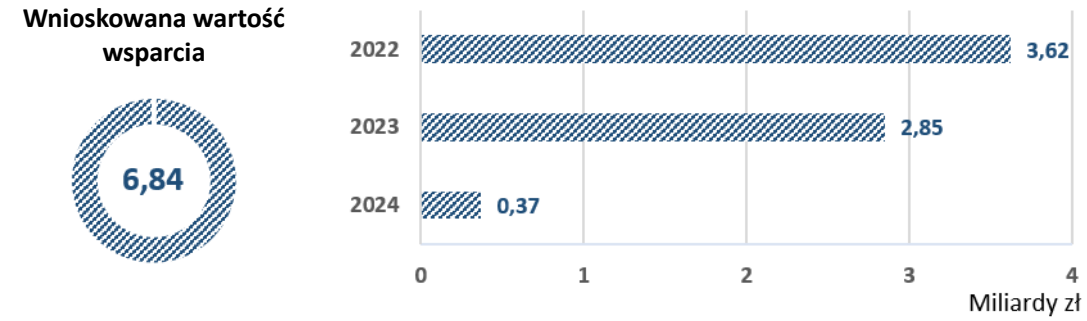
Łącznie w ramach wszystkich edycji Programu zatwierdzono 919 wniosków o udzielenie pomocy na wnioskowaną kwotę ponad 6,8 mld zł. Stanowi to ok. 59,2% dostępnej alokacji.

O największą pulę środków aplikowano za okres 2022 roku. Wartość 3,62 mld zł stanowi ok. 53% kwoty wnioskowanej z wszystkich edycji Programu. Za okres 2023 roku to 41,6%, natomiast 5,4% to kwota za okres 2024 roku.

Biorąc pod uwagę ilość zaakceptowanych aplikacji to najwięcej wystąpiło w ramach Programu za okres 2023 roku, tj. ok. 57% wszystkich wniosków. Wynika to przede wszystkim z tego, że odbyły się wówczas dwie rundy naborów: za okres 1 stycznia 2023 – 30 czerwca 2023 oraz za okres 1 lipca 2023 - 31 grudnia 2023.

Wykres 5. Liczba zatwierdzonych wniosków o udzielenie pomocy i wnioskowana wartość pomocy

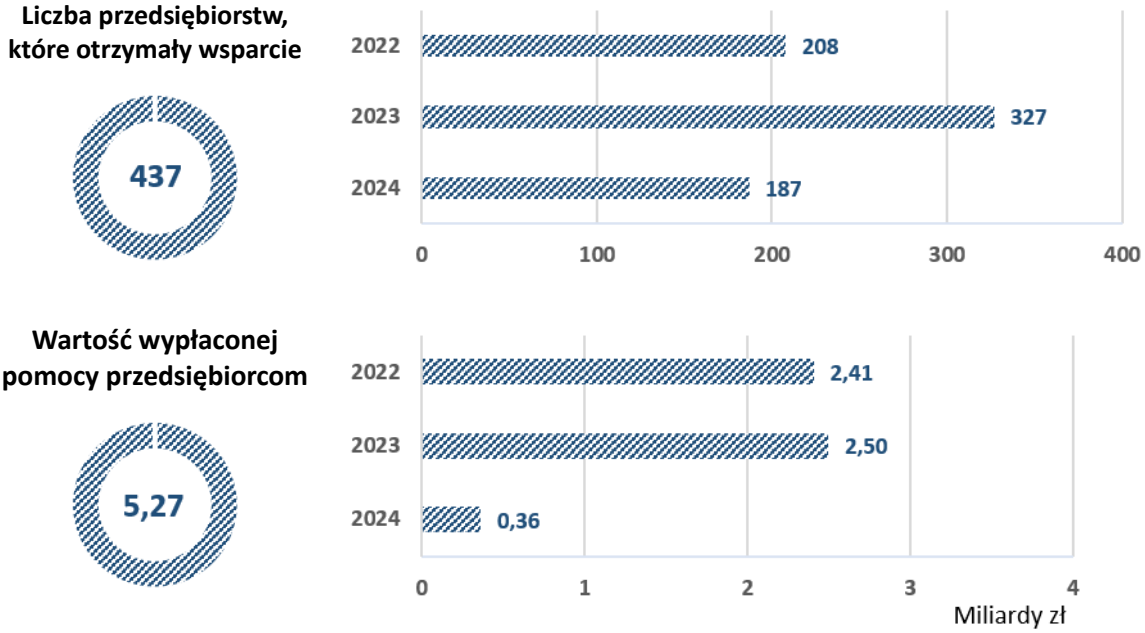
Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Łącznie w ramach wszystkich edycji Programu wsparcie otrzymało 437 przedsiębiorców[1] w łącznej wysokości ponad 5,27 mld zł. Stanowi to ok. 45,7% dostępnej alokacji.

Najwięcej przedsiębiorstw korzystało ze wsparcia w ramach edycji Programu za okres 2023 roku (ok. 74,8% wszystkich wspartych firm). Rok 2023 to również okres za który rozdysponowano najwięcej środków, tj. ok. 2,5 mld zł, czyli ok. 47,4% całości udzielonego wsparcia.

Z edycji za okres roku 2022 skorzystało 208 przedsiębiorców (47,6% wszystkich wspartych firm), otrzymując łącznie 2,41 mld zł (ok. 45,7% całości udzielonego wsparcia). Edycja za rok 2024 to 187 wspartych przedsiębiorstw (42,8%) łączną kwotą ok. 0,36 mld zł (6,9%).

Wykres 6. Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie finansowe i wartość otrzymanej pomocy

Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Z analizy danych dotyczących poszczególnych edycji Programu wynika, że średnio jedno przedsiębiorstwo skorzystało ze wsparcia 2,1 razy. Największy odsetek przedsiębiorstw skorzystał tylko z jednej edycji Programu (203 przedsiębiorstwa, tj. 46,4% wszystkich wspartych). Niewiele mniej, bo 183 przedsiębiorstwa (tj. 41,9% wszystkich wspartych) brało udział w dwóch edycjach Programu. Z wszystkich trzech edycji skorzystało 51 firm (tj. 11,7% wszystkich wspartych).

[1] Jeżeli dany przedsiębiorca skorzystał ze wsparcia w ramach więcej niż jednej edycji Programu zliczony został tylko raz

Tabela 2. Liczba edycji Programu, z których korzystały wsparte przedsiębiorstwa

Liczba edycji Programu, z któryc skorzystało przedsiębiorstwo	Liczba przedsiębiorstw	Odsetek przedsiębiorstw
Tylko z jednej edycji Programu	203	46,4%
Z dwóch edycji Programu	183	41,9%
Ze wszystkich trzech edycji Programu	51	11,7%
Łącznie	**437**	**100%**

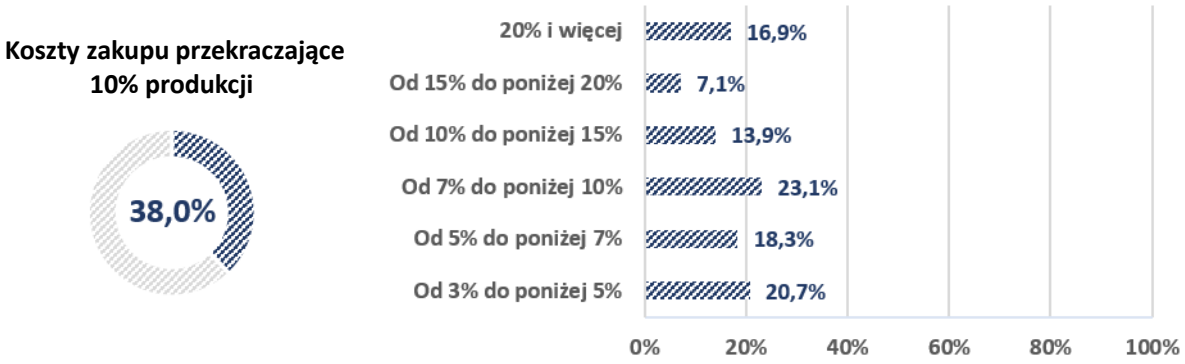
Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Średnia wartość udzielonego wsparcia jednemu przedsiębiorcy w ramach wszystkich edycji Programu wyniosła ok. 12,1 mln zł. Największa wartość wystąpiła w ramach edycji za rok 2022 (ok. 11,6 mln zł), a najmniejsza w edycji za rok 2024 (ok. 1,9 mln zł).

Koszty kwalifikowane do wsparcia w Programie stanowiły część kosztów poniesionych przez wnioskodawcę na zakup gazu ziemnego, w tym skroplonego gazu ziemnego, lub energii elektrycznej w okresie kwalifikowanym, wyliczane zgodnie z określonym w Programie wzorem.

Jak pokazało badanie ankietowe wśród wspartych przedsiębiorstw, koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego w relacji do wartości produkcji sprzedanej często znacznie przekraczały ustalony w Programie limit 3%. Dla ok. 38% wspartych przedsiębiorstw koszty te były większe niż 10% wartości produkcji, w tym dla 16,9% przedsiębiorstw przekraczały nawet 20% wartości produkcji.

Wykres 7. Łączne koszty zakupu przez przedsiębiorstwo energii elektrycznej i gazu ziemnego w relacji do wartości produkcji sprzedanej (w roku za który przedsiębiorstwo otrzymało dofinansowanie z Programu)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Pomoc udzielana była w formie zaliczki (za rok 2022), refundacji i zaliczki (za rok 2023) oraz refundacji (za rok 2024) w jednej z dwóch form: podstawowej lub zwiększonej. Pomoc podstawowa nie mogła przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych oraz 4 mln euro. Pomoc zwiększona nie mogła przekroczyć 80% kosztów kwalifikowanych oraz 50 mln euro (za rok 2022) lub 40 mln euro (za rok 2023 i 2024). Przysługiwała ona przedsiębiorcy, który:

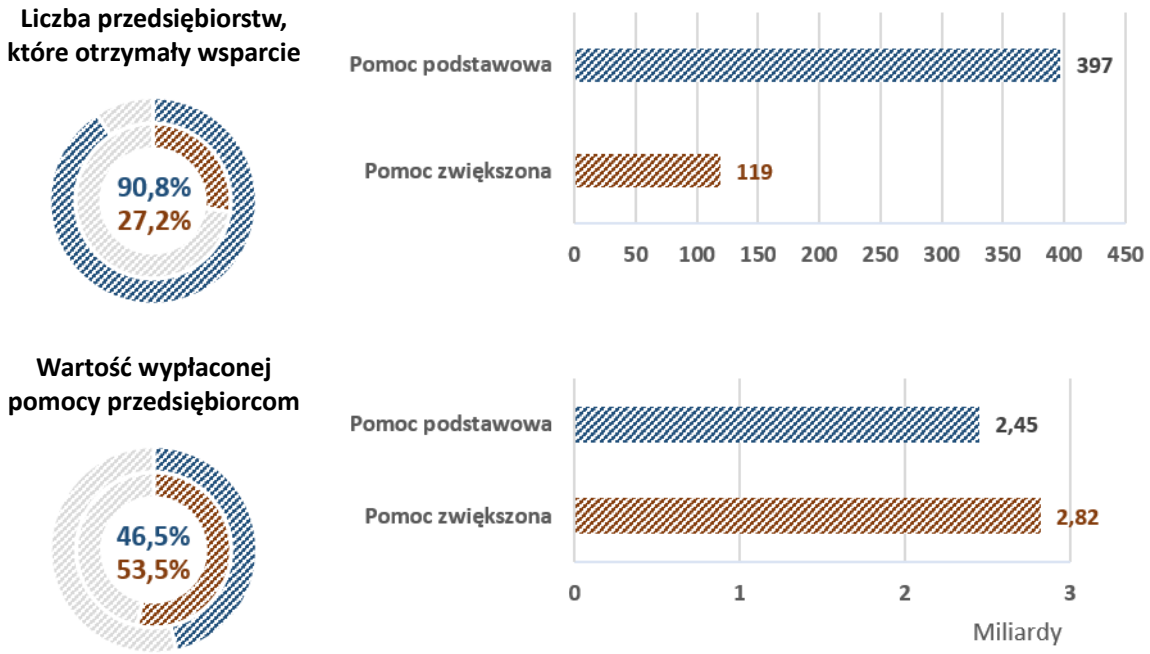
- w ostatnim zamkniętym roku obrotowym osiągnął łącznie co najmniej 50% przychodu z działalności w jednej albo wielu podklasach PKD lub produkcji produktów o kodach PRODCOM uznanych w Programie jako sektory energochłonne,

- w okresie kwalifikowanym osiągnął wskaźnik EBITDA nie wyższy niż 60% wartości tego wskaźnika w okresie referencyjnym z roku 2021 albo ujemny wskaźnik EBITDA,
- złożył „Plan zmniejszenia energochłonności przedsiębiorstwa" wykonany zgodnie z zapisami Programu (w przypadku Programu za rok 2023 i 2024).

Około 90,8% przedsiębiorstw wspartych w ramach Programu skorzystało z pomocy podstawowej. Pozwoliło to wypłacić środki w wysokości ok. 2,45 mld zł, co stanowi ok. 46,5% wszystkich rozdysponowanych w ramach Programu środków. Średnia wysokość wsparcia na 1 przedsiębiorstwo wyniosła ok. 6,2 mln zł.

Pomoc zwiększona została wypłacona ok. 27,2% przedsiębiorstwom wspartych w ramach Programu, w łącznej wysokości ok. 2,82 mld zł, co stanowi ok. 53,5% wszystkich rozdysponowanych w ramach Programu środków. Średnia wysokość wsparcia na 1 przedsiębiorstwo wyniosła ok. 36,2 mln zł.

Wykres 8. Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie finansowe i wartość otrzymanej pomocy w ramach poszczególnych rodzajów pomocy

Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Tabela 3. Podstawowe informacje o realizacji poszczególnych edycji Programu w podziale na rodzaje pomocy

Rodzaj udzielonej pomocy	Liczba zatwierdzonych wniosków o udzielenie pomocy	Wnioskowana kwota wsparcia	Liczba wspartych firm	Wysokość otrzymanej pomocy	Wartość na 1 firmę
Podstawowa	800	3 105 482 753 zł	397	2 451 158 864 zł	6 174 204 zł
Zwiększona	119	3 730 738 701 zł	78	2 820 088 475 zł	36 154 980 zł

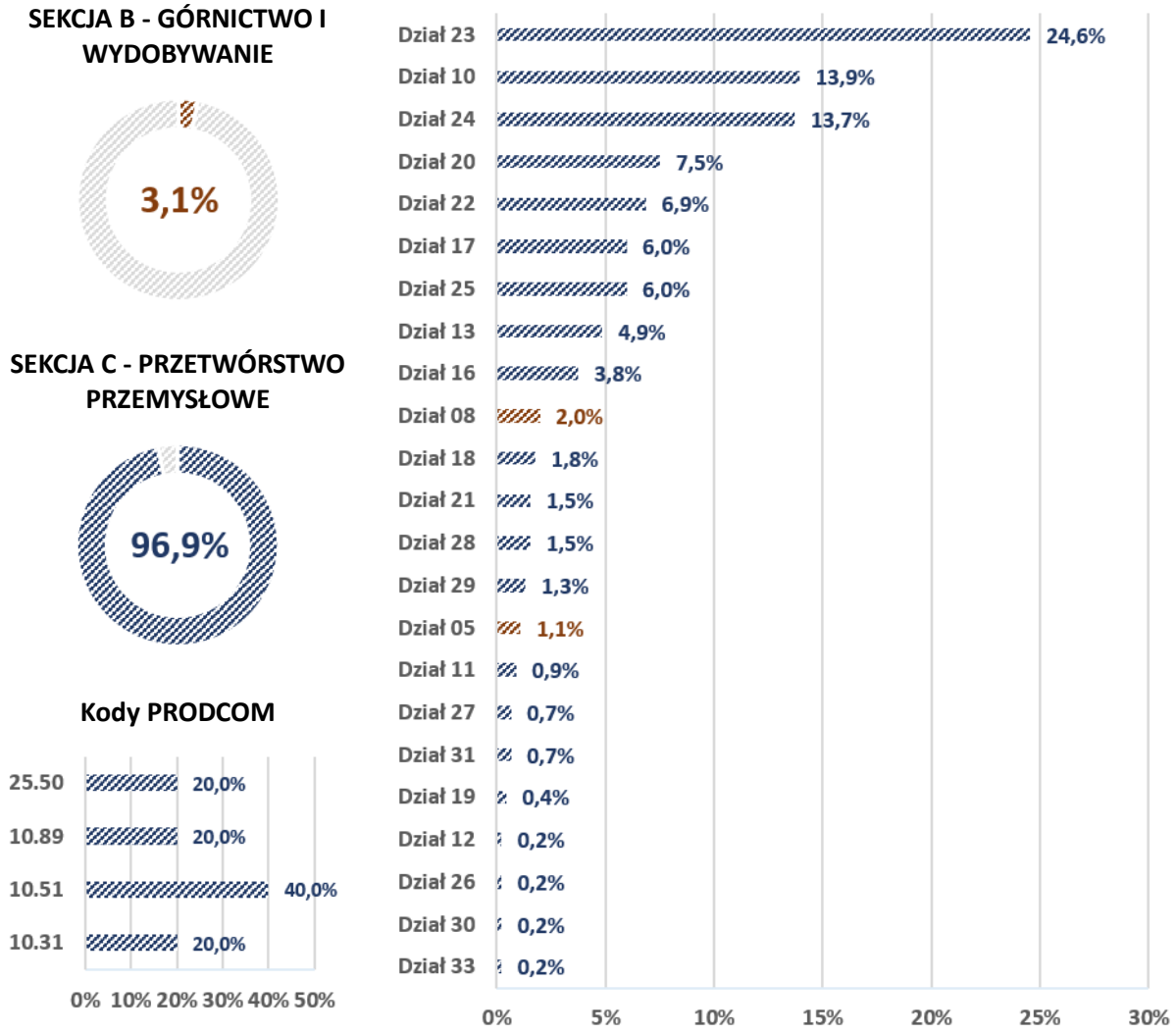
Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Analizując rozkład przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie w ramach wszystkich edycji Programu widać, że zdecydowana większość z nich (ok. 96,9%) prowadzi dominującą działalność gospodarczą w ramach sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe. Przedsiębiorcy z sekcji B – Górnictwo i wydobywanie to zaledwie 3,1% wszystkich wspartych firm.

Biorąc pod uwagę działy PKD, uwagę zwracają przede wszystkim dział 23 - Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (w ramach tego działu dominującą działalność prowadzi ok. 24,6% wszystkich wspartych przedsiębiorstw), dział 10 - Produkcja artykułów spożywczych (ok. 13,9%) oraz dział 24 - Produkcja metali (ok. 13,7%).

Spośród poszczególnych kodów PKD największa liczba wspartych przedsiębiorstw przypisana jest do kodu 23.13.Z - Produkcja szkła gospodarczego (ok. 6% wszystkich wspartych przedsiębiorstw), kodu 24.51.Z - Odlewnictwo żeliwa (ok. 4,2%) oraz kodów 22.22.Z - Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych i 16.21.Z - Produkcja arkuszy fornirowych i płyt wykonanych na bazie drewna (po ok. 3,5%).

Wykres 9. Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie finansowe w ramach poszczególnych działów PKD prowadzonej działalności gospodarczej

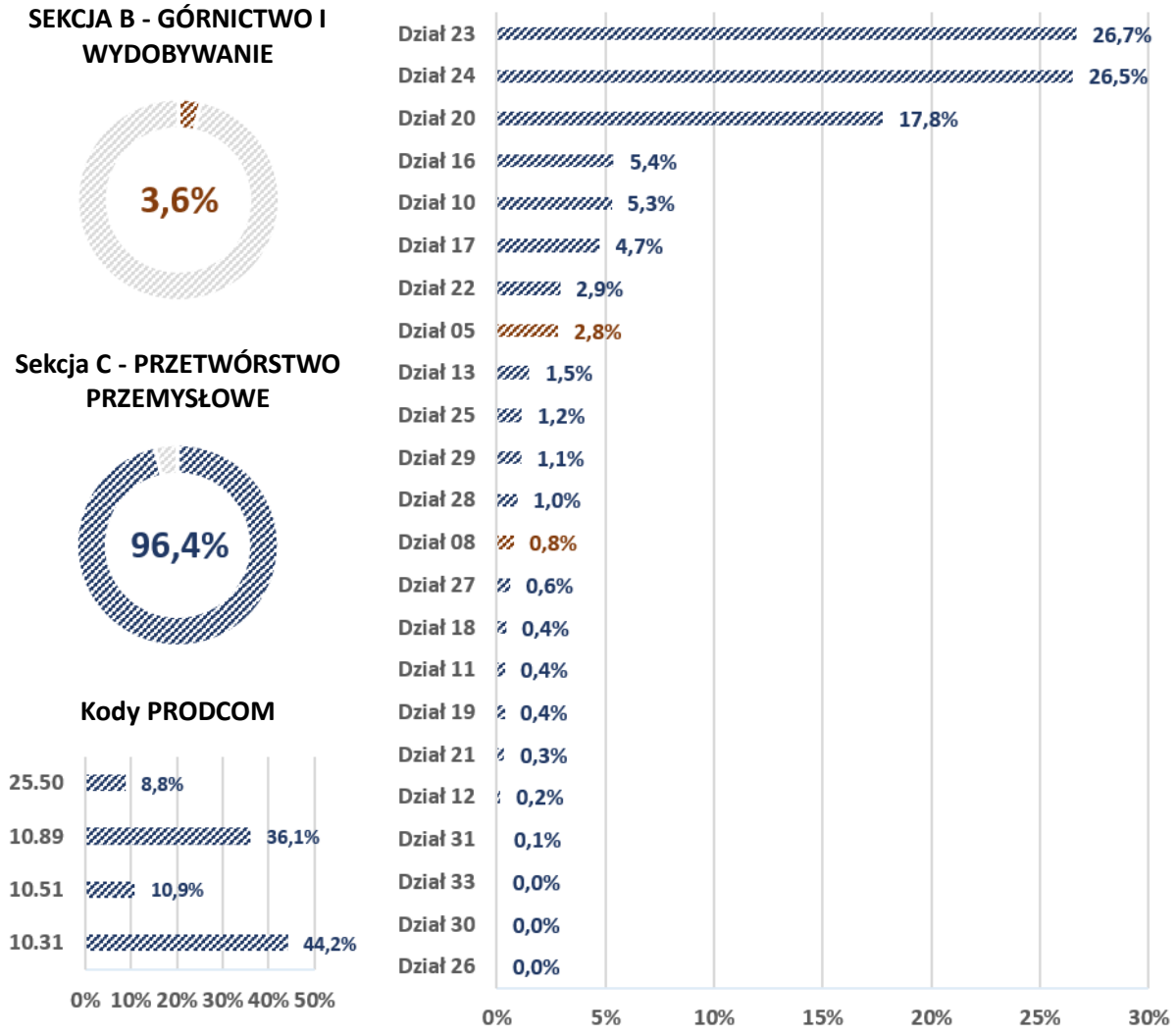
Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Niewielka część wspartych przedsiębiorstw, tj. ok. 1,1%, otrzymała dofinansowanie z tytułu produkcji produktów o kodach PRODCOM uznanych w Programie jako sektory energochłonne. Najwięcej z nich (tj. ok. 40%) dotyczy kodu 10.51 - Przetwórstwo mleka i wyrób serów.

Biorąc pod uwagę wartość rozdysponowanego wsparcia w ramach wszystkich edycji Programu, zdecydowanie najwięcej (ok. 96,4%) trafiło do przedsiębiorstw prowadzących dominującą działalność gospodarczą w ramach sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe. Przedsiębiorcy z sekcji B – Górnictwo i wydobywanie otrzymali ok 3,6% wszystkich rozdysponowanych środków.

Biorąc pod uwagę działy PKD uwagę zwracają przede wszystkim dział 23 - Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (do przedsiębiorstw prowadzących dominującą działalność w tym dziale trafiło ok. 26,7% wszystkich rozdysponowanych środków), dział 24 - Produkcja metali (ok. 26,5%) oraz dział 20 - Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (ok. 17,8%).

Wykres 10. Wartość otrzymanej pomocy w ramach poszczególnych działów PKD prowadzonej działalności gospodarczej

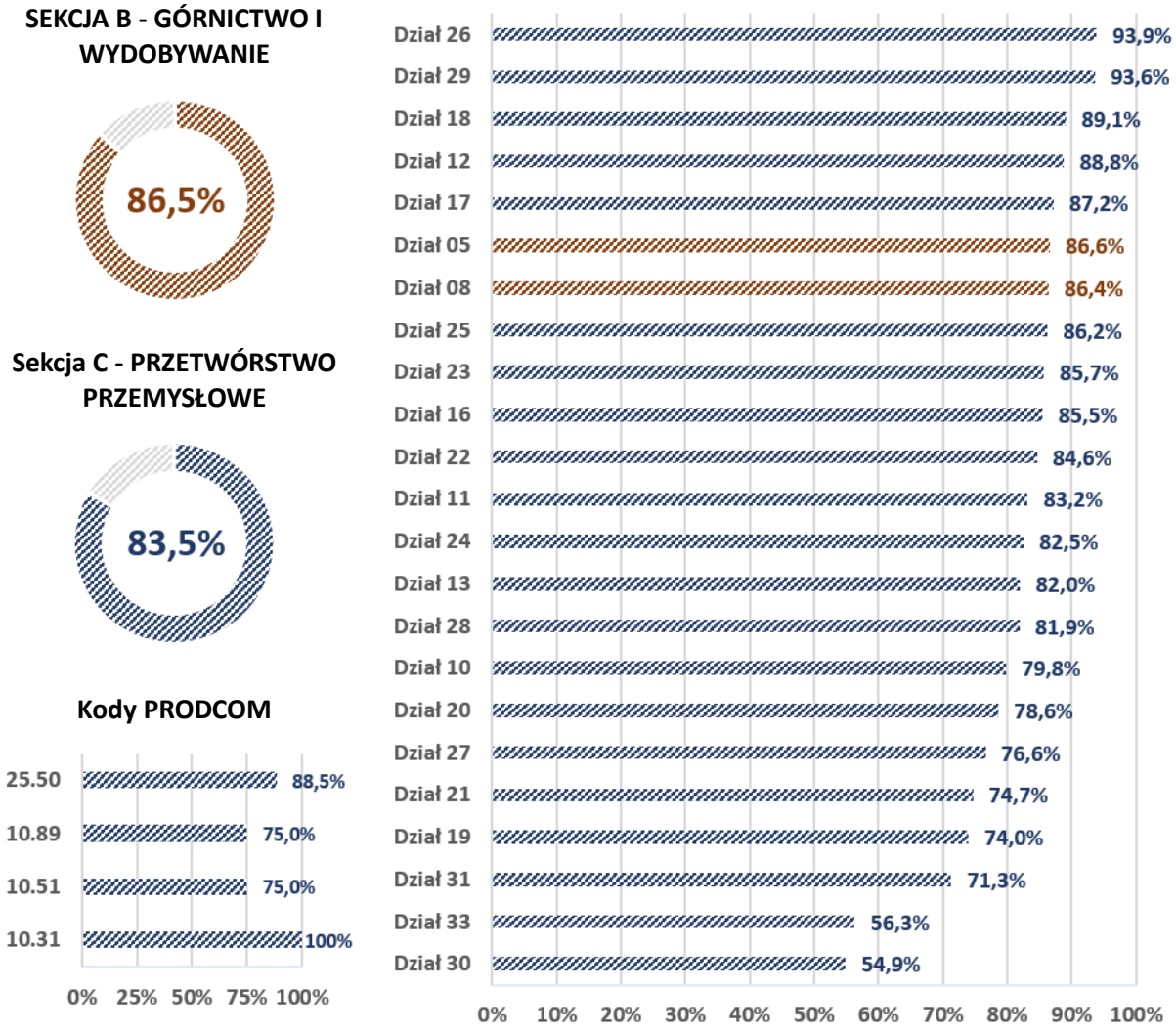

Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Spośród poszczególnych kodów PKD największa wartość środków trafiła do przedsiębiorstw prowadzących dominującą działalność w ramach kodu 24.10.Z - Produkcja surówki, żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych (ok. 15,7% wszystkich rozdysponowanych środków), kodu 20.15.Z - Produkcja nawozów i związków azotowych (ok. 12%), kodu 23.31.Z - Produkcja ceramicznych kafli i płytek (ok. 7,9%), kodu 23.13.Z - Produkcja szkła gospodarczego (ok. 6,9%) oraz kodu 16.21.Z - Produkcja arkuszy fornirowych i płyt wykonanych na bazie drewna (ok. 5,4%).

Jak wskazano wcześniej, wsparcie w Programie mogły otrzymać przedsiębiorstwa, które osiągnęły co najmniej 50% przychodu lub wartości produkcji pochodzących z działalności w jednej albo wielu podklasach PKD lub produkcji produktów o kodach PRODCOM uznanych w Programie jako sektory energochłonne. Jak pokazały wyniki badania odsetek ten jest znacznie wyższy. W skali Programu, we wszystkich wspartych przedsiębiorstwach, udział przychodów lub produkcji w sektorach uznanych za energochłonne wyniósł 83,6% w odniesieniu do podklas PKD i 82,7% w zakresie kodów PRODCOM. Poniższy wykres pokazuje wyniki w odniesieniu do sekcji i działów PKD oraz kodów PRODCOM.

Wykres 11. Udział przychodów lub produkcji wspartych przedsiębiorstw w obszarach uznanych w Programie jako sektory energochłonne.

Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

W ramach Programu określone zostały również zasady zwrotu pomocy w sytuacji uznania, że została ona przyznana nienależnie lub w wysokości wyższej niż należna. W przypadku podejrzenia zaistnienia takich okoliczności, Operator Programu przeprowadzał kontrolę u beneficjenta.

Łącznie przeprowadzono 20 postępowań kontrolnych u beneficjentów Programu, w tym 16 beneficjentów edycji Programu za 2023 rok oraz 4 beneficjentów edycji Programu za 2024 rok. W wyniku przeprowadzonych kontroli:

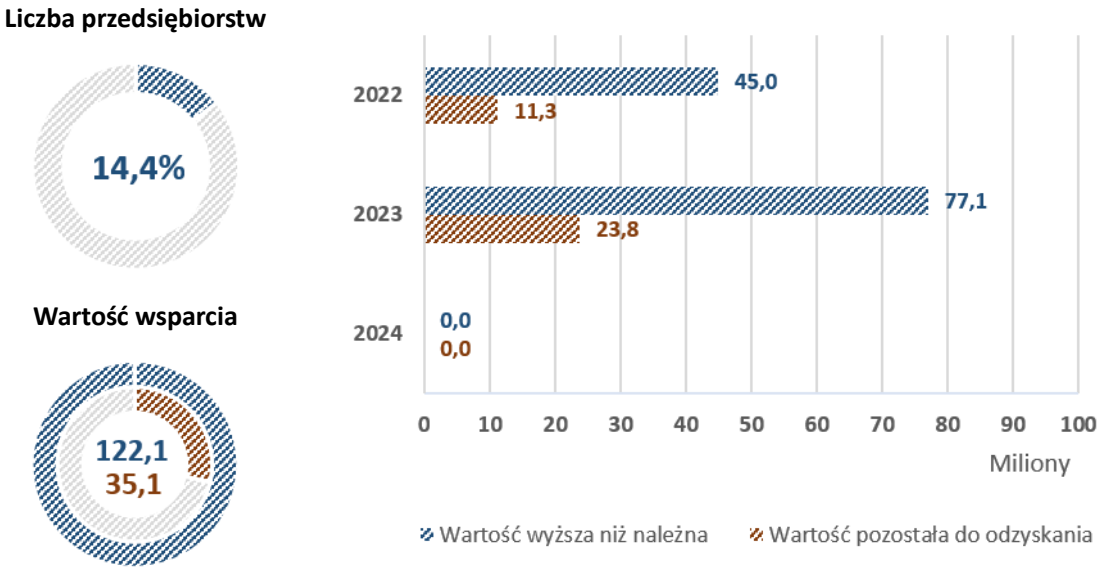
- U wszystkich 20 beneficjentów potwierdzono, że spełniali oni wymogi przyznania pomocy publicznej w ramach danej edycji Programu.
- W 7 przypadkach potwierdzono, że wysokość przyznanej kwoty pomocy publicznej w ramach Programu była należna.
- W 9 przypadkach stwierdzono braki w dokumentacji, przez co nie można było ocenić prawidłowości przyznanej kwoty pomocy publicznej w ramach Programu – beneficjenci zostali poproszeni o przedłożenie wszystkich dokumentów potwierdzających poprawność wyliczenia wielkości kwoty pomocy w odniesieniu do paliwa gazowego / energii elektrycznej.
- W 2 przypadkach stwierdzono błędy w dokumentacji, przez co nie można było ocenić prawidłowości przyznanej kwoty pomocy publicznej w ramach Programu – beneficjenci zostali poproszeni o przedłożenie wszystkich dokumentów potwierdzających poprawność wyliczenia wielkości kwoty pomocy w odniesieniu do paliwa gazowego / energii elektrycznej.
- W 7 przypadkach stwierdzono błędy w wyliczeniach, przez które nie można było potwierdzić prawidłowości przyznanej kwoty pomocy publicznej w ramach Programu – beneficjenci zostali poproszeni o przedstawienie wyjaśnienia rozbieżności / prawidłowych wyliczeń.
- W 2 przypadkach stwierdzono błędy w wyliczeniach, które były nieistotne i nie miały wpływu na wysokość przyznanego dofinansowania.

Łącznie w ramach wszystkich edycji Programu ok. 122,1 mln zł, tj. 2,3% wszystkich rozdysponowanych środków, to środki pobrane nienależnie lub w wysokości wyższej niż należna. Wystąpiło to łącznie u 63 beneficjentów, tj. u 14,4% wszystkich wspartych przedsiębiorstw. Około 71,2% tej kwoty zostało już zwróconych przez beneficjentów, a pozostaje do odzyskania ok. 35,1 mln zł.

Najwyższa wartość, tj. ok. 77,1 mln zł wystąpiła u beneficjentów edycji Programu za rok 2023. Takich nieprawidłowości nie stwierdzono w ramach Programu za rok 2024.

Wysokości poszczególnych kwot pobranych nienależnie lub w wysokości wyższej niż należna są różne w zależności od beneficjenta, od 15 groszy aż do 22,1 mln zł.

Wykres 12. Środki pobrane nienależnie lub w wysokości wyższej niż należna w ramach poszczególnych edycji Programu

Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Tabela 4. Środki pobrane nienależnie lub w wysokości wyższej niż należna w ramach poszczególnych edycji Programu

Edycja Programu	Liczba firm	Łączna wartość	% rozdysponowanych środków	Maksymalna wartość u 1 firmy	Minimalna wartość u 1 firmy	Wartość pozostała do odzyskania
2022	38	44 995 077 zł	1,9%	19 829 957 zł	0,15 zł	11 291 914 zł
2023	26	77 117 035 zł	3,1%	22 101 469 zł	713 zł	23 820 947 zł
2024	0	0 zł	0%	0 zł	0 zł	0 zł
Łącznie	**63**	**122 112 112 zł**	**2,3%**	**22 101 469 zł**	**0,15 zł**	**35 112 861 zł**

Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

W ramach edycji Programu z 2022 roku wydano dwie decyzje administracyjne celem egzekucji zwrotu pomocy, z czego jedna jest prawomocna. Ponadto toczą się kolejne 3 postępowania administracyjne. 5 postępowań toczy się w stosunku do beneficjentów Programu za rok 2023. Natomiast w ramach Programu za 2024 rok nie stwierdzono przesłanek do wszczęcia postępowań administracyjnych.

Tabela 5. Statystyki dotyczące prowadzonych postępowań administracyjnych i wydanych decyzji celem egzekucji zwrotu pomocy

Edycja Programu	Decyzje administracyjne		Postępowania administracyjne
	Wydane	W tym prawomocne	
2022	2	1	3
2023	0	0	5
2024	0	0	0
Łącznie	**2**	**1**	**8**

Źródło: Dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Realizacja Programu wygenerowała u Operatora Programu koszty związane z wykonywaniem zadań dotyczących obsługi Programu w łącznej wysokości ok. 13,4 mln zł, co stanowi ok. 0,3% środków wypłaconych beneficjentom we wszystkich edycjach Programu.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Z wszystkich edycji Programu skorzystało 437 przedsiębiorców w łącznej wysokości 5,27 mld zł.

Najwięcej wspartych przedsiębiorstw prowadzi dominującą działalność gospodarczą w ramach działu 23 - Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych. Trafiło do nich również najwięcej środków.

We wspartych przedsiębiorstwach, udział przychodów lub produkcji w sektorach uznanych za energochłonne wyniósł 83,6%, tj. znacznie więcej niż wymagane w Programie 50%.
Wsparte przedsiębiorstwa wykazywały się znacznym poziomem energochłonności – koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego w relacji do wartości produkcji sprzedanej często znacznie przekraczały ustalony w Programie limit 3%.
W niewielkim stopniu rozdysponowane środki pobrane zostały nienależnie lub w wysokości wyższej niż należna – dotyczy to zaledwie 2,3% udzielonego wsparcia. Środki te w większości zostały już zwrócone.

4.3. Zakres oddziaływania Programu na rynek

Za sektory energochłonne uznane zostały w Programie sekcje B „Górnictwo i wydobywanie" oraz C „Przetwórstwo przemysłowe". Zgodnie z danymi GUS w roku 2021, będącym rokiem referencyjnym do badania wzrostu kosztów energii elektrycznej oraz gazu, w sektorach energochłonnych działalność prowadziło 398 689 przedsiębiorstw.

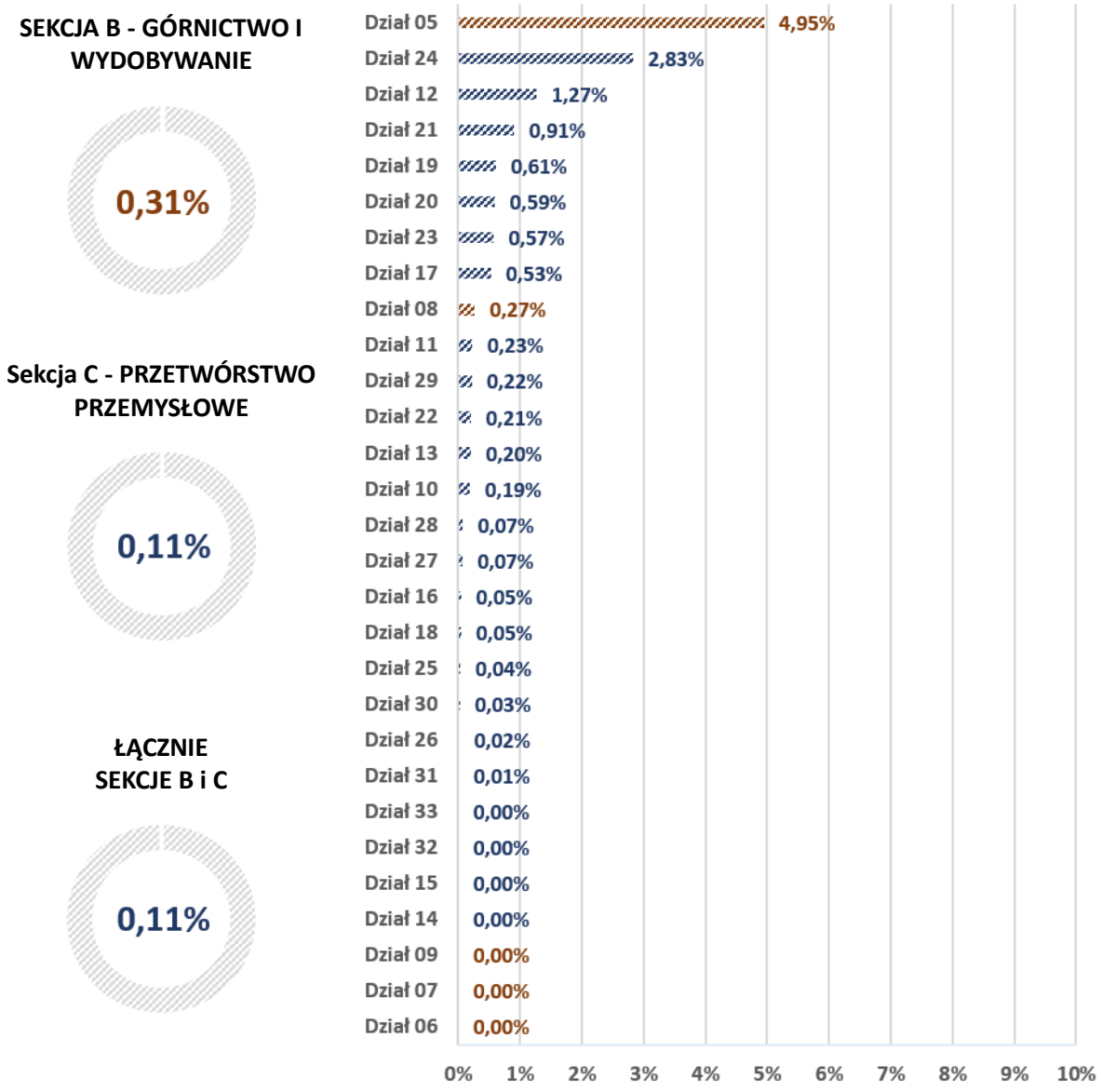
Przed ogłoszeniem Programu ciężko było zaprognozować jaka jest spodziewana skala zainteresowania przedsiębiorstw skorzystaniem ze wsparcia. Brakowało punktu odniesienia do innych interwencji. Był to pierwszy tego rodzaju Program w Polsce. Ponadto, nieznana jest dokładna wielkość populacji. Oprócz prowadzenia przeważającej działalności gospodarczej w sekcjach B lub C, Program wprowadzał szereg innych kryteriów, które przedsiębiorstwo musiało spełnić.

Z tego też powodu niemożliwym jest określenie jak duży odsetek firm kwalifikujących się do skorzystania ze wsparcia w ramach Programu, otrzymał środki finansowe. W celu poglądowym na poniższym wykresie odniesiono liczbę wspartych przedsiębiorstw do wszystkich przedsiębiorstw z sektorów energochłonnych. Dane te pokazują, że z pomocy skorzystało ok. 0,11% przedsiębiorstw. Należy mieć jednak na uwadze, że w polskiej gospodarce dominują przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie (ok. 99,9% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej), które z założenia w dużo mniejszym stopniu można uznać za energochłonne.

W większym stopniu wsparciem objęto firmy z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" (0,31% przedsiębiorstw z tej sekcji) niż z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (0,11%).

Analizując poszczególne działy, największy odsetek wspartych przedsiębiorstw nastąpił w ramach Działu 05 „Wydobywanie węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu)" (4,95% firm z tego Działu), Działu 24 „Produkcja metali" (2,83%) oraz Działu 12 „Produkcja wyrobów tytoniowych" (1,27%).

Wykres 13. Odsetek przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie finansowe w ramach poszczególnych działów PKD prowadzonej działalności gospodarczej

Źródło: Dane GUS oraz dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji Programów

Na zakres oddziaływania Programów wpłynęło mniejsze od spodziewanego zainteresowanie uzyskaniem rekompensaty. Jak wskazano w poprzedniej części raportu, potencjalnym beneficjentom wypłacono mniej niż połowę dostępnej alokacji Programów (45,7%). Warto zatem przeanalizować powody takiej sytuacji.

Ponieważ Komunikat Komisji Europejskiej *Tymczasowe kryzysowe i przejściowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki po agresji Rosji wobec Ukrainy*, na podstawie którego możliwe było udzielanie pomocy publicznej, nie jest wiążącym aktem prawnym, wszystkie warunki wsparcia przyjęte w danym państwie członkowskim wymagały notyfikacji Komisji Europejskiej. Analizując poszczególne warunki, w kontekście liczby aplikujących przedsiębiorstw należy zwrócić uwagę przede wszystkim na następujące z nich:

- Ograniczenie wsparcia tylko do przedsiębiorstw prowadzących działalność w ograniczonym, określonym zbiorze klas PKD.

Jak wskazywali niektórzy respondenci badania ankietowego oraz respondenci wywiadów, ograniczenie wsparcia tylko do podmiotów działających we wskazanych kodach PKD spowodowało, że część podmiotów zainteresowanych takim wsparciem nie mogło go otrzymać. Niewątpliwie wzrost cen energii negatywnie wpływał na funkcjonowanie praktycznie wszystkich podmiotów gospodarczych, natomiast Program w założeniu miał wspierać sektor przemysłu. Sektor ten z uwagi na silną konkurencję międzynarodową mocno ucierpiał na rynku europejskim, z uwagi na wzrost kosztów energii. To on był predysponowany komunikatem Komisji Europejskiej do otrzymywania pomocy publicznej. W tym kontekście przyjęte w Programie kody PKD należy uznać za właściwe.

Należy ponadto zwrócić uwagę, że podmiotów działających w określonych działach PKD jest znacznie więcej niż tych, które wsparcie otrzymało. Wskazuje na to również ocena skutków regulacji do Programu za 2022 r., która szacowała liczbę podmiotów uprawnionych do skorzystania z pomocy publicznej na ok 1 tys. przedsiębiorstw.

- Wykazanie przez wnioskodawcę co najmniej 50% przychodu we wskazanych podklasach PKD lub PRODCOM.

  Jest to kolejny czynnik, który był wskazywany przez część respondentów wywiadów ankietowych i pogłębionych. Patrząc jednak na to, że wśród wszystkich wspartych przedsiębiorstw średnio przychód ten wyniósł 83,6% w odniesieniu do podklas PKD i 82,7% w zakresie kodów PRODCOM, należy stwierdzić, że nie stanowi to istotnej bariery w aplikowaniu o wsparcie

- Limit pomocy podstawowej dla grupy kapitałowej na poziomie 4 mln EUR.

  Wykorzystanie tego limitu przez łącznie wszystkie podmioty z danej grupy kapitałowej, uniemożliwiało im dalsze aplikowanie o środki. Warunek ten nie wpływał oczywiście na udział danego podmiotu w Programie chyba, że podmiot ten należy do grupy kapitałowej, w której określony limit wykorzystały już inne podmioty. Badanie pokazało jednak, że uniemożliwiał on niektórym podmiotom aplikowanie w kolejnych edycjach Programu lub aplikowali oni o mniejszą kwotę. Oprócz wskazań badanych respondentów pokazują to też twarde dane. Średnia wartość pomocy podstawowej na 1 przedsiębiorstwo w Programie za rok 2022 wyniosła 7,9 mln zł, za rok 2023 wyniosła 3,7 mln zł, zaś za rok 2024 to tylko 0,8 mln zł.

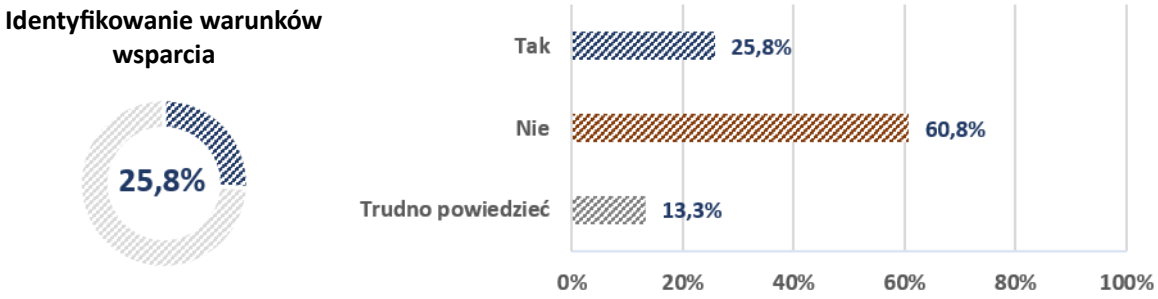
  Niemniej jednak istnienie takiego limitu oraz jego wysokość wynika wprost z Komunikatu Komisji Europejskiej, na podstawie którego tworzone były założenia Programu.

- Spadek wartości wskaźnika EBITDA o co najmniej 40% w odniesieniu do okresu referencyjnego z roku 2021 albo ujemny wskaźnik EBITDA – w przypadku pomocy zwiększonej.

  Poprawa sytuacji potencjalnych Wnioskodawców w okresie kwalifikowanym Programu, uniemożliwiała im aplikowanie o środki w ramach pomocy zwiększonej. Warunek ten również wynika wprost z Komunikatu Komisji Europejskiej, na podstawie którego tworzone były założenia Programu.

Warto również przyjrzeć się jakie zdanie w tym zakresie mają podmioty, które korzystały ze wsparcia. Aż co czwarty z nich (25,8%) identyfikuje takie warunki wsparcia, które mogą zniechęcać do aplikowania o środki.

Wykres 14. Identyfikacja warunków wsparcia w ramach Programu, które zniechęcają do aplikowania o środki (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Podczas spontanicznej odpowiedzi, najwięcej wskazań dotyczyło procedury wnioskowania o wsparcie, która w opinii wnioskodawców jest zbyt skomplikowana i biurokratyczna. Uważa tak 41,5% beneficjentów identyfikujących warunki Programu zniechęcające do aplikowania o środki. W tym kontekście należy jeszcze zwrócić uwagę na trzy wskazania, tj. poziom skomplikowania metody wyliczania wysokości wsparcia (12,3% beneficjentów), szczegółowość rozliczeń otrzymanych środków (6,2%) oraz konieczność zebrania i udokumentowania szeregu danych (3,8%). W opinii ewaluatora jest to jednak efekt Tarcz Antykryzysowych wprowadzanych w trakcie pandemii COVID-19, w których otrzymywane wsparcie nie było obwarowane spełnieniem szeregu wymagań. W przypadku Programu wsparcia dla przemysłu energochłonnego rzeczywiście wnioskodawca musiał szczegółowo przedstawić i udokumentować dane wskazujące na wpisywanie się w założenia Programu oraz na wysokość wnioskowanej kwoty wsparcia. W przypadku udzielania pomocy publicznej jest to postępowanie jak najbardziej słuszne, gwarantujące celowość wydatkowanych środków publicznych oraz równe traktowanie potencjalnych wnioskodawców. Analiza dokumentacji nie wykazała nadmiernych wymagań i oczekiwań od wnioskodawców ponad to co jest niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia naboru i oceny zgodności z założeniami Programu.

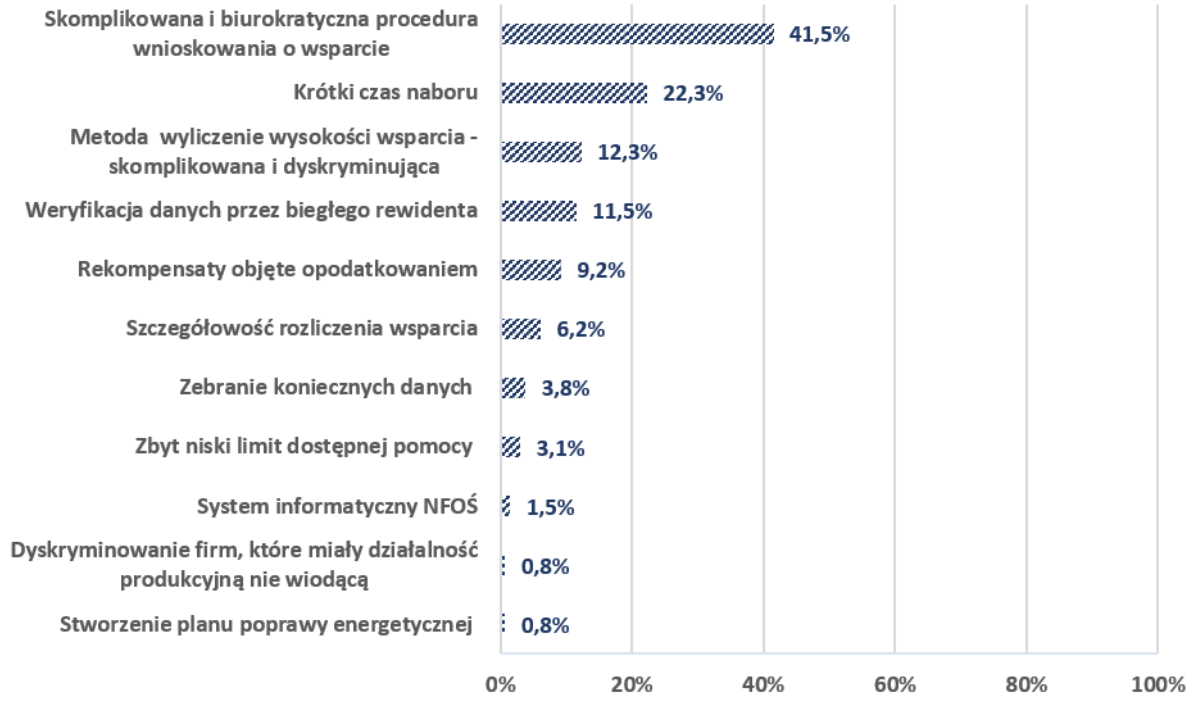
Niemniej jednak badania jakościowe pokazały, że nie wszystkie firmy, które kwalifikowały się do wsparcia aplikowały o nie. Często firmy korzystały z zewnętrznych firm doradczych, które pomagały przejść całą procedurę wnioskowania. Badanie pokazało również, że wiele firm z powodzeniem aplikowało samodzielnie.

Wnioskodawcy wskazywali również na krótki czas naboru wniosków (22,3% beneficjentów identyfikujących warunki Programu zniechęcające do aplikowania o środki). Przyjęty w poszczególnych naborach dwutygodniowy okres na złożenie aplikacji rzeczywiście mógł być utrudnieniem do niektórych przedsiębiorstw. Należy w tym zakresie mieć na uwadze konieczność weryfikacji danych przez biegłego rewidenta, na co wskazuje ok. 11,5% wnioskodawców. Dla podmiotów mniejszych, które na co dzień nie korzystają z tego rodzaju usług może to być wyzwanie, zarówno terminowe jak i kosztowe. Dlatego warto byłoby dać możliwość takim podmiotom i wyznaczać dłuższe terminy na spełnienie tego rodzaju wymagań.

Na uwagę zwraca jeszcze wskazywane przez 9,2% beneficjentów opodatkowanie otrzymanej wysokości rekompensat. Respondenci, którzy o tym wspominali, często nie mieli świadomości w momencie aplikowania, że od otrzymanej rekompensaty będą musieli odprowadzić stosowny podatek.

Co warte podkreślenia, wysokość środków, o jakie mogły ubiegać się przedsiębiorstwa nie stanowił istotnej bariery. Wskazywało go zaledwie 3,1% beneficjentów.

Wykres 15. Warunki wsparcia w ramach Programu, które zniechęcają do aplikowania o środki (odsetek przedsiębiorstw)

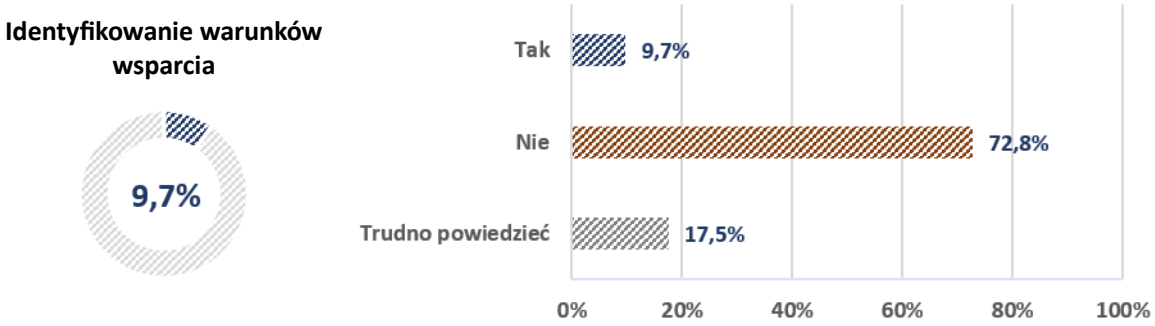

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Zdecydowanie mniej, bo 9,7% wnioskodawców, identyfikuje warunki wsparcia, które uniemożliwiają aplikowanie o wsparcie. Odsetek ten jest niewielki, więc nie należy traktować zidentyfikowanych warunków jako barier w realizacji Programu, a jedynie czynników, które w niewielkim stopniu mogły wpłynąć na poziom zainteresowania. Tym bardziej, że opinii pozytywnych jest zdecydowanie więcej.

> „Nie, wydaje mi się, że ten Program był w miarę prosto przygotowany. Mogliśmy sobie obliczyć na podstawie danych kosztowych życia, jaką realnie pomoc jesteśmy w stanie uzyskać, więc dla nas ten Program był czytelny.” *(wywiad z beneficjentem)*

Wykres 16. Identyfikacja warunków wsparcia w ramach Programu, które uniemożliwiają potencjalnym beneficjentom aplikowanie o środki (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Spośród tych czynników, które utrudniały aplikowanie o środki, najczęściej wskazywanym czynnikiem uniemożliwiającym aplikowanie była konieczność zaangażowania biegłego rewidenta (20,4% beneficjentów identyfikujących warunki Programu uniemożliwiające aplikowanie o środki). W pierwszej edycji Programu raport niezależnego biegłego rewidenta z wykonania usługi atestacyjnej był

przedstawiany na etapie rozliczenia otrzymanej rekompensaty, natomiast od edycji drugiej był to już wymóg na etapie złożenia wniosku. Ponieważ przypadało to na okres badań bilansowych, trudno było znaleźć biegłego rewidenta, który zgodziłby się na wykonanie takiej usługi.

Badanie jakościowe pokazało, że kwestia problemów z wykonaniem usługi atestacyjnej był ściśle powiązany z innymi, kluczowymi problemami. Był to przede wszystkim krótki czas na złożenie wniosku. Dwa tygodnie to zdecydowanie zbyt krótko na to, aby spełnić wszystkie wymagania, które wymagały zaangażowania dużych zasobów administracyjnych. Przede wszystkim utrudniały lub uniemożliwiały znalezienie rewidenta, który podejmie się w takim terminie wykonać wspomnianą usługę atestacyjną. Nawet przedsiębiorstwa, którym udało się złożyć prawidłowy wniosek, gremialnie stwierdzają, że czas naboru był dla nich największym, bardzo stresującym wyzwaniem.

Krótki czas naboru był spotęgowany niewystarczającymi działaniami informacyjnymi i promocyjnymi Programu (na co wskazuje 10,2% beneficjentów identyfikujących warunki Programu uniemożliwiające aplikowanie o środki). Badania jakościowe wskazały na to, że informacje o uruchamianych edycjach Programu nie docierały do szerokiego grona zainteresowanych podmiotów, co mogło spowodować, że część przedsiębiorców mogła nie dowiedzieć się o możliwości otrzymania rekompensaty lub dowiedziała się za późno, co jeszcze bardziej skróciło czas na złożenie wniosku. Skuteczne złożenie wniosku było wówczas niemożliwe. Część badanych przedsiębiorców dowiadywało się o możliwościach aplikowania od swojego dostawcy energii lub od firmy doradczej, z którą przedsiębiorca współpracuje.

W opinii ewaluatora przeprowadzenie odpowiednich działań informacyjnych oraz wydłużenie czasu na złożenie wniosku to dwa kluczowe czynniki, na które Operator Programu mógł mieć wpływ. Z badania wynika, że świadomość taka w Instytucjach była.

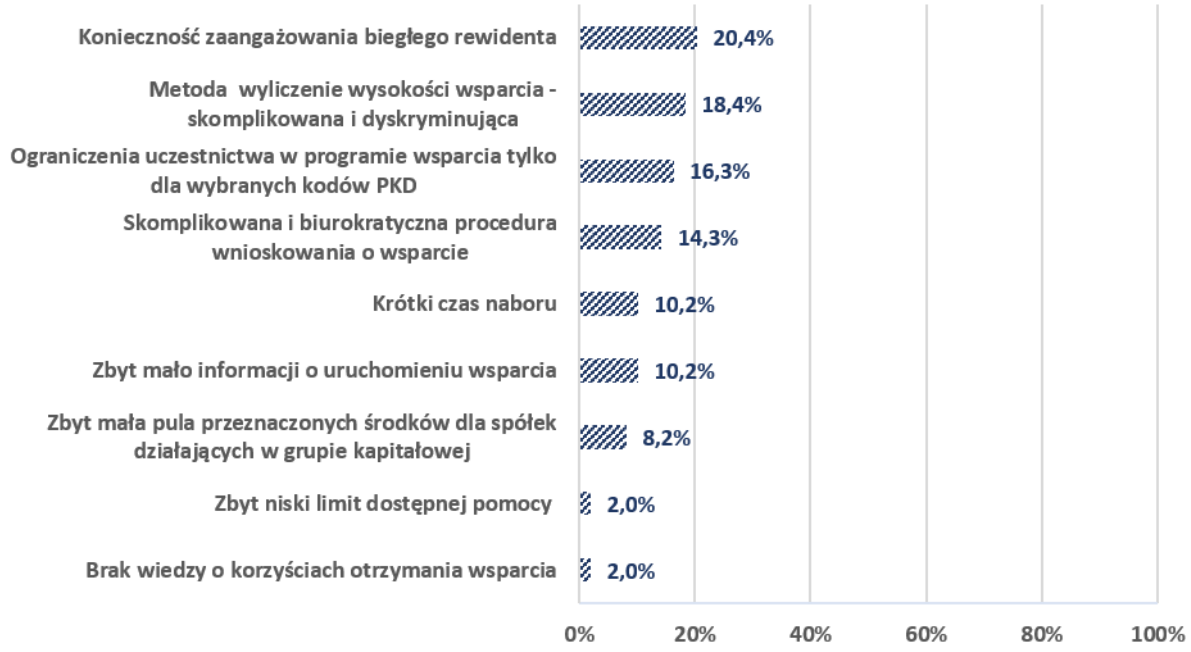
> „(…) skoro cała kwota nie została skonsumowana, to zakładam, że jakaś przynajmniej część byłaby być może skonsumowana, gdyby to się wydarzyło wcześniej i rynek, że tak powiem nasiąkł tą informacją.” *(wywiad z przedstawicielem Operatora Programu)*

Niestety kwestie proceduralne związane z zabezpieczeniem odpowiednich środków w budżecie państwa, przyjęciem poszczególnych edycji Programu oraz zwarciem niezbędnych porozumień pozostawiało niewiele czasu na to, żeby wsparcie terminowo trafiło do przedsiębiorstw. Przysporzyło to wielu stresów również po stronie instytucji. Bywały sytuacje, że działania informacyjne odbywały się dopiero w noc poprzedzającą rozpoczęcie naboru.

W badaniu ankietowym pojawiły się też nowe warunki, tj. ograniczenie wsparcia tylko dla wybranych kodów PKD (16,3% beneficjentów identyfikujących warunki Programu uniemożliwiające aplikowanie o środki) oraz niski limit środków dla podmiotów w grupie kapitałowej (8,2%). Jak wykazano powyżej są to jednak słusznie stosowane rozwiązania lub wynikające wprost w komunikatu Komisji Europejskiej.

Jak już wspomniano, wskazane powyżej warunki w opinii ewaluatora nie stanowiły istotnych barier w realizacji Programu, ale mogły wpłynąć na niewystarczający poziom zainteresowania. Tym bardziej, że pomoc skierowana była głównie do średnich i dużych przedsiębiorstw, którym łatwiej było poradzić sobie ze wzrostem kosztów energii, przenosząc je na cenę towarów, czyli na klientów. I tym samym pozostać konkurencyjnym na rynku. Dlatego część z nich mogła nie podejmować starań w złożeniu wniosku. Na ile wsparcie Programu przełożyło się na ceny produktów, przeanalizowane zostanie w dalszej części raportu.

Wykres 17. Warunki wsparcia w ramach Programu, które uniemożliwiają potencjalnym beneficjentom aplikowanie o środki (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Ocena skali oddziaływania Programu na rynek jest znacznie utrudniona z uwagi na niemożliwą do określenia populację przedsiębiorstw, które spełniały warunki Programu i mogły skorzystać ze wsparcia. Odniesienie się do wszystkich przedsiębiorstw z sektorów energochłonnych, których 0,11% otrzymało rekompensatę w ramach Programu, jest niemiarodajne. Polska gospodarka to w zdecydowanej większości podmioty jednoosobowe oraz MŚP. Duże przedsiębiorstw energochłonne stanowią niewielki odsetek.

Na zakres oddziaływania Programu wpływ miało niewystarczające zainteresowanie przedsiębiorstw ubieganiem się o środki.

Odpowiedź na pytanie badawcze: Jaki zakres pomocy przewidzianej w Programie nie został wykorzystany w ramach przyznanej pomocy? Dlaczego nie został on wykorzystany?

W wyniku niewystarczającego zainteresowania przedsiębiorstw rozdysponowano zaledwie niecałą połowę środków Programu. Przyczyny tego należy upatrywać przede wszystkim w warunkach wsparcia określonych przez Komisję Europejską, tj. konieczność ograniczenia pomocy jedynie do podmiotów z określonych klas PKD i konieczność wykazania przez te podmioty co najmniej połowy przychodu z tych klas, limitu pomocy dla podmiotów z grupy kapitałowej czy też konieczność spadku wartości wskaźnika EBITDA w odniesieniu do roku 2021. Zidentyfikowano również innego rodzaju czynniki wpływające na poziom zainteresowania, w szczególności jest to procedura aplikowania. W opinii przedsiębiorstw był zbyt wysoki poziom skomplikowania metody wyliczania wysokości wsparcia powodujący konieczność zebrania i udokumentowania szeregu danych.

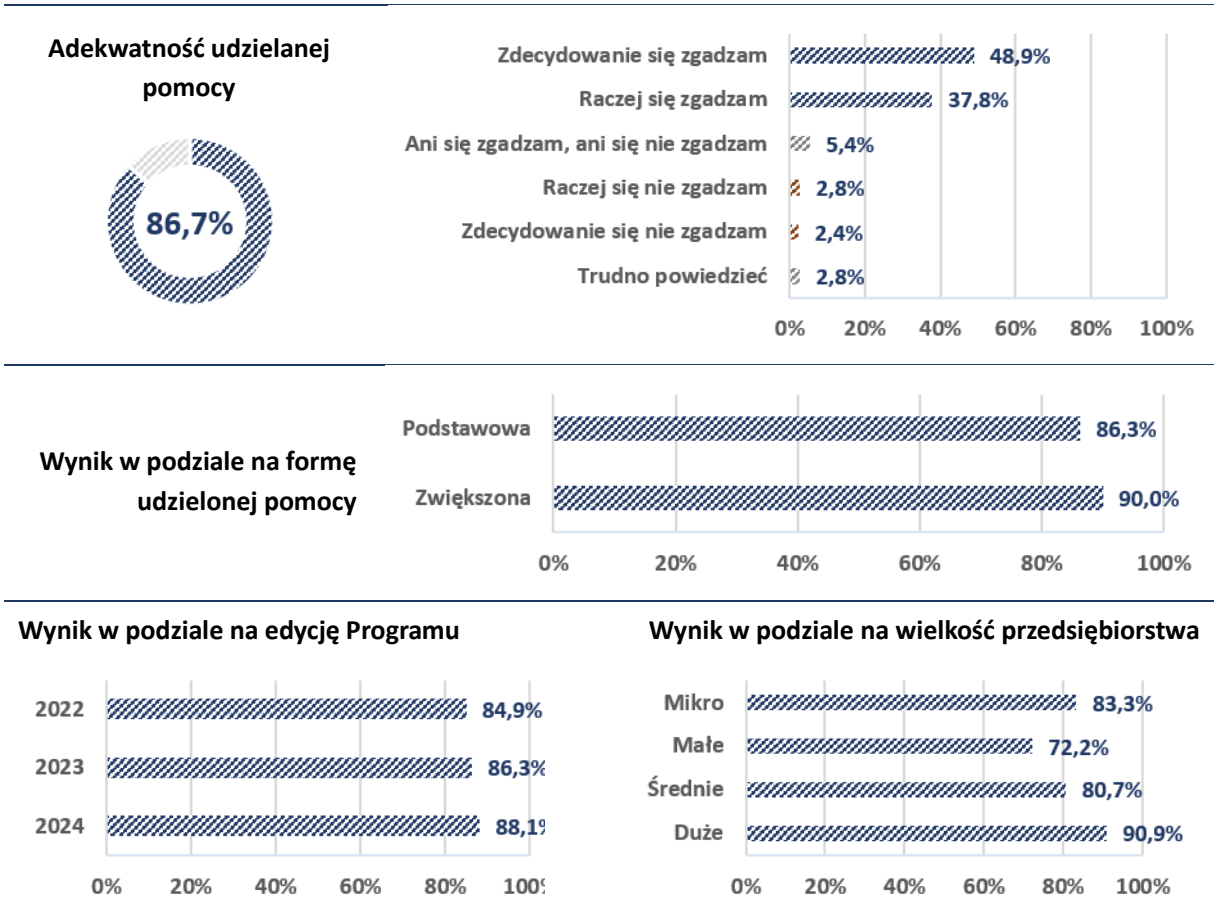
Odpowiedź na pytanie badawcze: Czy warunki Programu umożliwiały uczestnictwo w Programie wszystkich przedsiębiorców spełniających wymogi określone w Programie?

W ramach przeprowadzonego badania nie zidentyfikowano warunków, które blokowałyby aplikowanie o środki podmiotom spełniającym wymogi Programu. Zidentyfikowano takie, które w istotny sposób mogły wpłynąć na poziom zainteresowania ogłaszanymi naborami wniosków. Przede wszystkim jest to czas wyznaczony na złożenie wniosku. Dwa tygodnie to zbyt krótko by spełnić wszystkie wymagania Programu, w szczególności wykonanie usługi atestacyjnej. Zidentyfikowano również niewystarczające działania informacyjne i promocyjne Programu przez co informacja o możliwościach udziału w Programie nie docierała do wszystkich zainteresowanych podmiotów lub docierała zbyt późno, aby możliwe było złożenie wniosku.

4.4. Adekwatność Programu do potrzeb beneficjentów

Biorąc pod uwagę omówiony w poprzednim rozdziale szereg ograniczeń i warunków wsparcia, jakie określone zostały przede wszystkim przez Komisję Europejską, w ramach badania zweryfikowano czy i na ile Program trafił w oczekiwania odbiorców wsparcia.

Wykres 18. Ocena czy udzielana pomoc w ramach Programu jest odpowiednim instrumentem rekompensowania dodatkowych kosztów związanych z wyższymi cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wyniki w tym zakresie są bardzo pozytywne. Zdecydowana większość beneficjentów, bo 86,7%, wskazuje na to, że Program był odpowiednim instrumentem rekompensowania dodatkowych kosztów związanych ze wzrostem cen energii i gazu. Przeciwnego zdania jest zaledwie 5,2% z nich.

Już pierwsza edycja Programu (za rok 2022) pomimo tego, że jej przygotowanie odbywało się w reżimie czasowym, aby w określonym terminie udzielić pomocy przedsiębiorcom, pozytywnie oceniona została przez 84,9% jej beneficjentów. Każda kolejna edycja była jeszcze bardziej dostosowywana do ich potrzeb.

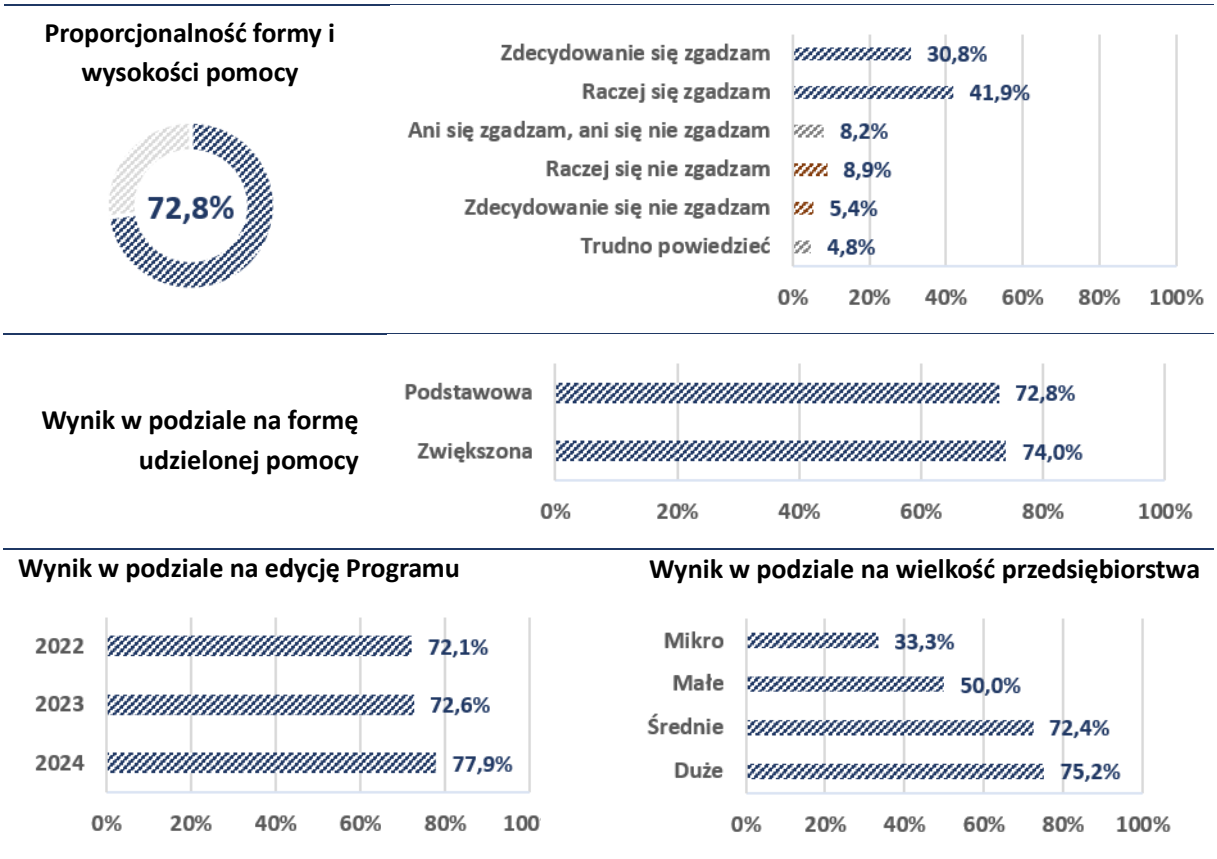
Wysoki odsetek wskazań na adekwatność zastosowanego instrumentu wsparcia dotyczy zarówno pomocy podstawowej jaki zwiększonej oraz każdej wielkości przedsiębiorstwa.

Wysoko oceniona została forma oraz wysokość pomocy udzielanej w ramach Programu. Wskazuje na to trzech na czterech beneficjentów (72,8%). Opinię o niedostosowaniu tych elementów do problemu wzrostu cen gazu ziemnego i energii elektrycznej wyraża zaledwie 14,3% przedsiębiorstw, które wsparcie otrzymało. W szczególności dotyczyło to najmniejszych firm, tj. zatrudniających do 9 pracowników (66,7% z nich).

Wskazywanie przez przedsiębiorców niewystarczającej wysokości otrzymywanej pomocy publicznej można uznać za naturalną reakcję. Program z założenia miał rekompensować wzrost cen energii powyżej pewnego limitu, a nie finansować całość kosztów energii. Tym bardziej cieszy, że jest to zdanie jedynie niewielkiej części beneficjentów.

> „Jakakolwiek pomoc jest zawsze potrzebna. To wsparcie pozwoliło nam, tak jak mówię, suchą stopą przez tą zawieruchę przejść. Taki najważniejszy wniosek, czy to było wystarczające, czy nie, myślę, że było znaczące w naszym przypadku." *(wywiad z beneficjentem)*

Wykres 19. Ocena czy forma i wysokość pomocy w ramach Programu była proporcjonalna do problemu wzrostu cen gazu ziemnego i energii elektrycznej (odsetek przedsiębiorstw)

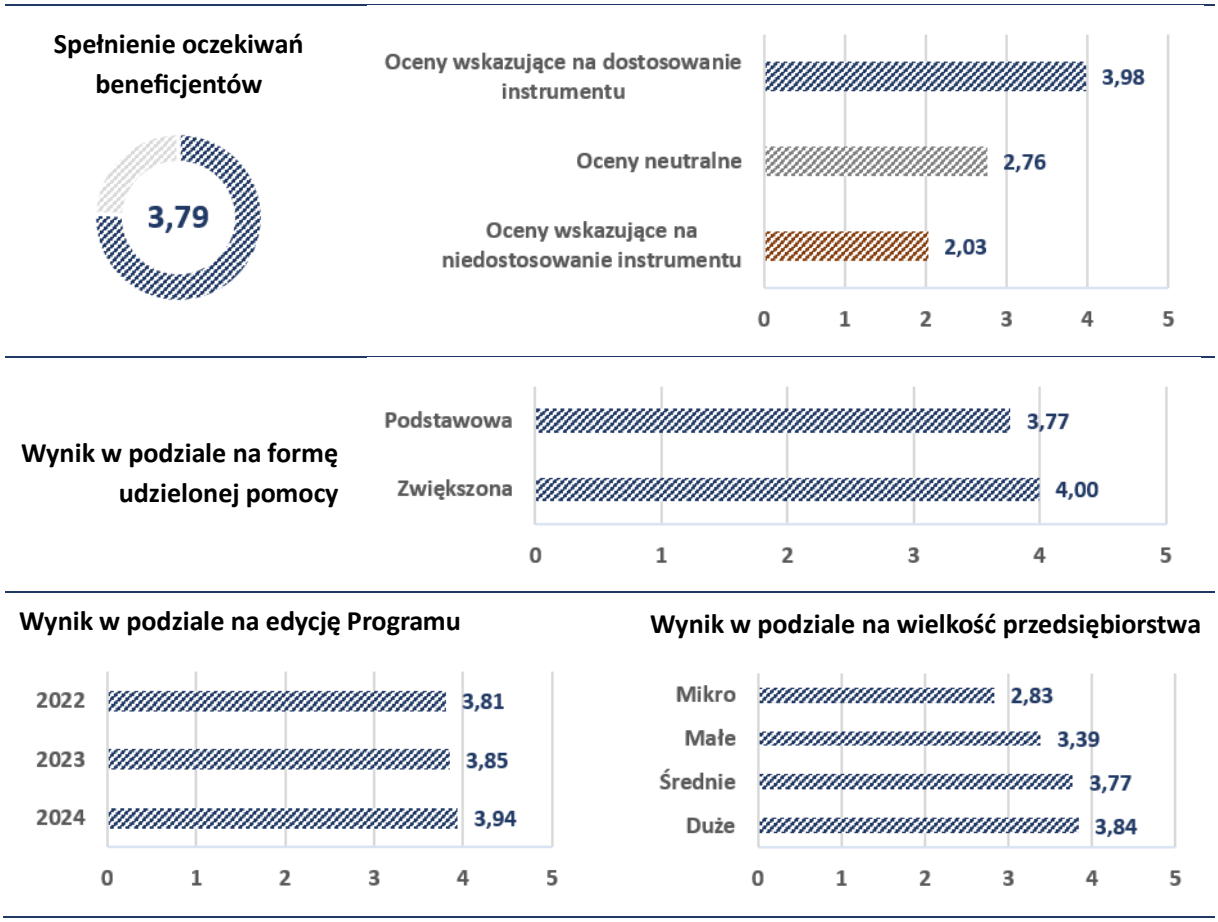
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

W ramach badania oceniono nie tylko stopień, w jakim Program spełnił oczekiwania beneficjentów, ale też stopień w jakim to nastąpiło. W skali od 0 do 5 otrzymane wsparcie ocenione zostało w stopniu przewyższającym oczekiwania, tj. 3,79.

Przedsiębiorstwa, które uznały Program za adekwatny instrument rekompensowania dodatkowych kosztów związanych ze wzrostem cen energii i gazu, przyznały najwyższy stopień spełnienia oczekiwań, tj. 3,98. Natomiast w konsekwencji niedostosowania formy i wysokości wsparcia, najniższą ocenę wystawiły mikroprzedsiębiorstwa, tj. 2,83.

W największym stopniu, tj. 4,00 w skali od 0 do 5, oczekiwania beneficjentów spełniło wsparcie w ramach pomocy zwiększonej.

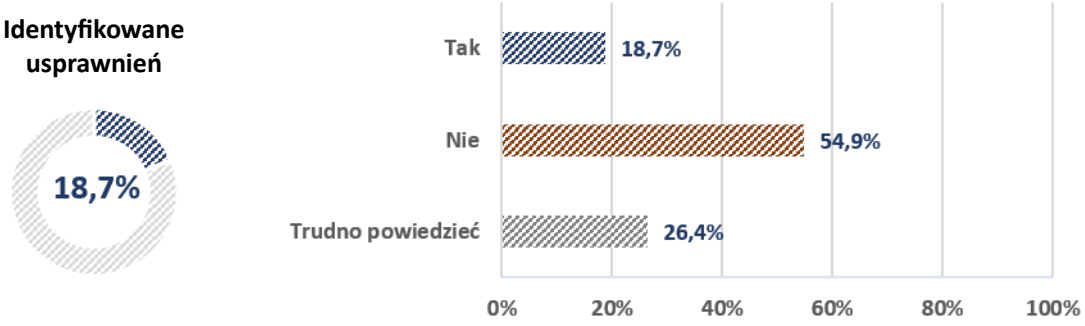
Wykres 20. Ocena w jakim stopniu otrzymane wsparcie spełniło oczekiwania beneficjentów odnośnie Programu (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Zauważalna część, bo blisko co piąty beneficjent (tj. 18,7%) identyfikuje w Programie możliwość wprowadzenia usprawnień, aby w większym stopniu był on dostosowany do ich potrzeb. Ponad połowa z nich (54,9%) nie diagnozuje żadnych warunków wsparcia, które należałoby w większym stopniu dostosować do ich oczekiwań.

Wykres 21. Identyfikacja usprawnień w Programie wsparcia związanym z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w kontekście lepszego dostosowania do potrzeb beneficjentów (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wskazywane przez beneficjentów usprawnienia w Programie co do zasady powiązane są ze zidentyfikowanymi przez nich czynnikami, które utrudniają lub uniemożliwiają aplikowanie.

Najczęściej wskazywane było zwiększenie wysokości wsparcia, tj. przez 40,4% beneficjentów identyfikujących możliwość wprowadzenia usprawnień w Programie. Jest to oczywiste z racji tego, że Program z założenia miał rekompensować jedynie część wzrostu energii, co w opinii beneficjentów nie zawsze było współmierne do obciążeń finansowych związanych z kosztami energii. Zwrócić jeszcze należy uwagę, że w trakcie realizacji Programu znacząco wzrosły koszty dystrybucji energii. Szacuje się, że wzrost ten wyniósł w latach 2022-2025 ok. 20-30%. Natomiast czynnik dystrybucji energii nie był brany pod uwagę przy wyliczaniu wysokości wsparcia.

W kontekście możliwego uproszczenia procedury wnioskowania, na które wskazuje 17% beneficjentów identyfikujących usprawnienia, wywiady pogłębione wskazały m.in. na oczekiwanie opracowania narzędzia (np. formularza w MS Excel) służącego do wyliczeń przysługującej wysokości rekompensaty. Na bazie schematu wyjaśniającego jakie dane należy wprowadzić i w jaki sposób je wykorzystywać w wyliczeniach, narzędzie to poprawiłoby komfort składania wniosków oraz sprawiłoby mniejszą ilość popełnianych błędów. Kolejnych 5,3% beneficjentów wskazuje na konieczność uproszczeń metody obliczania wysokości wsparcia.

W zakresie procedury wnioskowania, według beneficjentów należałoby ograniczyć problemy techniczne z generatorem wniosków. Jak wskazywali respondenci wywiadów pogłębionych występowały one przede wszystkim w ostatnich godzinach składania wniosków.

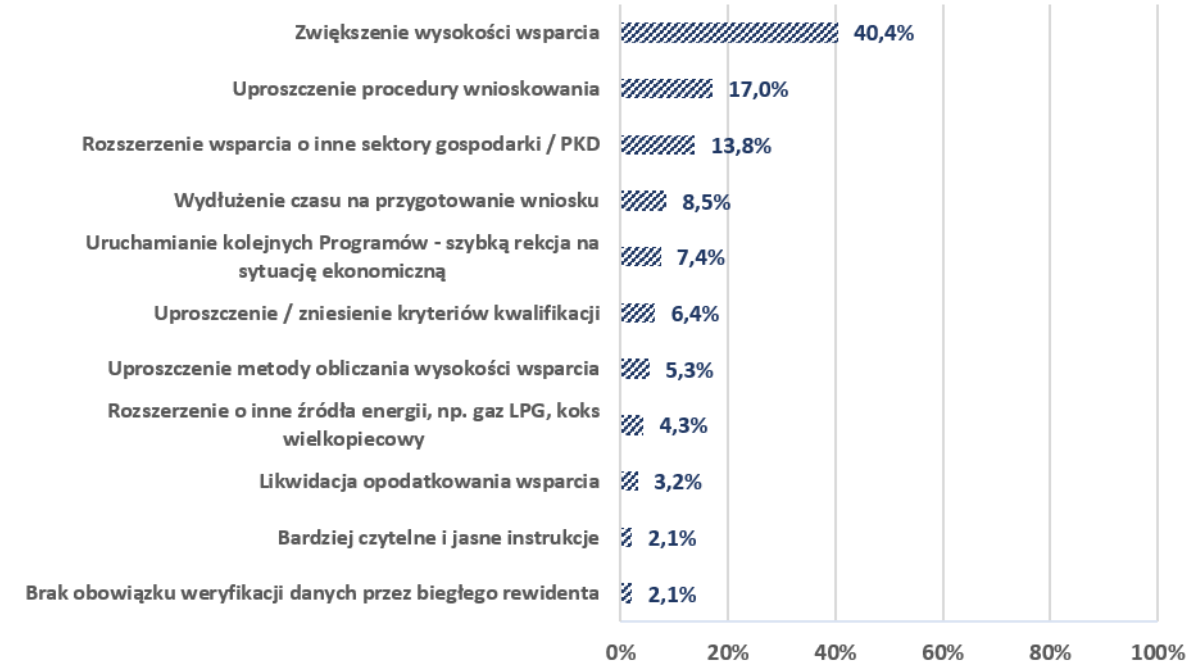
Wśród innych wskazywanych usprawnień należy zwrócić uwagę na wskazywane przez 7,4% beneficjentów kolejne ogłaszanie podobnych Programów wsparcia jako szybką reakcję na zaistniałą sytuację ekonomiczną. Programy pomimo, że stanowiły realną pomoc dla przedsiębiorstw, według niektórych z nich wprowadzone zostały za późno.

> „Znaczy, na pewno pomogło, ale czy była adekwatna? Była za późno. To było po terminie, więc my już naszych kontrahentów musieliśmy, że tak powiem, wyższymi cenami obciążyć, co się przekładało na spadek zamówień. Potem została udzielona pomoc. Według nas za późno. Nie w momencie wystąpienia problemu, tylko prawie dwa lata później. Część już tych kontraktów, które mieliśmy, gdzieś już klienci do nas nie wrócili." *(wywiad grupowy z beneficjentami)*

Z uwagi na dużą konkurencyjność na rynku, szybkość udzielanej pomocy może być kluczowa, aby zachować swoją pozycję na rynku, a nawet przetrwać. Nie każda firma posiada odpowiednie zaplecze

finansowe, żeby wytrzymać zaistniały szok na rynku. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na jedną kwestię. Wsparcie trafiało do firm, które wykazywały się kosztami zakupu energii elektrycznej, a więc prowadziły działalność. Pomoc nie trafiała do tych, którzy nie byli już zdolni do prowadzenia działalności gospodarczej. Do takich przedsiębiorstw, które z trudem przetrwały okres pandemii Covid-19, ale kolejny szok związany z cenami energii elektrycznej i gazu wymusił zawieszenie działalności. Dlatego tak ważne jest uruchomienie wsparcia w odpowiednim momencie. Część z beneficjentów wskazywała, że ich sytuacja byłaby dużo gorsza gdyby nie wygenerowana rezerwa finansowa. Dlatego bardzo pozytywnie oceniono podzielenie wsparcia w ramach edycji Programu za 2023 r., na okresy półroczne. Oczekiwania beneficjentów należy uznać za słuszne. Należy jednak zawsze mieć na uwadze, że wydatkowanie środków publicznych musi być odpowiednio zaplanowane, przygotowane i rozdysponowane, aby spełnić zasady legalności, celowości, racjonalności i efektywności. A proces ten musi odpowiednio długo potrwać.

Wykres 22. Usprawnienia w Programie wsparcia związanym z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w kontekście lepszego dostosowania do potrzeb beneficjentów (odsetek wskazań)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Beneficjenci po raz kolejny zwrócili uwagę na czynnik niewystarczających działań informacyjnych o uruchomionym Programie wsparcia oraz krótkiego czasu na złożenie wniosku. Zwiększenie przewidywalności naborów oraz poprawa czytelności i dostępności informacji jest w tym zakresie niezbędna. Należałoby zadbać o większą czytelność instrukcji związanej z wymaganiami naboru i wypełnieniem wniosku.

W kontekście wymagania wykonania usługi atestacyjnej przez biegłego rewidenta zdecydowanie większym oczekiwaniem beneficjentów było rozwiązanie stosowane w pierwszej edycji Programu. Wówczas usługa ta była przeprowadzana na etapie rozliczenia otrzymanej rekompensaty. Na decyzję Operatora Programu, tj. przeniesienia tego wymagania na etap wnioskowania, pozwoliło sprawnie i terminowo przeprowadzić ocenę złożonych wniosków. Z uwagi na ich liczbę, konieczność przeprowadzenia weryfikacji i analiz poszczególnych wnioskodawców przez Operatora wydłużyłoby ocenę o parę tygodni. Wyniki usługi atestacyjnej znacznie uprościły i przyspieszyły ocenę wniosków.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Program należy uznać za odpowiedni instrument rekompensowania dodatkowych kosztów związanych ze wzrostem cen energii i gazu.

Odpowiedź na pytanie badawcze: Jak Program zrealizował oczekiwania przedsiębiorców w zakresie pomocy?

Pomimo szeregu ograniczeń nałożonych przez Komisję Europejską, wyniki badania jednoznacznie pokazują, że Program był dostosowany do potrzeb jego beneficjentów. Dotyczy to zarówno pomocy podstawowej jak i zwiększonej. Na wysoką ocenę zasłużyły zarówno forma udzielania jak i wysokość pomocy. Przedsiębiorcy w zdecydowanej większości ze zrozumieniem przyjęli ideę Programu rekompensowania wzrostu kosztów powyżej określonego limitu, a nie całości kosztów energii. Wyniki badania pokazały, że beneficjenci Programu oceniają jego założenia w stopniu przewyższającym oczekiwania.

Odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie zmiany należałoby wprowadzić, aby Program odpowiadał w większym stopniu na potrzeby beneficjentów?

Pomimo wysokiej oceny adekwatności Programu do zaistniałego problemu wzrostu kosztów energii, badanie wykazało możliwe do zastosowania usprawnienia. Przede wszystkim jest to ogłaszanie kolejnych programów wsparcia jako możliwie najszybszą reakcję na zaistniałą sytuację ekonomiczną oraz podjęcie odpowiednich działań informacyjnych, aby informacja o Programie na czas dotarła do jak największej grupy zainteresowanych podmiotów. Koniecznym jest zapewnienie wnioskodawcom odpowiedniego czasu na przygotowanie i złożenie wniosku. Warto również zadbać o niektóre kwestie techniczne, takie jak: czytelność i szczegółowość instrukcji przygotowywania wniosku, przygotowanie narzędzi ułatwiających dokonywanie niezbędnych wyliczeń czy też sprawny system informatyczny.

4.5. Realizacja celów Programu

Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej jest instrumentem interwencji kryzysowej, stabilizującym sytuację przedsiębiorstw w warunkach nadzwyczajnego szoku cenowego, a nie trwałym rozwiązaniem problemu wysokich kosztów energii w polskim przemyśle. Miał on zatem przede wszystkim funkcję doraźną.

„Moim zdaniem takim sukcesem tego Programu było kupienie czasu przedsiębiorcom.” *(wywiad z beneficjentem)*

Celem każdego podmiotu gospodarczego jest trwać i przetrwać. Jak wskazują beneficjenci środki w ramach Programu pomogły, szczególnie w pierwszym okresie, gdzie było trudniej przerzucić wzrost cen na rynek. Program był adresowany do branż, które były w bardzo trudnej sytuacji z punktu widzenia warunków, jakie muszą funkcjonować. Branże te zmagają się z wieloma problemami, jak np. regulacje związane z dekarbonizacją, wymagające podejmowania działań inwestycyjnych doprowadzających do spełnienia odpowiednich norm i wymogów. Podniesienie cen energii elektrycznej oraz gazu ziemnego było zaledwie jednym z problemów. Stąd też pozytywny odbiór Programu wśród przedsiębiorców.

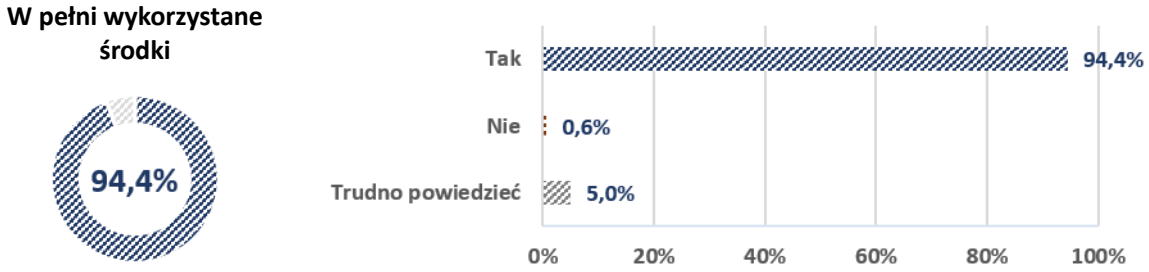
Główny cel interwencji był zatem jeden, czyli pomoc przedsiębiorstwom, dla których udział, kosztów zakupu nośników energii, a w tym gazu był znaczący i determinował w ogóle ich działalność

gospodarczą. Znalazły się one w niespodziewanej, niemożliwej do przewidzenia wcześniej sytuacji, w której muszą ponosić ogromne dodatkowe koszty. Ważnym było, aby sytuacja ta nie spowodowała przeniesienia kosztów na odbiorcę produktu. Przedsiębiorcy mogli również zawiesić swoją działalność do momentu, aż ceny energii spadną. Jak wiadomo ceny te nie spadły do poziomu sprzed gwałtownych wzrostów i z dużym prawdopodobieństwem nie spadną w najbliższej przyszłości.

Otrzymywane rekompensaty sprowadzały się do ograniczenia negatywnego wpływu gwałtownych wzrostów cen energii, tj. utrzymania płynności finansowej, zachowania miejsc pracy, utrzymania ciągłości produkcji oraz utrzymania konkurencyjności względem konkurencji.

Jak wynika z badania zdecydowana większość wspartych przedsiębiorstw, tj. 94,4% z nich, w pełni wykorzystało rekompensaty otrzymane w ramach Programu.

Wykres 23. Identyfikacja pełnego wykorzystania środków otrzymanych w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw)

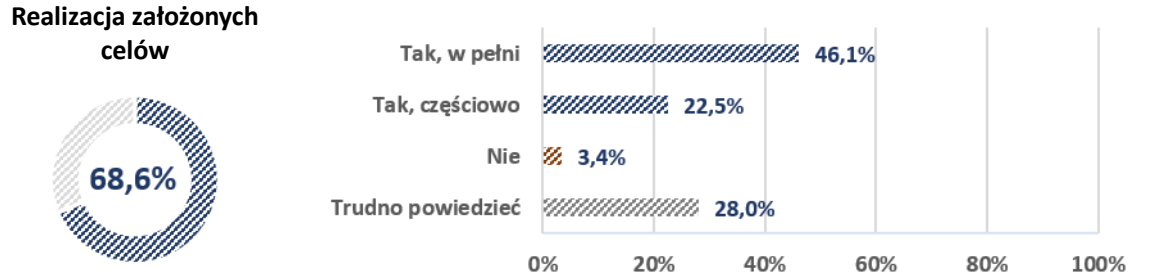

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jest to zbieżne z analizą danych monitoringowych. Wskazują one, że ok. 2,3% rozdysponowanych środków zostało pobranych nienależnie lub w wysokości wyższej niż należna i muszą zostać zwrócone.

Dwóch na trzech beneficjentów (68,6%) uznało, że zrealizowało założony cel związany z otrzymaniem dofinansowania w ramach Programu. Około 46,1% beneficjentów zrealizowało ten cel w pełni, a kolejnych 22,5% częściowo.

Wykres 24. Ocena realizacji celów związanych z dofinansowaniem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw)

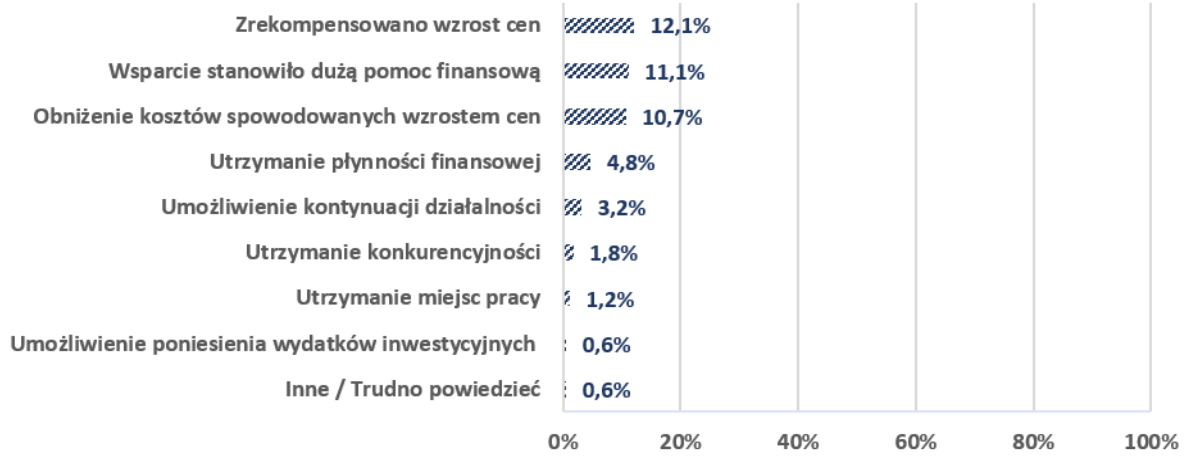

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazały wyniki badania, nie zawsze jednak otrzymaniu rekompensat przyświecał konkretny cel. W spontanicznej odpowiedzi w ramach badania ankietowego, 33,9% beneficjentów wskazało na to, że środki te po prostu zrekompensowały wzrost cen, stanowiły dużą pomoc finansową oraz obniżyły koszty spowodowane wzrostem cen.

Rzadziej przedstawiane zostały bardziej konkretne cele takie jak: utrzymanie płynności finansowej (4,8% beneficjentów), umożliwienie kontynuacji działalności (3,2%), utrzymanie konkurencyjności (1,8%) czy też utrzymanie miejsc pracy (1,2%).

Wykres 25. Identyfikacja w pełni zrealizowanych celów (odsetek przedsiębiorstw)

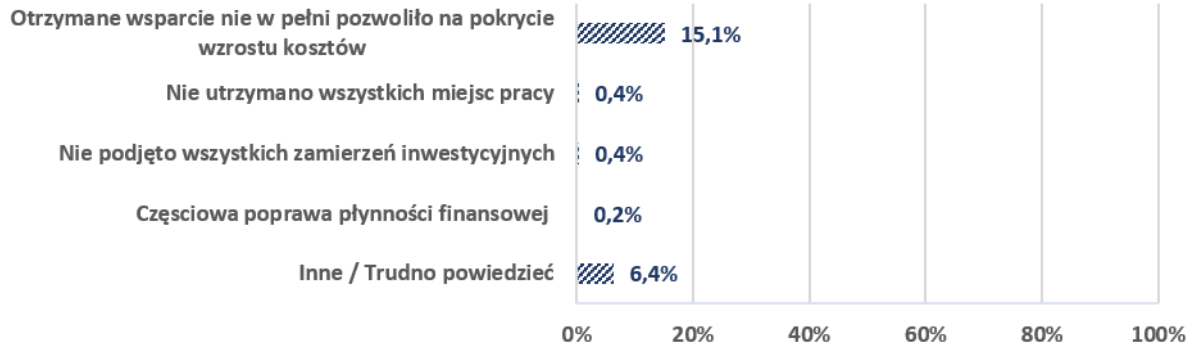
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wśród powodów, przez które nie udało się w pełni zrealizować założonych celów przede wszystkim było to, że otrzymane wsparcie nie w pełni pozwoliło na pokrycie wzrostu kosztów.

> „Cele udało się zrealizować. Uzyskana pomoc realnie pomogła przedsiębiorstwu utrzymać ceny sprzedaży, choć nie w pełni, ponieważ wsparcie nie rekompensowało całości wzrostu kosztów energii." *(wywiad z beneficjentem)*

Wskazuje na to 15,1% beneficjentów biorących udział w badaniu ankietowym.

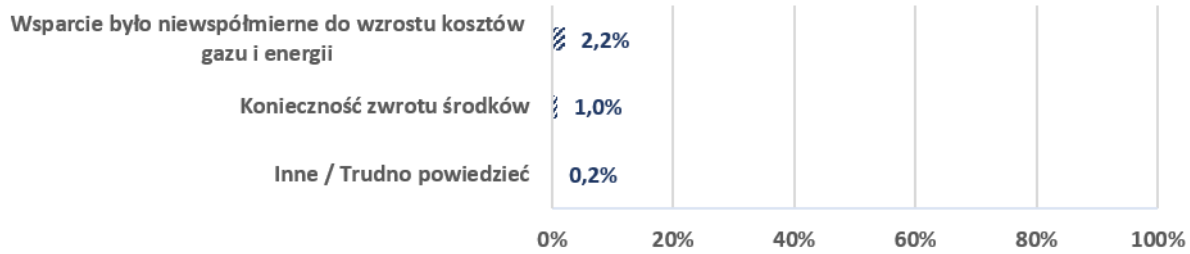
Wykres 26. Powody częściowej realizacji założonych celów (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Około 3,4% beneficjentów wskazało, że nie zrealizowali założonych celów. Najczęściej wynikało to z niewspółmiernej wysokości wsparcia w stosunku do wzrostu kosztów gazu i energii (2,2%) oraz konieczności zwrotu przyznanych środków (1,0%).

Wykres 27. Powody braku realizacji założonych celów (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Powyższe wyniki wskazują, że środki w ramach Programu przeznaczone zostały głównie na bieżącą działalność przedsiębiorstw. I jest to zgodne z intencją Komisji Europejskiej, która dopuściła realizację tego instrumentu wsparcia oraz założeniami Programu. Nie oczekiwano konkretnych zamierzeń inwestycyjnych. Stąd też zaledwie 0,6% beneficjentów wskazało, że zrealizowało cel związany z poniesieniem wydatków inwestycyjnych.

Program dał już jednak sygnał przedsiębiorstwom do konieczności podjęcia działań związanych z podniesieniem efektywności energetycznej swojej firmy, stworzenia nowych źródeł energii z OZE. Podmiot, który chciał korzystać z pomocy zwiększonej zobowiązany został do złożenia „Planu zmniejszenia energochłonności przedsiębiorstwa". Co prawda nie było wymogu jego pełnej realizacji. Jedynie co najmniej 30% przyznanej pomocy powinny być wydatkami wynikającymi z Planu. Pomimo tego, opracowanie Planu pozwoliło przedsiębiorcy zastanowić się w jaki sposób możliwe jest zmniejszenie zapotrzebowania na energię lub jej produkcja z OZE, jakie działania należałoby podjąć, aby dalszy ewentualny wzrost cen energii lub gazu nie był tak dotkliwy jak obecnie.

Realizacja Programu możliwa była dlatego, że Komisja Europejska dopuściła udzielenie tego rodzaju pomocy publicznej. Sytuacja na rynkach paliw jest jednak mocno niepewna, przede wszystkim ze względu na napięcia geopolityczne na Bliskim Wschodzie, w tym działania w rejonie Cieśniny Ormuz utrudniające transport morski surowca. Dlatego problem kosztów energii w dalszym ciągu jest aktualny i powinien być monitorowany pod kątem konieczności podejmowania dalszych działań osłonowych. Należy zauważyć, że Ministerstwo Rozwoju i Technologii przygotowuje rozwiązania, które pozwolą wykorzystać unijne ramy pomocy państwa CISAF (Clean Industrial Deal State Aid Framework) do ochrony konkurencyjności polskiego przemysłu energochłonnego i ograniczenia ryzyka relokacji produkcji poza Unię Europejską[2]. Zdaniem uczestników panelu ekspertów, dalsze programy wsparcia przedsiębiorstw, o ile nastąpią, powinny być w zdecydowanie większym stopniu niż dotychczasowe, nakierowane na działania skutkujące mniejszą energochłonnością przedsiębiorstw. Dzięki temu nie tylko następowało będzie łagodzenie skutków kryzysu, ale również rozwiązywanie jego przyczyn. Zmniejszanie zużycia energii to realne oszczędności finansowe.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Odpowiedź na pytanie badawcze: Czy Program spełnił zakładane cele?

Program był instrumentem interwencji kryzysowej, stworzonym, aby stabilizować sytuację przedsiębiorstw, a nie trwale rozwiązać problem wysokich kosztów energii w polskim przemyśle. Wnioskodawcom często nie przyświecał konkretny cel, poza pozyskaniem dodatkowych środków, które obniżyły ponoszone koszty. W tym kontekście należy uznać, że Program w pełni osiągnął założone cele. Zdecydowana większość wspartych przedsiębiorstw w pełni wykorzystała przyznane środki finansowe. Środki te stanowiły dużą pomoc finansową oraz w pełni lub częściowo zrekompensowały wzrost cen. Jedynie niewielka część beneficjentów wskazuje na brak realizacji założonych celów, głównie z powodu zbyt niskiego poziomu wsparcia lub konieczności zwrotu przyznanych środków.

Odpowiedź na pytanie badawcze: Czy wszystkie elementy Programu prowadziły do osiągnięcia jego celów? Jakich modyfikacji należałoby dokonać w tym zakresie?

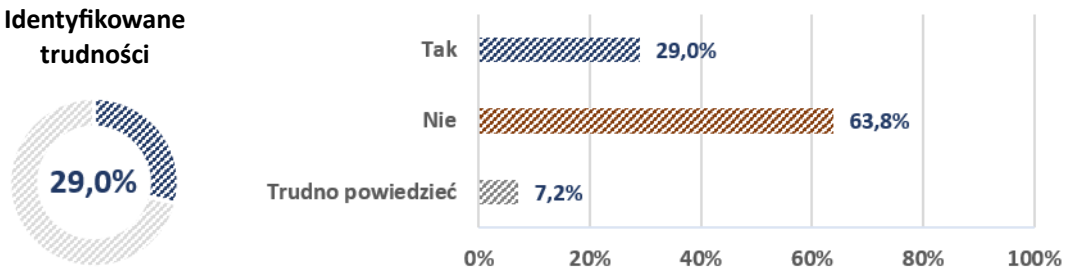
[2] https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/48-mld-zl-na-obnizenie-cen-energii-dla-przemyslu-energochlonnego, dostęp 04.09.2026 r.

W wyniku badania nie zidentyfikowano elementów Programu, które nie prowadziłyby do realizacji jego celów. Zgodnie z intencją Komisji Europejskiej i założeniami Programu, przyznane środki wykorzystane zostały głównie na bieżącą działalność przedsiębiorstw i ograniczyły negatywny wpływ gwałtownych wzrostów cen energii. Ponadto, Program dał już sygnał przedsiębiorstwom do konieczności podjęcia działań związanych z podniesieniem efektywności energetycznej swojej firmy, aby zmniejszyć zapotrzebowanie na energię lub jej produkcję z OZE.
Z uwagi na aktualną sytuację na Bliskim Wschodzie, problem kosztów energii pozostaje aktualny. W sytuacji wprowadzania kolejnych programów wsparcia, powinny one być w większym stopniu nakierowane na zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw.

4.6. Trudności w realizacji Programu

Udział w każdej interwencji publicznej rodzi u jej uczestników jakiś rodzaj i skalę problemów. W przypadku analizowanego Programu nie jest to dość powszechne zjawisko. Występujące problemy zidentyfikowało 29% beneficjentów, natomiast dla 63,8% z nich aplikowanie o środki i realizacja Programu i rozliczenie otrzymanych rekompensat nie przysporzyło większych problemów.

Wykres 28. Identyfikacja trudności występujących w trakcie aplikowania o środki oraz ich rozliczenia (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Występowały one przede wszystkim na etapie aplikowania o środki. Ich charakter związany jest z niedogodnościami i stresem związanym z dotrzymaniem terminu złożenia wniosku oraz wyjaśnień i uzupełnień koniecznych na etapie jego oceny (32,2% beneficjentów identyfikujących trudności) oraz skomplikowanej procedury aplikowania i wzoru wniosku (25,3%).

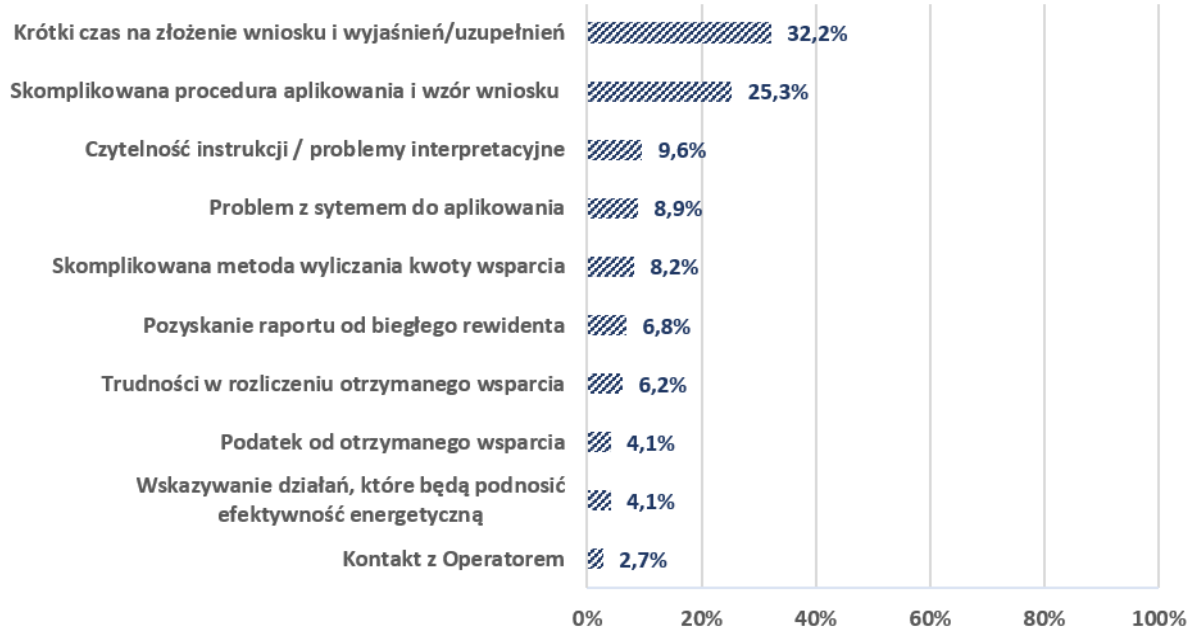
Wnioskodawcy często mieli problem z prawidłowym zinterpretowaniem wymagań Programu jakie powinny spełnić. Dlatego posiłkowali się wsparciem zewnętrznej firmy doradczej lub szukali wyjaśnień u Operatora Programu. Nie do końca kontakt z pracownikami instytucji ogłaszającej nabór był zdaniem beneficjentów poprawny. Problemy w dostępie do infolinii oraz czasochłonność pozyskania interpretacji na zapytania mailowe utrudniał przygotowanie wniosku w krótkim terminie naboru.

Problem w aplikowaniu o środki stanowił również system informatyczny służący sporządzeniu i przesłaniu wniosku o dofinansowanie. Biorąc pod uwagę, że większość wnioskodawców składała wniosek ostatniego możliwego dnia, system nie wytrzymywał takiego obciążenia. Występowały wówczas problemy techniczne. Były one na szczęście tylko chwilowe. W ramach badania zidentyfikowano szereg takich przypadków. Żaden jednak nie skończył się tym, że wnioskodawcy nie udało się przesłać wniosku w terminie.

Respondenci zarówno badania ankietowego (8,2% beneficjentów identyfikujących trudności) oraz wywiadów jakościowych wskazywali na skomplikowaną metodę wyliczenia kwoty wsparcia. Jeżeli podmiot aplikował po raz pierwszy to wyliczenie wysokości pomocy stanowiło duże wyzwanie, w szczególności w wyliczeniu różnicy między ceną kontraktową a ceną referencyjną lub innymi składnikami ceny energii. Dopiero po zdobyciu doświadczenia, mechanizm ten okazywał się jasny i czytelny. Zasadnym wydaje się oczekiwanie beneficjentów opracowania narzędzia (np. formularza w MS Excel) służącego do wyliczeń przysługującej wysokości rekompensaty. Krok po kroku przeprowadziłby osoby zainteresowane przez zawiłości niezbędnych wyliczeń.

Po raz kolejny zwrócono uwagę na konieczność pozyskania raportu od biegłego rewidenta (6,8% beneficjentów identyfikujących trudności), co jest procesem czasochłonnym i kosztochłonnym, skomplikowany proces rozliczenia otrzymanych rekompensat (6,2%) oraz konieczność uiszczenia podatku za otrzymane wsparcie (4,1%), co dla niektórych beneficjentów okazało się sporym zaskoczeniem.

Wykres 29. Trudności występujące w trakcie aplikowania o środki oraz ich rozliczenia (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Problemem dla części beneficjentów (4,1%) było opracowanie „Planu zmniejszenia energochłonności przedsiębiorstwa" i wskazanie w nim konkretnych działań, które będą podnosić efektywność energetyczną przedsiębiorstwa. Pozytywnie zatem należy ocenić decyzję możliwości aktualizowania Planu, która została wprowadzona od drugiej edycji Programu. Dało to możliwość przedsiębiorcy korekty zaplanowanych działań w trakcie realizacji Programu, w sytuacjach od niego niezależnych lub zidentyfikowania lepszego rozwiązania na zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstwa.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Realizacja Programu nie przysporzyła beneficjentom większym problemów. Pomimo to, prawie co trzeci beneficjent spotykał się z trudnościami na etapie aplikowania o środki, realizacja otrzymanych środków lub ich rozliczenia.

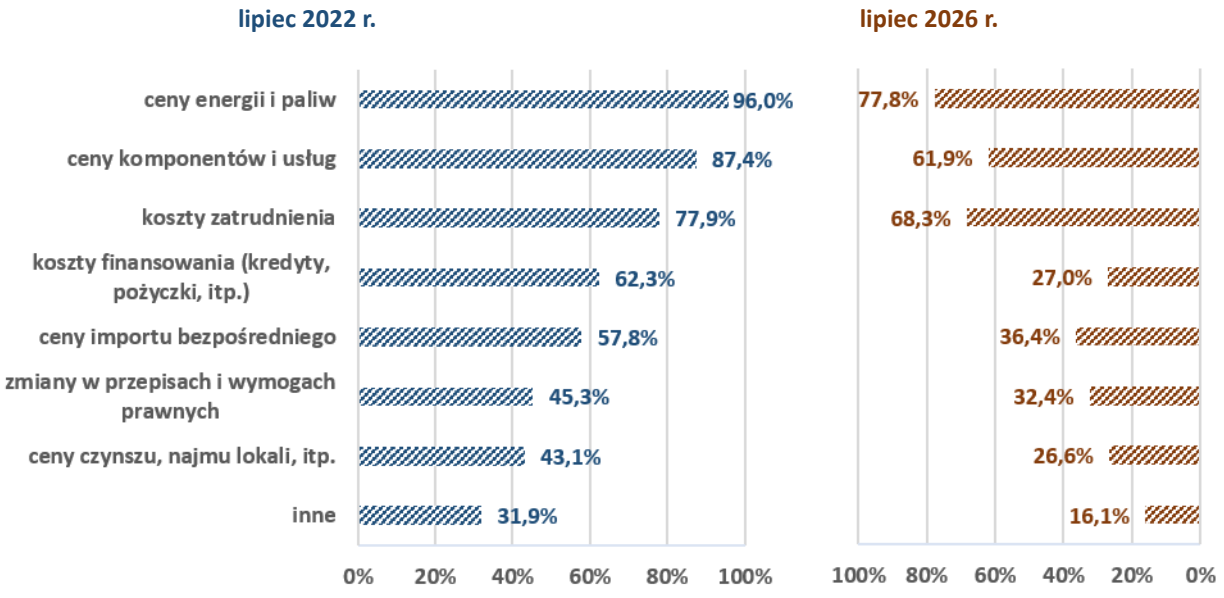
Odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie trudności pojawiały się w czasie realizacji Programu? Jaki był charakter tych trudności? Jak można im zapobiegać w przyszłych edycjach Programu?

Występujące problemy i trudności dotyczyły głównie etapu aplikowania o środki i związane były przede wszystkim ze zbyt krótkim czasem na złożenie wniosku i pozyskaniem raportu od biegłego rewidenta. Nieprecyzyjne dla niektórych wnioskodawców wymagania Programu prowadziły do wątpliwości, które nie zawsze można było wyjaśnić z uwagi na utrudniony kontakt z organizatorem naboru. Dużym poziomem trudności obarczone było prawidłowe wyliczenie kwoty wsparcia. Problemy te nie miały charakteru powszechnego dla wszystkich zainteresowanych podmiotów, niemniej jednak wpłynęły na niewystarczający poziom zainteresowania dostępnymi środkami. W przyszłych edycjach należy zadbać o odpowiedni czas dla wnioskodawców, dostęp do szczegółowych instrukcji oraz osób kontaktowych do udzielenia szczegółowych wyjaśnień oraz opracowanie narzędzia ułatwiające wykonywanie skomplikowanych wyliczeń.

5. Wpływ Programu na konkurencyjność beneficjentów

Funkcjonowanie każdego przedsiębiorstwa to permanentna rywalizacja na rynku poprzez oferowanie produktów i usług o wyższej wartości dla klienta niż rywale. Zdolność do konkurowania obejmuje potencjał firmy, jej zasoby i kapitał, innowacyjność, jakość oferty czy też optymalizację kosztów.

Wykres 30. Czynniki najbardziej wpływające na wzrost kosztów funkcjonowania przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w % przedsiębiorstw)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – lipiec 2026

Na konkurencyjność firm wpływa wiele czynników, nie tylko poziom cen energii. Jednakże, jak wynika z badania GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe", ceny paliw i energii były w roku 2022 najbardziej istotnymi czynnikami wpływającymi na wzrost kosztów funkcjonowania. Wskazywało na to aż 96% przedsiębiorstw. Aktualnie, tj. w lipcu 2026 r., jest to również najczęstszy powód, ale wskazuje go o 18,2 p.p. mniej niż w 2022 roku.

Badania GUS pokazują również wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury. Jest to syntetyczna miara odzwierciedlająca bieżącą i przewidywaną kondycję poszczególnych sektorów gospodarki. Wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" wartość wskaźnika ogólnego klimatu koniunktury, pokazująca różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw zauważających poprawę sytuacji a odsetkiem przedsiębiorstw zauważających pogorszenie sytuacji, była zdecydowanie najmniejsza w roku 2020 (odpowiadającemu początkowi pandemii Covid-19 i wprowadzonym w związku z nią obostrzeniom) oraz w roku 2022 (odpowiadającemu wybuchowi wojny w Ukrainie, w następstwie której wzrastały ceny m.in. energii elektrycznej oraz gazu ziemnego).

Następne lata po roku 2022 to systematyczna poprawa klimatu koniunktury, w wyniku czego w całym okresie 2022-2026 nastąpił jej wzrost o 6,2 pkt (z -12,2 do -6,0). Niemniej jednak, w dalszym ciągu klimat koniunktury jest oceniany przez przedsiębiorców z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" negatywnie, tj. z przewagą ocen pesymistycznych, wskazujących na pogorszenie koniunktury.

Wykres 31. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

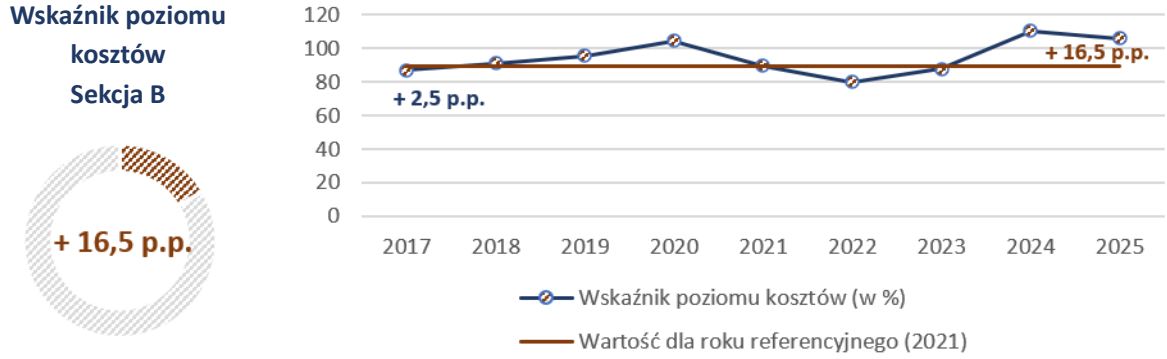

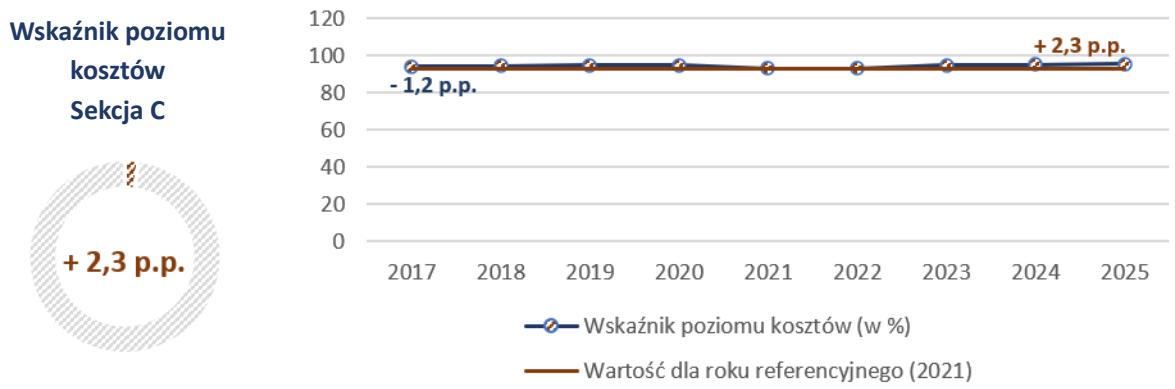
Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Jednym z kluczowych wskaźników pozwalających ocenić opłacalność i kosztochłonność prowadzonej działalności gospodarczej jest wskaźnik poziomu kosztów. Określa on relację poniesionych kosztów do osiąganych przychodów lub wartości produkcji. Im mniejsza jego wartość tym korzystniejsza jest relacja przychodów do kosztów. Natomiast jego wartość powyżej 100% pokazuje niebezpieczną finansowo sytuację przedsiębiorstw (koszty przewyższają przychody, co oznacza, że podstawowa działalność jest deficytowa).

Dane GUS pokazują, że sytuacja w sektorach energochłonnych uległa pogorszeniu od roku referencyjnego 2021.

Wykres 32. Wskaźnik poziomu kosztów w poszczególnych sekcjach sektorów energochłonnych (w %)

Źródło: Dane GUS BDL

W przypadku sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" od roku 2021 nastąpił wzrost wskaźnika poziomu kosztów aż o 16,5 p.p., przy czym w analogicznym okresie przed rokiem 2021 wzrost ten wyniósł zaledwie 2,5 p.p. Analizując sytuację przedsiębiorstw z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie", należy uwzględnić specyfikę tej sekcji. Obejmuje ona m.in. podmioty zajmujące się wydobywaniem surowców energetycznych, dlatego wzrost cen energii i surowców energetycznych mógł na nie oddziaływać nie tylko poprzez wzrost kosztów prowadzenia działalności, ale w przypadku części przedsiębiorstw również poprzez wzrost przychodów ze sprzedaży. W badanym okresie przychody przedsiębiorstw sekcji B wzrosły o 19,4%, przy wzroście kosztów o 16,5%. Nie oznacza to jednak poprawy ich ogólnej sytuacji finansowej – zysk netto w tej sekcji zmniejszył się o 55,3%, co wskazuje, że pozytywne oddziaływanie czynników cenowych po stronie przychodowej nie zrekompensowało pozostałych niekorzystnych uwarunkowań. Wyniki te wskazują zatem na niejednoznaczny charakter wpływu kryzysu energetycznego na przedsiębiorstwa sekcji B.

Na tym tle należy również odnotować, że przedsiębiorstwa sekcji B stanowiły 3,1% ogółu przedsiębiorstw objętych analizowanym wsparciem. Ze względu na wewnętrzne zróżnicowanie tej sekcji oraz relatywnie niewielką liczebność należących do niej podmiotów, udział ten nie powinien być jednak interpretowany jako bezpośrednia miara skali negatywnego wpływu wzrostu cen energii na cały sektor.

Natomiast w ramach przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) malejąca tendencja wartości wskaźnika sprzed roku 2021 (o 1,2 p.p.) przerodziła się w niewielki wzrost na poziomie 2,3 p.p. Należy przy tym zwrócić uwagę, że sekcja C wykazuje się nadal wartością wskaźnika poniżej 100%, natomiast sekcja B od roku 2024 osiąga już wartości wskazujące na deficyty w działalności gospodarczej przedsiębiorstw.

Dane te wskazują na pogorszenie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw z sektorów energochłonnych, a w niektórych przypadkach na ich bardzo trudną sytuację. Cieszą zatem pozytywne opinie beneficjentów o efektach Programu.

> „W szoku byli wszyscy, bo to się stało tak nagle. Ale też nie można wymagać od kogokolwiek, żeby miał świadomość tego, co może się zdarzyć i w ogóle to przewidział. To był taki scenariusz, którego nikt nie przewidział, po prostu nagle znaleźliśmy się w innej rzeczywistości. Z dnia na dzień stały kolejki paliwowe, jak za czasu PRL-u. No ale do rzeczy, po pierwszym szoku na pewno oczekiwaliśmy pomocy. Nie ukrywam, obawialiśmy się po prostu o każde przedsiębiorstwo, naszą płynność finansową, miejsca pracy dla naszych pracowników. To były główne rzeczy, bo wiadomo, że jeśli coś trzeba zapłacić, to trzeba z czegoś korzystać. I ten Program pomógł nam głównie w tych dwóch rzeczach, czyli zachować płynność i zachować miejsca pracy." *(wywiad z beneficjentem)*

Zakładanymi efektami ocenianych Programów, miały być: poprawa płynności finansowej wspartych przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym zagrożonych upadłością, a także utrzymanie rentowności firm i zdolności produkcyjnych w okresie kryzysowym oraz zabezpieczenie wielu tysięcy miejsc pracy, osób bezpośrednio zatrudnionych w firmach energochłonnych, a także w firmach kooperujących.

Trudno jest ocenić wpływ samego Programu na konkurencyjność przedsiębiorstwa, ponieważ na firmę działa wiele różnych czynników. W poniższych rozdziałach dokonana został próba wskazania, w jaki sposób Program przełożył się m.in. na utrzymanie płynności, rentowności, miejsc pracy czy też zdolności produkcyjne beneficjentów pomocy.

Wpływ Programu w poszczególnych aspektach oceniony został w następującej skali od 0 do 5, oznaczającej:

- **5 - Decydujący wpływ:** Program ma fundamentalne znaczenie, absolutnie kluczowe dla danego wyniku.
- **4 - Znaczący wpływ:** Program wywarł silny, wyraźnie zauważalny wpływ.
- **3 - Umiarkowany wpływ:** Wpływ Programu jest widoczny, ale nie determinuje ostatecznego rezultatu.
- **2 - Niewielki wpływ:** Program ma małe znaczeniu, rzadko wpływające na daną sytuację
- **1 - Znikomy wpływ:** Oddziaływanie Programu jest niemal niezauważalne.
- **0 - Brak wpływu:** Program w ogóle nie oddziałuje na dane zjawisko.

Przy analizie wyników w podziale na edycję Programu oraz formę udzielonej pomocy, należy mieć na uwadze, że dane przedsiębiorstwo mogło brać udział w kilku edycjach i korzystać z dwóch form pomocy, a dokonało jednej oceny całościowego wsparcia z jakiego korzystało.[3]

5.1. Wpływ Programu na płynność finansową wspartych przedsiębiorstw

Fundamentem każdego przedsiębiorstwa jest posiadanie płynności finansowej pozwalającej na terminowe regulowanie zobowiązań, np. wypłacania pensji, opłacania faktur czy podatków. Pozwala uniknąć zatorów płatniczych, a nawet bankructwa. W warunkach kryzysowych zapewnienie odpowiedniej płynności finansowej jest kluczowe do przetrwania przedsiębiorstwa.

> „Człowiek się otrząsa i nagle się okazuje, że faktury są do zapłaty. Takie wysokości. Urzędy skarbowe ciągle działają i wszystko musi się toczyć.” *(wywiad z beneficjentem)*

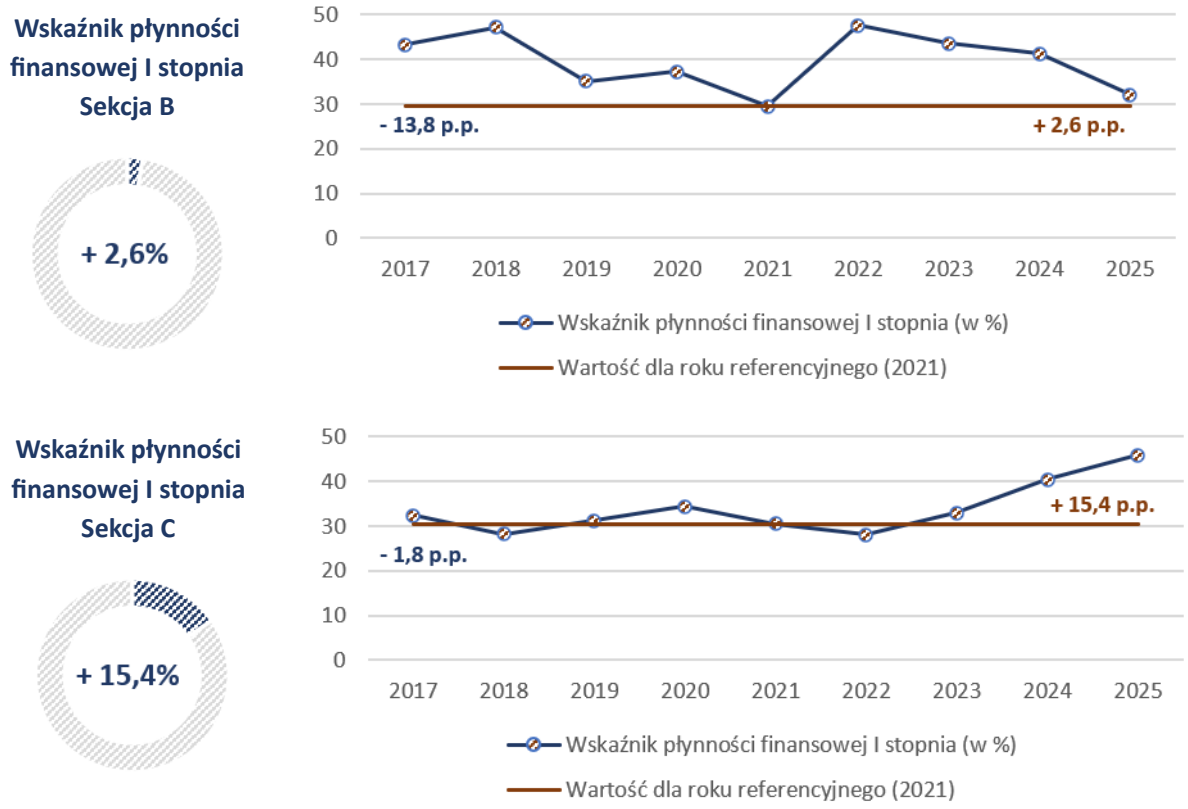
Do analizy płynności finansowej polskich przedsiębiorstw, GUS stosuje dwa wskaźniki. Pierwszym z nich jest wskaźnik płynności I stopnia, zwany także wskaźnikiem płynności gotówkowej). Mierzy on zdolność przedsiębiorstw do natychmiastowej spłaty bieżących zobowiązań za pomocą środków pieniężnych i ich ekwiwalentów. Jego pożądanym, optymalnym poziomem jest wartość z przedziału 10%-30%. Wartość mniejsza niż 10% sygnalizuje utratę płynności, zaś wartość powyżej 30% świadczy o bezpieczeństwie finansowym, ale bywa też uznawana za nieefektywne zarządzanie przedsiębiorstwem.

W przypadku przedsiębiorstw sektora energochłonnego z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie” osiągane wartości wskaźnika płynności finansowej I stopnia wskazywały na ich płynność finansową przez cały badany okres. Jednakże lata 2017-2021 to spadek wskaźnika o 13,8 p.p., zaś okres po roku 2021 to wzrost o 2,6 p.p.

[3] Może to prowadzić do sytuacji, w której w danym aspekcie całościowa ocena wsparcia jest większa niż poszczególne składowe (np. w podziale na edycję Programu, czy formę udzielonej pomocy).

Analogicznie sytuacja przedstawia się w przypadku przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe". Lata 2017-2021 to oscylacja wartości wskaźnika płynności finansowej I stopnia wokół 30% (ze spadkiem w tym okresie o 1,8 p.p.), zaś okres po roku 2021 to jego dynamiczny wzrost o 15,4 p.p.

Wykres 33. Wskaźnik płynności finansowej I stopnia w poszczególnych sekcjach sektorów energochłonnych (w %)

Źródło: Dane GUS BDL

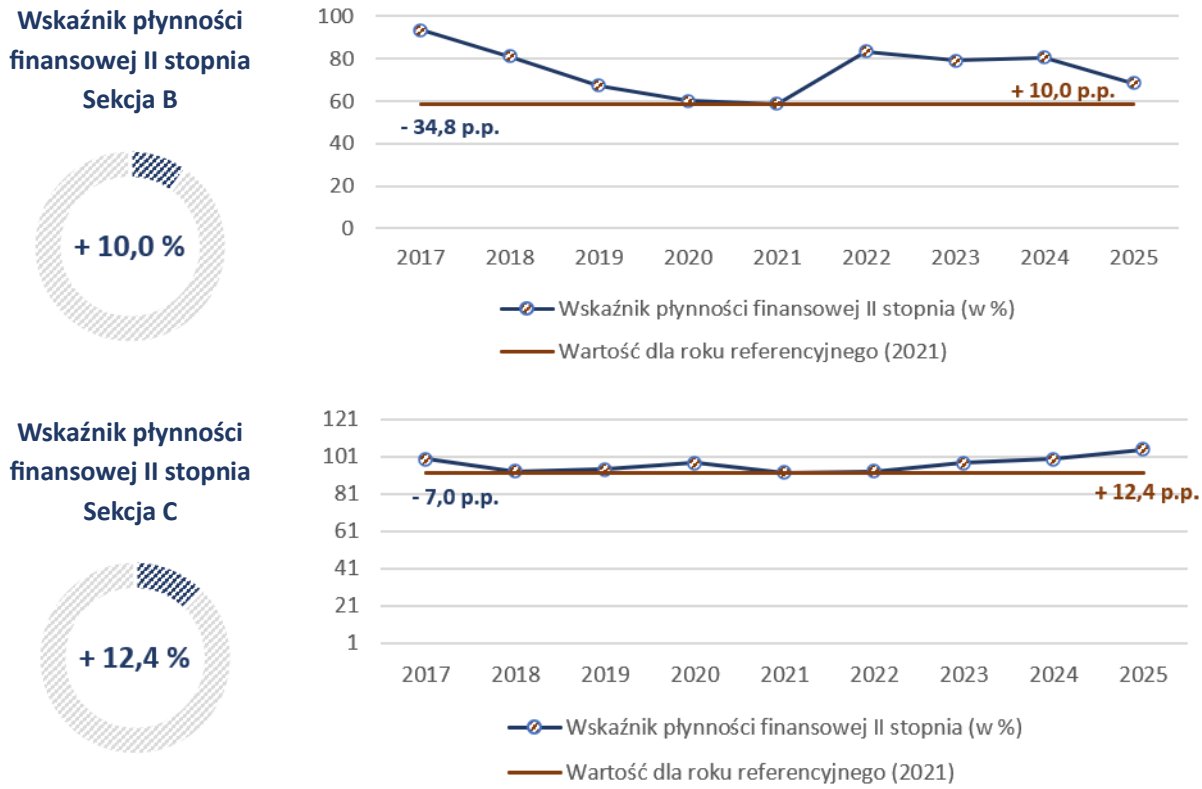
Drugim miernikiem jest wskaźnik płynności finansowej II stopnia. Określa on w jakim stopniu przedsiębiorstwo jest w stanie pokryć zobowiązania bieżące aktywami obrotowymi, które mogą być przekształcone na efektywny pieniądz po upływie krótkiego czasu przeznaczonego na ich spieniężenie (tzw. aktywa płynne).

Pozwala więc na ocenę zdolności przedsiębiorstwa do szybkiego regulowania zobowiązań bieżących. Jego bezpiecznym poziomem jest wartość z przedziału 100%-120%, który oznacza, że firma jest w stanie spłacić swoje krótkoterminowe długi bez konieczności upłynniania zapasów. Wartości wskaźnika poniżej 50% należy interpretować jako utrata płynności finansowej, a powyżej 150% jako nadpłynność.

Dane GUS pokazują, że przedsiębiorstwa sektora energochłonnego z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" osiągają wartość wskaźnika płynności finansowej II stopnia poniżej 100% przez cały badany okres. Jednakże lata 2017-2021 to spadek wskaźnika o 34,8 p.p, zaś okres po roku 2021 to wzrost o 10 p.p.

Wartości bliższe 100% osiągane były przez przedsiębiorstwa z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe". W ich przypadku okres 2017-2021 to również spadek wskaźnika o 7 p.p, zaś lata po roku 2021 to wzrost o 12,4 p.p.

Wykres 34. Wskaźnik płynności finansowej II stopnia w poszczególnych sekcjach sektorów energochłonnych (w %)

Źródło: Dane GUS BDL

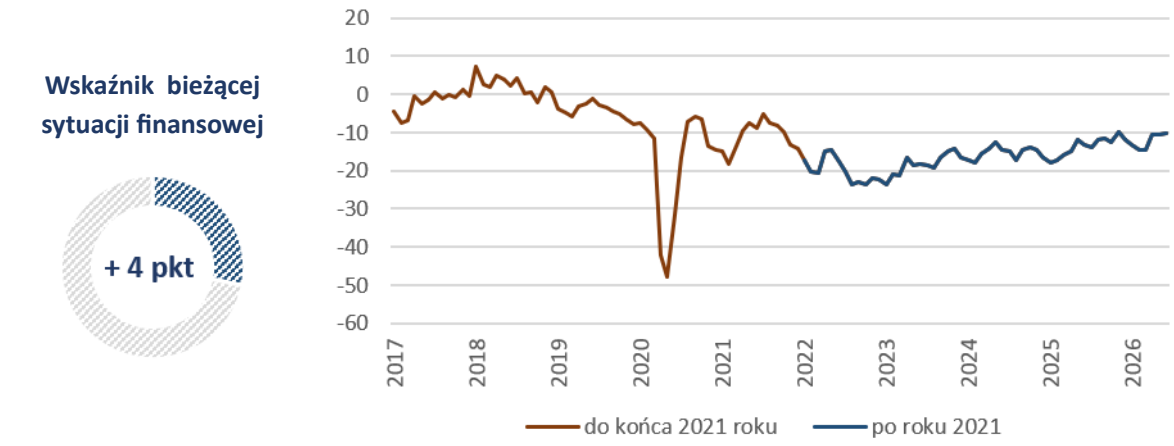
Dane te pokazują co do zasady bezpieczną sytuację z płynnością gotówkową oraz ewentualne zagrożenie utratą płynności obrotowej. Płynność finansowa ulegała pogorszeniu głównie w latach 2017-2021. Natomiast po roku 2022 następował jej wzrost.

Jak wynika z badań[4], w obliczu dynamicznie rosnącej inflacji, wysokich stóp procentowych oraz niepewności geopolitycznej (jak np. związanej z wojną w Ukrainie), firmy celowo wstrzymują inwestycje i gromadzą gotówkę, by zabezpieczyć się przed zatorami płatniczymi i skokami kosztów.

Widać to również w badaniach GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe". Wskaźniki dotyczące bieżącej sytuacji finansowej przedsiębiorstw, opóźnień w płatnościach oraz przewidywanej sytuacji finansowej przedsiębiorstw w najbliższych trzech miesiącach, pokazujące różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw zauważających poprawę sytuacji a odsetkiem przedsiębiorstw zauważających pogorszenie sytuacji, były najmniejsze w roku 2020 (odpowiadającemu początkowi pandemii Covid-19 i wprowadzonym w związku z nią obostrzeniom) oraz w roku 2022 (odpowiadającemu wybuchowi wojny w Ukrainie, w następstwie której wzrastały ceny m.in. energii elektrycznej oraz gazu ziemnego). W kolejnych latach (2022-2026) następował ich wzrost, odpowiednio o 4 pkt (z -14,2 do -10,2), 1,8 pkt (z -8,6 do -6,8) oraz 13,8 pkt (z -19,8 do -6). W dalszym ciągu ich wartości są ujemne, co wskazuje na pogorszenie sytuacji.

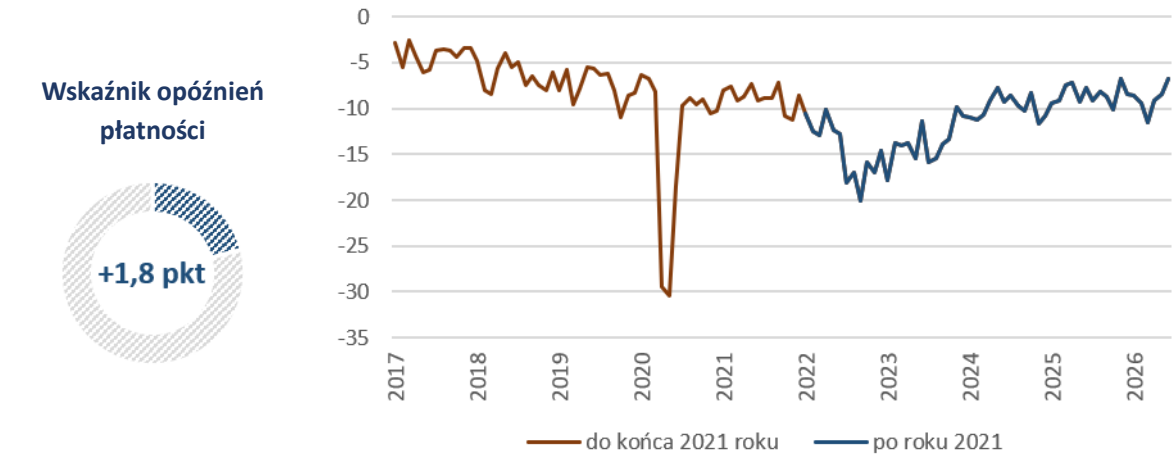
[4] Natalia Nehrebecka, Anna Białek-Jaworska, Determinanty oszczędności i nadpłynności przedsiębiorstw w Polsce, Bank i Kredyt, 2015 r.

Wykres 35. Wskaźnik bieżącej sytuacji finansowej w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

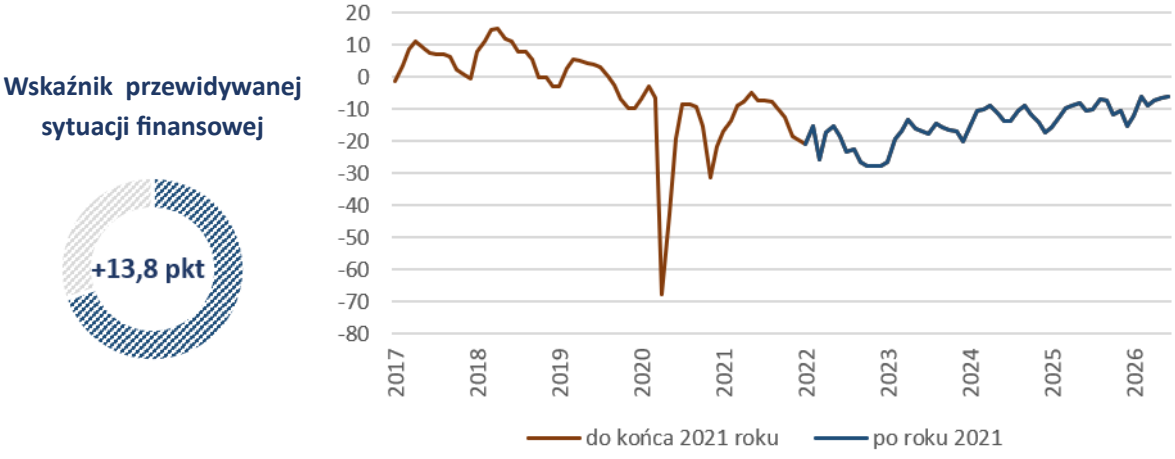
Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wykres 36. Wskaźnik opóźnień w płatnościach w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wykres 37. Wskaźnik przewidywanej sytuacji finansowej w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

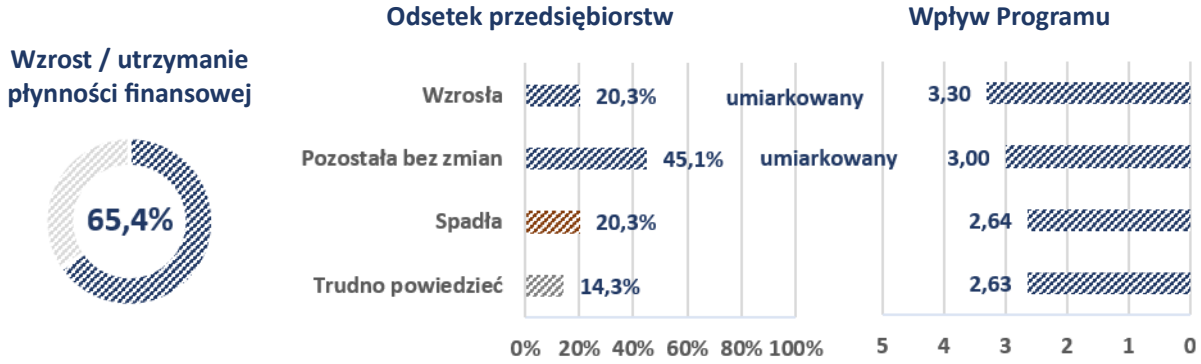

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim był wzrost lub utrzymanie płynności finansowej, nastąpił w przypadku aż 65,4% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

U 20,3% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 nastąpił wzrost płynności finansowej, wpływ realizacji Programu na jej zapewnienie był umiarkowany, tj. wyniósł 3,30 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że efekt realizacji Programu jest widoczny, ale nie determinuje ostatecznego rezultatu. Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku 45,1% przedsiębiorstw, u których płynność finansowa pozostała na tym samym poziomie. Oddziaływanie Programu było umiarkowane, tj. wyniosło 3,00.

Wykres 38. Zmiana płynności finansowej w okresie 2022-2025 w przedsiębiorstwach objętych wsparciem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia (w skali od 0 do 5)

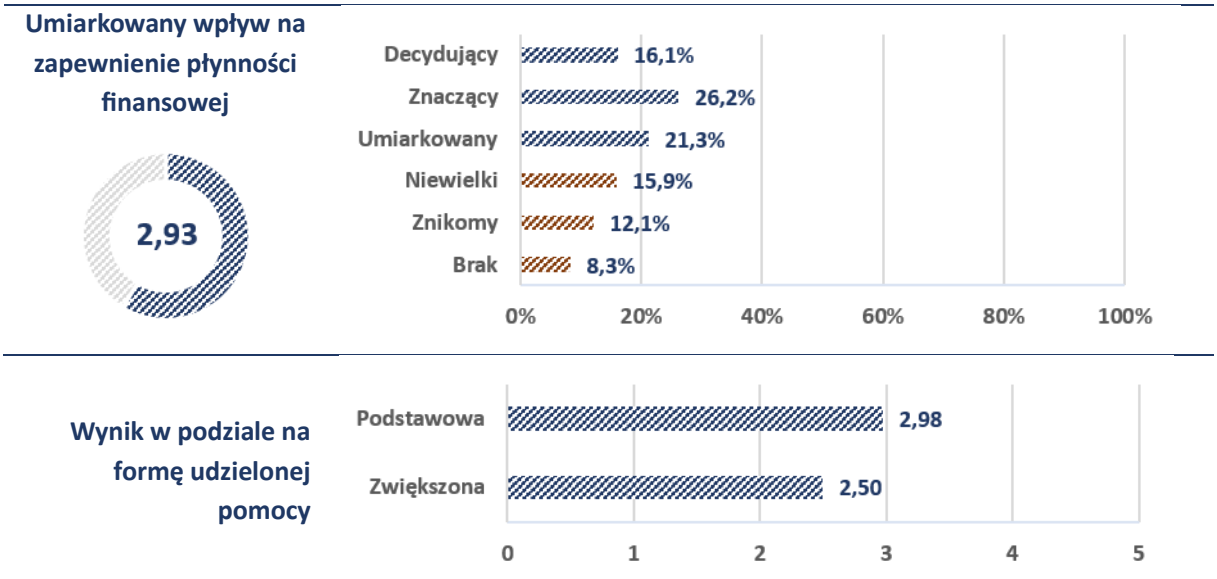

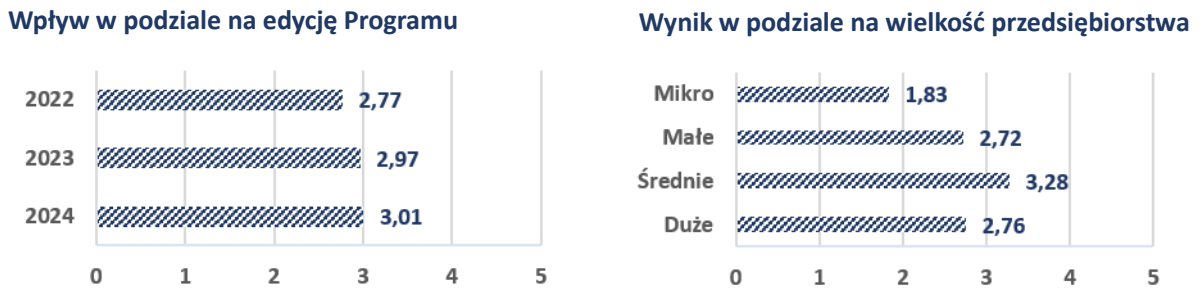
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na poprawę sytuacji związanej z płynnością finansową był umiarkowany, tj. wynoszący 2,93 w skali od 0 do 5.

Jednakże największa część beneficjentów, tj. aż 42,3% wykazała wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie dla zapewnienia płynności finansowej lub ich wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo umiarkowanego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia płynności finansowej znacznej części wspartych przedsiębiorstw.

Wykres 39. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w zapewnieniu płynności finansowej przedsiębiorstwa (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazują powyższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2024 (3,01 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy podstawowej (2,98) oraz w przedsiębiorstwach średnich, tj. zatrudniających od 50 do 249 pracowników (3,28). Jedynie w przypadku mikroprzedsiębiorstw, tj. zatrudniających do 9 pracowników, wpływ Programu na zapewnienie płynności finansowej był niewielki, mający małe znaczenie (1,83 w skali od 0 do 5).

Wyniki badania ilościowego mają potwierdzenie w badaniach jakościowych wśród beneficjentów wsparcia. Realizacja celów płynnościowych to podstawowe efekty wskazywane przez beneficjentów. W większości wskazują oni, że środki otrzymane w ramach Programu przyczyniły się do poprawy płynności finansowej ich przedsiębiorstw.

> „Wstępnie przeczytaliśmy regulamin tego Programu, wiedzieliśmy, że jakąś część kosztów zostanie zrekompensowana, to pomogłoby przedsiębiorstwu na poprawę płynności finansowej, bo niestety tak się zdarzyło, że z rachunków, które mieliśmy w wysokości 600 tysięcy, nagle płaciliśmy milion dwieście miesięcznie.” *(wywiad z beneficjentem)*

Pomimo tego, że wsparcie przyszło z opóźnieniem, to było na tyle znaczące, że w istotny sposób poprawiły płynność finansową, w szczególności w stosunku do podmiotów, które nie dysponowały odpowiednią rezerwą środków pieniężnych.

> „Tu byśmy musieli setki mebli wykonać, sprzedać, żeby otrzymać takie fundusze.” *(wywiad z beneficjentem)*

Nawet dla podmiotów, które znajdowały się w lepszej sytuacji, pozytywny wpływ rekompensat na płynność finansową był odczuwalny.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

W przedsiębiorstwach energochłonnych rok 2021 przyniósł pogorszenie płynności finansowej, zarówno gotówkowej jak i obrotowej. W kolejnych latach następowała poprawa bieżącej sytuacji finansowej.
Realizacja Programu nastawiona była na utrzymanie lub zwiększenie płynności finansowej we wspartych przedsiębiorstwach. W okresie po otrzymaniu wsparcia, nastąpiło to u 65,4% z nich.
W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu był umiarkowany – efekt realizacji Programu był widoczny, ale nie determinował ostatecznego rezultatu.
Realizacja Programu przyniosła jednak wymierne korzyści. W przypadku 42,3% wspartych przedsiębiorstw, tj. u 185 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie dla utrzymania lub zwiększenia płynności finansowej lub ich wpływ był znaczący.

Można zatem stwierdzić, że pomimo umiarkowanego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia płynności finansowej znacznej części wspartych przedsiębiorstw.

5.2. Wpływ Programu na miejsca pracy we wspartych przedsiębiorstwach

Utrzymanie zatrudnienia w przedsiębiorstwach energochłonnych to kolejny z ważnych celów podjętej interwencji Programu.

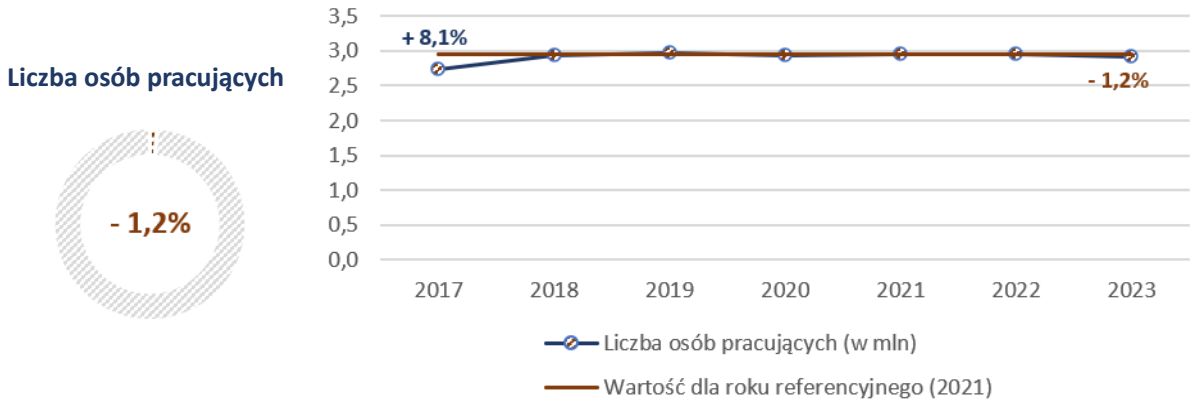
Zachowanie stabilnych miejsc pracy jest fundamentem konkurencyjności przedsiębiorstw. Zdolność firmy do zatrzymania obecnego zespołu pracowników wpływa na ciągłość operacyjną, jakość obsługi klienta i pozwala na płynne wdrażanie innowacji. Utrzymanie wykwalifikowanej kadry buduje kapitał intelektualny, obniża koszty rekrutacji i wdrażania nowych osób oraz chroni unikalne know-how firmy.

Dane GUS wskazują, że w sektorach energochłonnych od roku 2021 nastąpiło nieznaczne zmniejszenie liczby osób pracujących, tj. o 1,2% pomiędzy latami 2021-2023. W większym stopniu spadek zatrudnienia wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" (5%) niż z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (1%).

Jest to odwrócenie dotychczasowej tendencji, gdyż w okresie sprzed roku 2021 następował wzrost zatrudnienia w sektorach energochłonnych. W latach 2017-2021 wyniósł on aż 8,1%.

W liczbach bezwzględnych lata 2017-2021 przyniosły wzrost liczby pracujących o prawie 222 tys. osób, zaś lata 2021-2023 spadek o ponad 36 tys. osób.

Wykres 40. Liczba osób pracujących w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mln osób)

Źródło: Dane GUS BDL

Badania GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" również pokazują negatywną tendencje w zatrudnieniu. Wartość wskaźnika przewidywanego zatrudnienia w najbliższych trzech miesiącach pokazująca różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw prognozujących poprawę sytuacji a odsetkiem przedsiębiorstw przewidujących pogorszenie sytuacji przyjmował dodatnie (pozytywne) wartości do roku 2020, a następnie trend ten został odwrócony na negatywny. Najmniejsze wartości odnotowano w roku 2020 (odpowiadającemu początkowi pandemii Covid-19 i wprowadzonym w związku z nią obostrzeniom) oraz w roku 2022 (odpowiadającemu wybuchowi wojny w Ukrainie, w następstwie której wzrastały ceny m.in. energii elektrycznej oraz gazu ziemnego). W kolejnych latach (2022-2026) nastąpił jego wzrost o 3 pkt (z -7,1 do -4,1). W dalszym ciągu jego wartości są ujemne, co wskazuje na pogorszenie sytuacji.

Wykres 41. Wskaźnik przewidywanego zatrudnienia w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

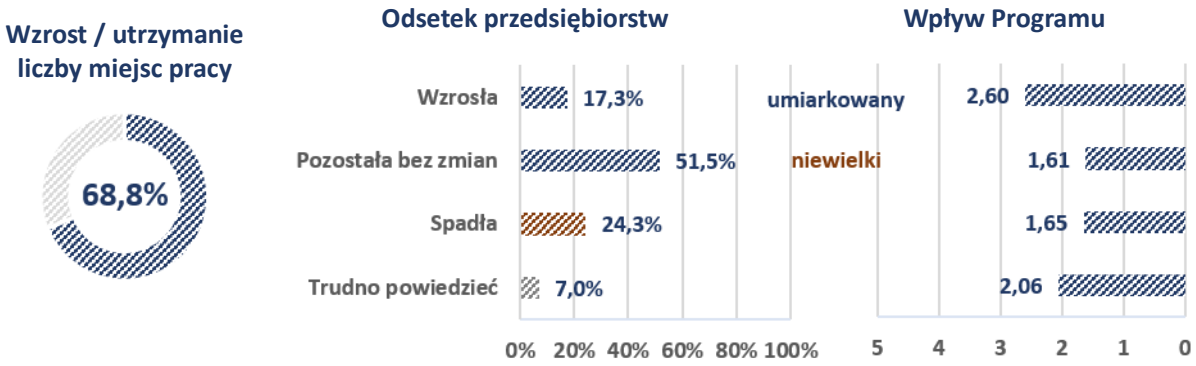

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim był zwiększenie lub utrzymanie miejsc pracy, nastąpił w przypadku aż 68,8% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

U 17,3% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 nastąpił wzrost liczby miejsc pracy, wpływ realizacji Programu na wygenerowanie dodatkowych miejsc był umiarkowany, tj. wyniósł 2,60 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że efekt realizacji Programu jest widoczny, ale nie determinuje ostatecznego rezultatu. Mniejszy wpływ wystąpił w przypadku 51,5% przedsiębiorstw, u których liczba miejsc pracy pozostała na tym samym poziomie. Oddziaływanie Programu było niewielkie, tj. wyniosło 1,61, co oznacza, że Program miał małe znaczenie na liczbę miejsc pracy u tych przedsiębiorstw.

Wykres 42. Zmiana liczby miejsc pracy w okresie 2022-2025 w przedsiębiorstwach objętych wsparciem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia (w skali od 0 do 5)

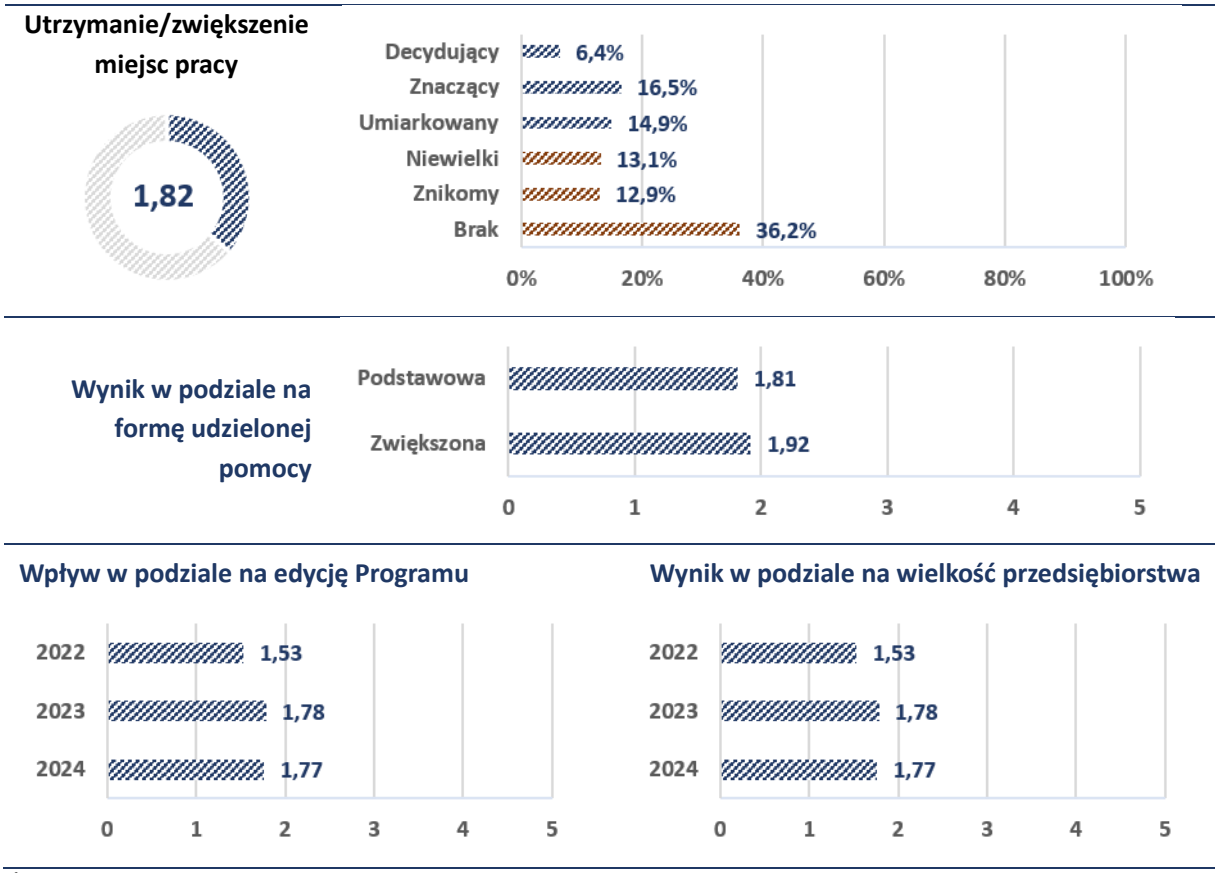
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na wzrost lub utrzymanie miejsc pracy był niewielki, tj. wynoszący 1,82 w skali od 0 do 5.

Jednakże prawie co czwarty beneficjent, tj. 22,9% wykazał wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie dla utrzymania lub zwiększenia miejsc pracy lub ich wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia miejsc pracy znacznej części wspartych przedsiębiorstw.

Jak pokazują poniższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2023 oraz 2024 (1,78 oraz 1,77 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy zwiększonej (1,92) oraz w przedsiębiorstwach małych, tj. zatrudniających od 10 do 49 pracowników (2,11). Jedynie w przypadku mikroprzedsiębiorstw, tj. zatrudniających do 9 pracowników, wpływ Programu na zapewnienie płynności finansowej był znikomy, mający niezauważalne znaczenie (1,33 w skali od 0 do 5).

Wykres 43. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w utrzymaniu/zwiększeniu miejsc pracy w przedsiębiorstwie (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wywiady jakościowe wśród beneficjentów również wskazują na występowanie u części beneficjentów pozytywnego wpływu Programu, głównie na zachowanie istniejących miejsc pracy. Otrzymane środki powodowały, że nie było konieczności zwalniania pracowników. Nie zidentyfikowano również sytuacji przestoju w pracy, w związku z czasowym wstrzymywaniem produkcji. Takie sytuacje odnotowywano natomiast u potencjalnych beneficjentów, którzy ze wsparcia nie skorzystali.

> „W 2023 roku, w pierwszym kwartale, kiedy cena gazu skoczyła do horrendalnych poziomów, myśmy na trzy miesiące wstrzymali produkcję. Czyli w 2022 roku żeśmy sobie zrobili magazyny, żeśmy jechali do oporu, a wstrzymaliśmy całkowicie produkcję w pierwszym kwartale z uwagi na ceny gazu." *(wywiad z potencjalnym beneficjentem)*

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

> W sektorach energochłonnych rok 2021 przyniósł zmianę tendencji w zakresie liczby osób pracujących, ze wzrostowej na spadkową. Okres 2021-2023 przyniósł spadek zatrudnienia o ponad 36 tys. osób.

Realizacja Programu nastawiona była na utrzymanie lub zwiększenie zatrudnienia we wspartych przedsiębiorstwach. W okresie po otrzymaniu wsparcia, nastąpiło to u 68,8% z nich.
W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu na utrzymanie lub zwiększenie zatrudnienia był niewielki - Program miał małe znaczenie na liczbę miejsc pracy u tych przedsiębiorstw.
Realizacja Programu przyniosła jednak wymierne korzyści. W przypadku 22,9% wspartych przedsiębiorstw, tj. u 100 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie dla utrzymania lub zwiększenia miejsc pracy lub ich wpływ był znaczący.
Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia miejsc pracy części wspartych przedsiębiorstw.

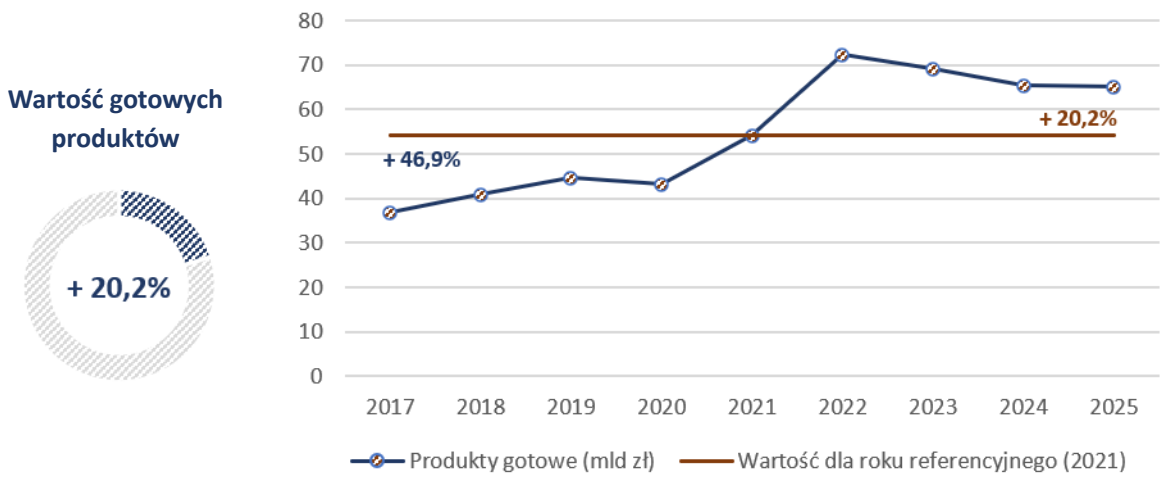
5.3. Wpływ Programu na zdolności produkcyjne wspartych przedsiębiorstw

Zdolność produkcyjna przedsiębiorstwa to maksymalna ilość wyrobów lub usług, jaką przedsiębiorstwo może wytworzyć w określonym czasie (np. na rok) przy optymalnym wykorzystaniu maszyn, zasobów ludzkich oraz zachowaniu wymaganych standardów jakości.

Jak pokazują poniższe dane GUS, w sektorach energochłonnych do roku 2022 kontynuowana była wzrastająca dynamika zdolności produkcyjnych. Po roku 2022 nastąpiło odwrócenie trendu na spadkowy.

Pomimo to cały okres po roku 2021 zakończył się wzrostem. Był on jednak mniejszy niż w analogicznym okresie sprzed roku 2021. Wartość produktów gotowych przedsiębiorstwa, czyli w pełni przetworzonych wyrobów własnych firmy, które przeszły wszystkie etapy produkcji i są gotowe do sprzedaży, wzrosła w okresie 2021-2025 o 20,2% (w okresie 2017-2021 wzrost ten wyniósł 46,9%). W większym stopniu wzrost produktów gotowych wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie” (83,1%) niż z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (18,1%).

Wykres 44. Wartość gotowych produktów w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

Źródło: Dane GUS BDL

Widać to również w badaniach GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe". Wskaźnik bieżącej produkcji pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw zauważających poprawę sytuacji a odsetkiem przedsiębiorstw zauważających pogorszenie sytuacji przyjmował dodatnie (pozytywne) wartości do roku 2020, a następnie trend ten został odwrócony na negatywny. Najmniejsze wartości odnotowano w roku 2020 (odpowiadającemu początkowi pandemii Covid-19 i wprowadzonym w związku z nią obostrzeniom) oraz w roku 2022 (odpowiadającemu wybuchowi wojny w Ukrainie, w następstwie której wzrastały ceny m.in. energii elektrycznej oraz gazu ziemnego). W kolejnych latach (2022-2026) nastąpił jego wzrost o 4,4 pkt (z -9,1 do -4,7). W dalszym ciągu jego wartości są ujemne, co wskazuje na pogorszenie sytuacji.

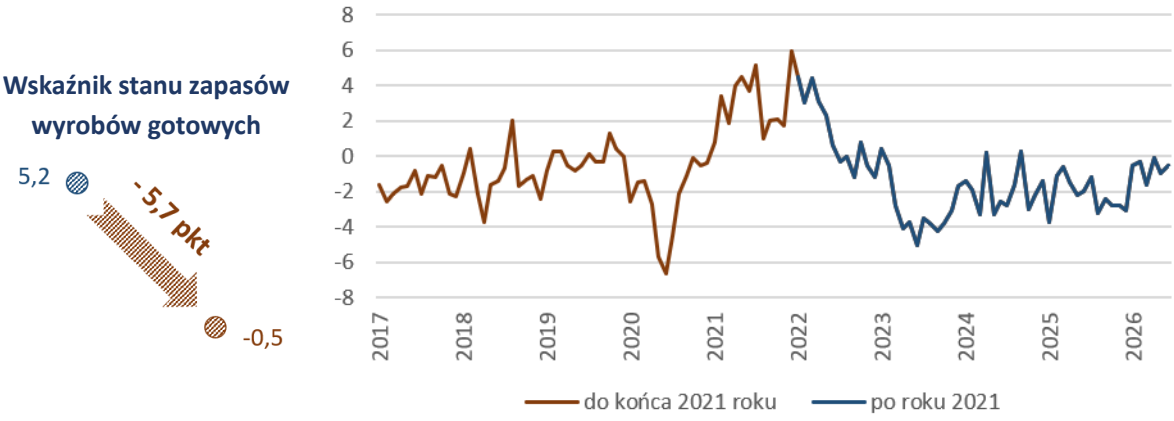
Wykres 45. Wskaźnik bieżącej produkcji w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Badanie GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" w zakresie stanu zapasów wyrobów gotowych pokazuje radykalny wzrost wskaźnika w trakcie pandemii Covid-19 (lata 2020-2021) oraz równie radykalny spadek w roku 2022. W kolejnych latach następuje wzrost wskaźnika wyrobów gotowych, mimo to w dalszym ciągu jego wartości są ujemne, co wskazuje na pogorszenie sytuacji. Cały okres 2021-2027 to spadek wartości wskaźnika o 5,7 pkt (z 5,2 do -0,5).

Wykres 46. Wskaźnik stanu zapasów wyrobów gotowych w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

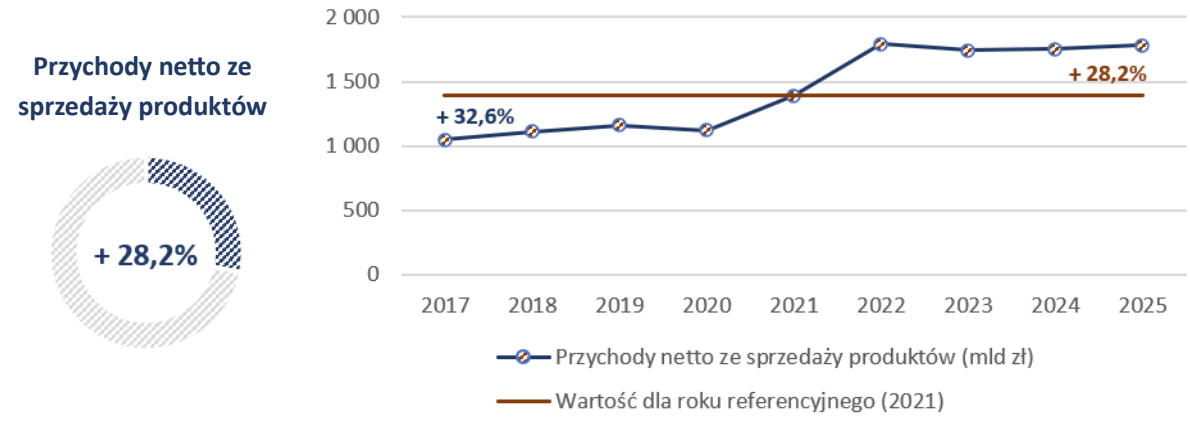

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wzrost produktywności przełożył się na analogiczny wzrost przychodów netto ze sprzedaży produktów, czyli wartość pieniężna, jaką przedsiębiorstwo uzyskuje ze sprzedaży wytworzonych przez

siebie wyrobów, półproduktów i usług, pomniejszona o podatek od towarów i usług (VAT) oraz uwzględniająca udzielone rabaty, bonifikaty i opusty. Jak wynika z danych GUS, w okresie 2021-2025 wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów w przedsiębiorstwach energochłonnych wzrosła o 28,2% (w okresie 2017-2021 wzrost ten wyniósł 32,6%). W większym stopniu wzrost przychodów wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (28,5%) niż z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" (19,4%).

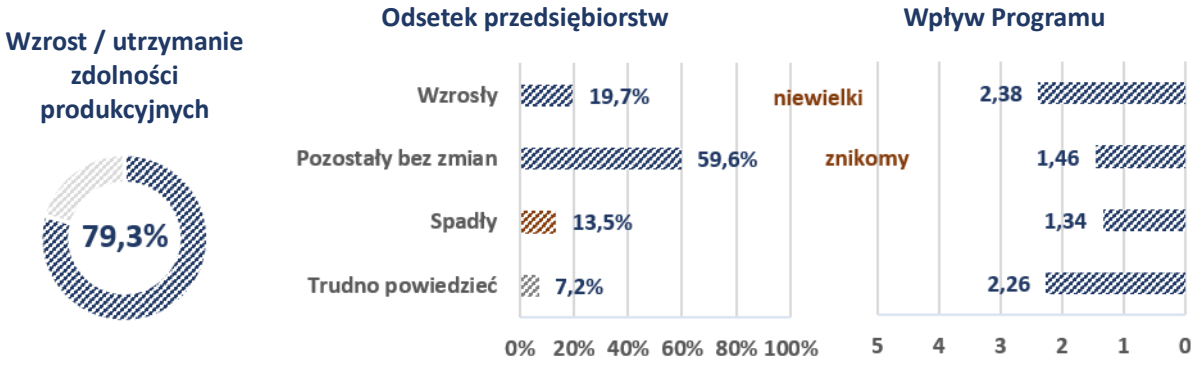
Wykres 47. Wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

Źródło: Dane GUS BDL

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim był wzrost lub utrzymanie zdolności produkcyjnych nastąpił w przypadku aż 79,3% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

Wykres 48. Zmiana zdolności produkcyjnych w okresie 2022-2025 w przedsiębiorstwach objętych wsparciem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia (w skali od 0 do 5)

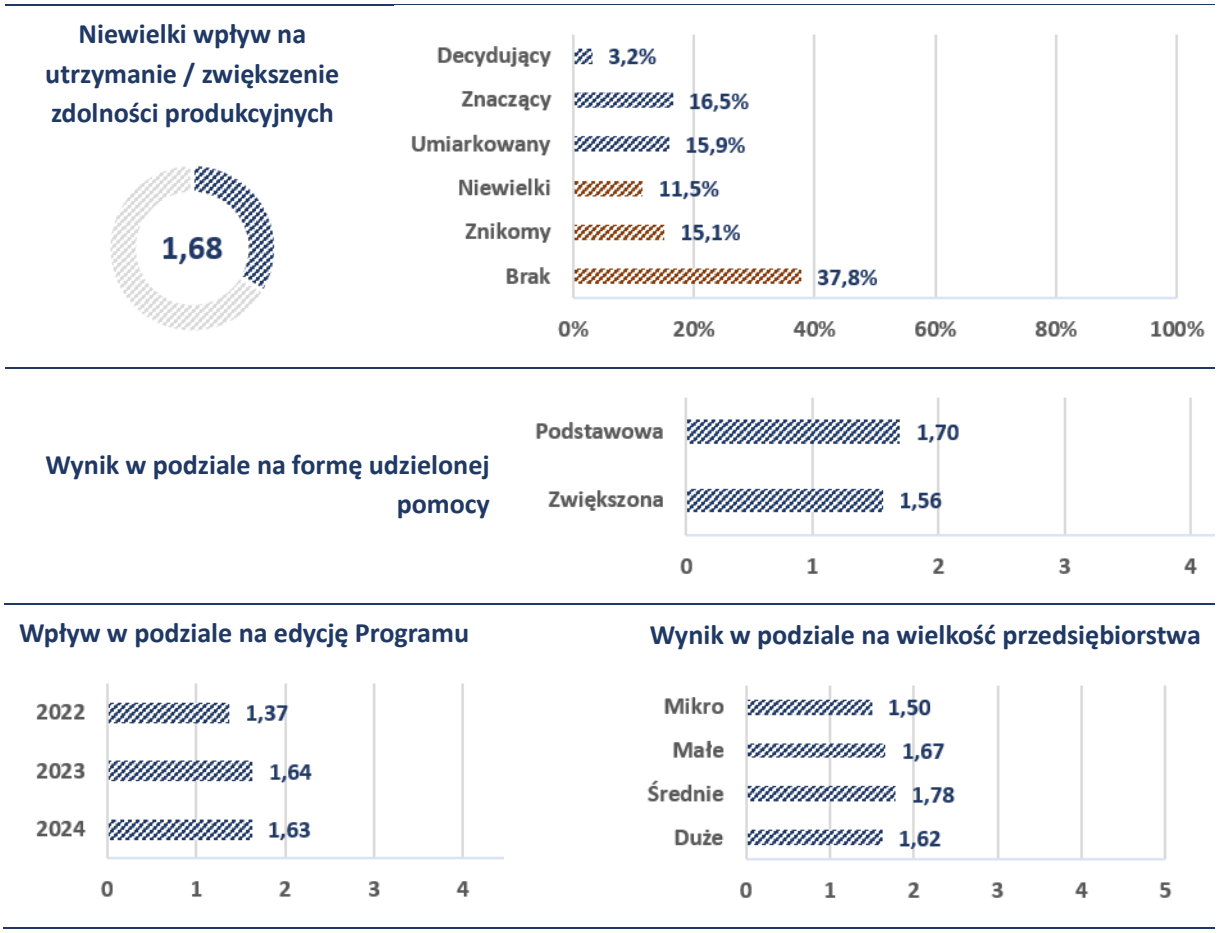
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

U 19,7% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 nastąpił wzrost zdolności produkcyjnych, wpływ realizacji Programu na ich wygenerowanie był niewielki, tj. wyniósł 2,38 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że Program miał małe znaczenie na zdolności produkcyjne u tych przedsiębiorstw. Mniejszy wpływ wystąpił w przypadku 59,6% przedsiębiorstw, u których zdolności produkcyjne pozostały na tym samym poziomie. Oddziaływanie Programu było znikome, tj. wyniosło 1,46, co oznacza, że wpływ Program na utrzymanie zdolności produkcyjnych u tych przedsiębiorstw jest niemal niezauważalny.

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na poprawę sytuacji związanej ze zdolnościami produkcyjnymi był niewielki, tj. wynoszący 1,68 w skali od 0 do 5.

Jednakże prawie co piąty beneficjent, tj. 19,7% wykazał wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie dla poprawy zdolności produkcyjnych lub ich wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia zdolności produkcyjnych znacznej części wspartych przedsiębiorstw.

Wykres 49. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w utrzymaniu/zwiększeniu zdolności produkcyjnych przedsiębiorstwa (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazują powyższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2023 i 2024 (1,64 i 1,63 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy podstawowej (1,70) oraz w przedsiębiorstwach średnich, tj. zatrudniających od 50 do 249 pracowników (1,78). Jedynie w przypadku przedsiębiorstw uczestniczących w edycji Programu za rok 2022, wpływ na zapewnienie zdolności produkcyjnych był znikomy, niemal niezauważalny (1,37 w skali od 0 do 5).

Badania jakościowe również uwypukliły wpływ Programu na utrzymanie, a nawet zwiększenie zdolności produkcyjnych. Część beneficjentów otrzymaną rekompensatę zainwestowało w kolejne maszyny czy też nowe technologie, tak aby w następnych latach móc więcej produkować.

Dochodzą do tego wspomniane już przykłady wstrzymania produkcji u niektórych badanych przedsiębiorstw, które nie korzystały ze wsparcia w ramach Programu. U beneficjentów taka sytuacja nie została zdiagnozowana.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

W sektorach energochłonnych rok 2022 przyniósł zmianę tendencji w obszarze zdolności produkcyjnych, ze wzrostowej na spadkową.
Realizacja Programu nastawiona była na utrzymanie lub zwiększenie zdolności produkcyjnych we wspartych przedsiębiorstwach. W okresie po otrzymaniu wsparcia, nastąpiło to u 79,3% z nich.
W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu był niewielki - Program miał małe znaczenie na zdolności produkcyjne u tych przedsiębiorstw.
Realizacja Programu przyniosła jednak wymierne korzyści. W przypadku 19,7% wspartych przedsiębiorstw, tj. u 86 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie dla utrzymania lub zwiększenia zdolności produkcyjnych lub ich wpływ był znaczący.
Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia zdolności produkcyjnych części wspartych przedsiębiorstw.

5.4. Wpływ Programu na ceny produktów wspartych przedsiębiorstw

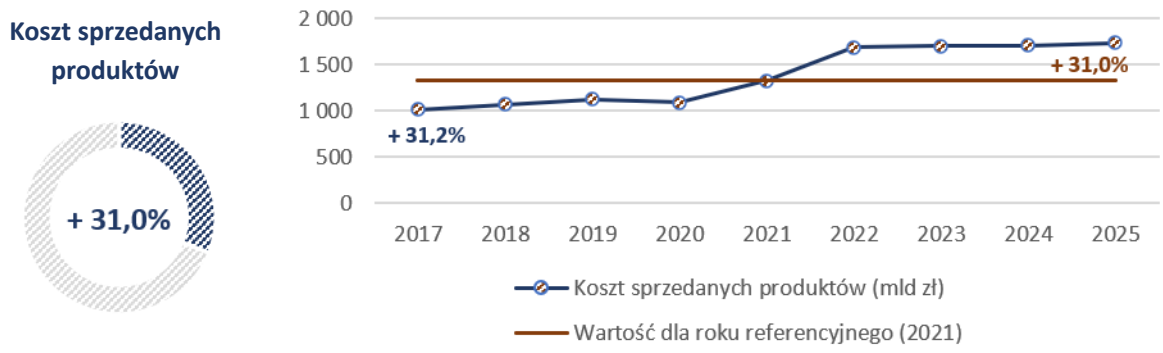
Cena jest jednym z najważniejszych filarów konkurencyjności przedsiębiorstwa. Kształtuje postrzeganie marki, bezpośrednio decyduje o wielkości marży oraz wpływa na decyzje zakupowe klientów. Pozwala na prowadzenie rywalizacji opartej na niskich kosztach lub pozycjonowanie produktu jako premium. Ceny pozwalają z jednej strony na szybsze zdobywanie udziałów w rynku, a z drugiej pozwalają utrzymać wyższą rentowność jednostkową. Odpowiednia polityka cenowa pozwala na generowanie zysków, które przedsiębiorstwo może następnie przeznaczyć na innowacje, rozwój nowych produktów czy lepszą obsługę klienta, co buduje przewagę długoterminową.

Nagłe wzrosty cen bezpośrednio ograniczają siłę nabywczą pieniądza, zmuszając klientów do drastycznej zmiany nawyków. Konsumenci przechodzą w tryb oszczędnościowy, odkładają w czasie zakup, intensywnie szukają promocji i częściej wybierają tańsze zamienniki.

Koszty produkcji, w tym m.in. koszty energii niezbędnej do wytworzenia produktu, to absolutnie kluczowy składnik ostatecznej ceny produktu. Jak pokazują dane GUS koszt sprzedanych produktów, tj. łączna wartość wydatków niezbędnych do wytworzenia lub nabycia towarów, które zostały faktycznie sprzedane w danym okresie, w sektorach energochłonnych w największym stopniu wzrósł w latach 2021-2022.

W konsekwencji cały okres po roku 2021 zakończył się porównywalnym poziomem wzrostu, co analogiczny okres sprzed roku 2021. Koszt sprzedanych produktów przedsiębiorstwa wzrósł w okresie 2021-2025 o 31% (w okresie 2017-2021 wzrost ten wyniósł 31,2%). W większym stopniu wzrost kosztu sprzedanych produktów wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie” (41,6%) niż z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (30,6%).

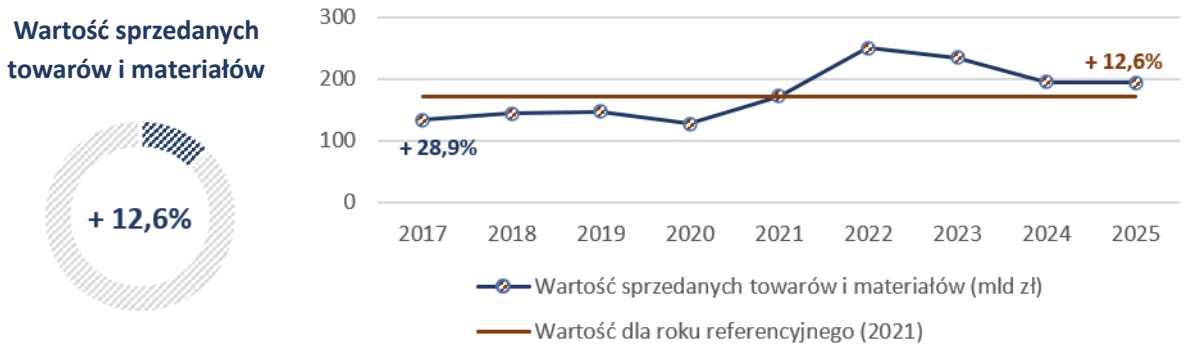
Wykres 50. Koszt sprzedanych produktów w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

Źródło: Dane GUS BDL

Wzrost kosztów był równoczesny ze wzrostem wartości sprzedanych towarów i materiałów. W okresie 2021-2025 wartość ta wzrosła w przedsiębiorstwach energochłonnych o 12,6% (w okresie 2017-2021 wzrost ten wyniósł 28,9%). W większym stopniu wzrost wartości sprzedanych towarów i materiałów wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (14,1%). W sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" nastąpił spadek o 26,1%.

Wykres 51. Wartość sprzedanych towarów i materiałów w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

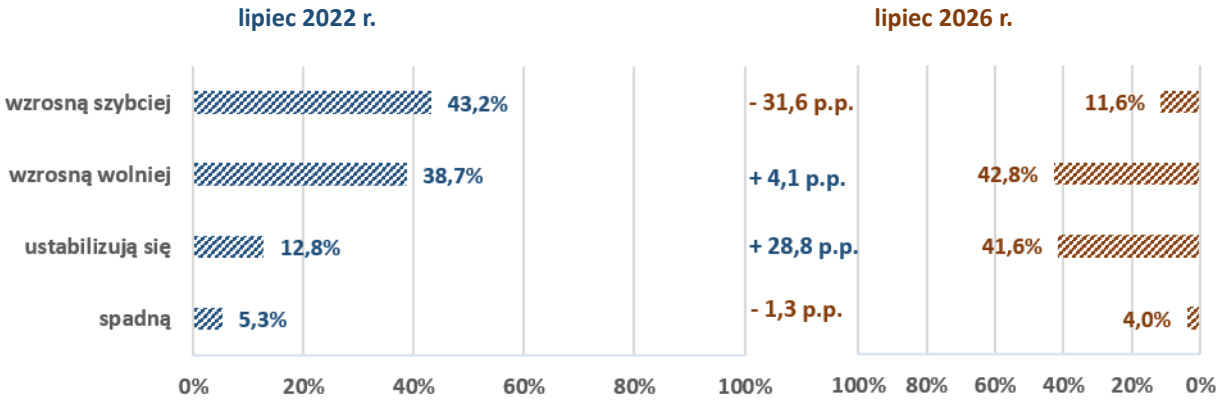

Źródło: Dane GUS BDL

Dane te pokazują, że w okresie po roku 2022, w którym wartość kosztów nadal systematycznie rosła, wartość sprzedanych towarów zmieniła trend na spadkowy. I był to spadek znaczący (o 22,5%). W okresie sprzed roku 2022 wzrostowi kosztów towarzyszył analogiczny wzrost wartości sprzedaży.

Badania GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" pokazują, że w roku 2022 ok. 43,2% przedsiębiorstw uważało, że w krótkim okresie czasu (1-3 miesiące) nastąpi szybki wzrost cen usług/materiałów/surowców. Stabilizację i obniżkę cen prognozowało 18,1% przedsiębiorstw. Rok 2026 to zmiana oczekiwań z szybkich wzrostów cen (uważa tak 11,6% przedsiębiorstw, tj. o 31,6 p.p. mniej niż w lipcu 2022 roku), na rzecz stabilizacji cen na rzecz stabilizacji cen (prognozuje ją 41,6% przedsiębiorstw, tj. o 28,8 p.p. więcej niż w lipcu 2022 r.).

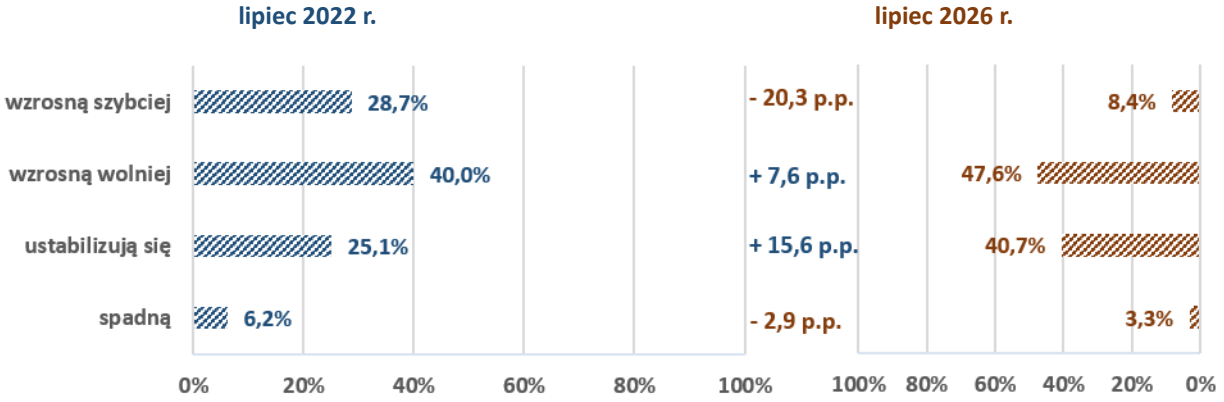
Wykres 52. Przewidywany wzrost cen usług/materiałów/surowców w krótkim okresie (1-3 miesiące) w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (w % przedsiębiorstw)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – lipiec 2026

Sytuacja w zakresie prognozy cen usług/materiałów/surowców w dłuższym okresie (najbliższych 12 miesięcy) pokazuje, że mniejszy odsetek przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” uważało, że nastąpi ich szybki wzrost, niż było to w przypadku krótkiego okresu czasu (1-3 miesiące). W roku 2022 odsetek ten wyniósł ok. 28,7%. Stabilizację i obniżkę cen prognozowało 31,3% przedsiębiorstw. Rok 2026 to mniejszy odsetek przedsiębiorstw oczekujących szybkich wzrostów cen. Uważa tak 8,4% z nich (o 20,3 p.p. mniej niż w lipcu 2022 roku). Stabilizację i obniżkę cen prognozuje 44% przedsiębiorstw (o 12,7 p.p. więcej niż w lipcu 2022 r.).

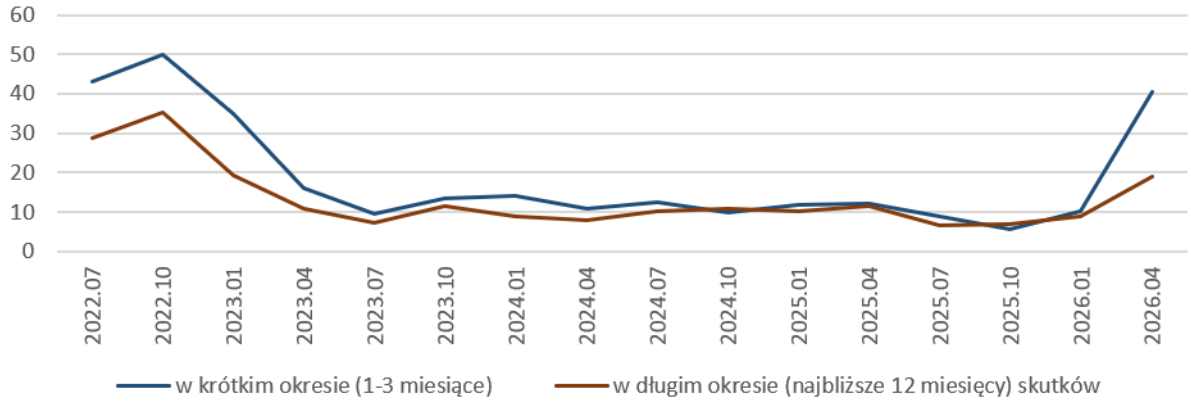
Wykres 53. Przewidywany wzrost cen usług/materiałów/surowców w dłuższym okresie (najbliższe 12 miesięcy) w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (w % przedsiębiorstw)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – lipiec 2026

Wpływ na prognozowane przez przedsiębiorstwa z sektorów energochłonnych szybkie wzrosty cen ma niestabilna sytuacja gospodarcza na świecie. Największy odsetek przedsiębiorstw odnotowano w roku 2022, po agresji Rosji na Ukrainę. W latach 2023-2025 nastąpiło już radykalne obniżenie oczekiwań gwałtownych wzrostów cen. Rok 2026 z uwagi na napięcia geopolityczne na Bliskim Wschodzie, w tym działania w rejonie Cieśniny Ormuz utrudniające transport morski surowca, to kolejne prognozy wzrostów cen.

Wykres 54. Przewidywany szybki wzrost cen usług/materiałów/surowców w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" w poszczególnych kwartałach (w % przedsiębiorstw)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Idealnym przykładem tej tezy są też badania GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe", tj. analizowany wskaźnik przewidywanych cen produktów, pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw przewidujących w najbliższych trzech miesiącach wzrost cen a odsetkiem przedsiębiorstw przewidujących obniżenie cen.

Wykres 55. Wskaźnik przewidywanych cen produktów w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

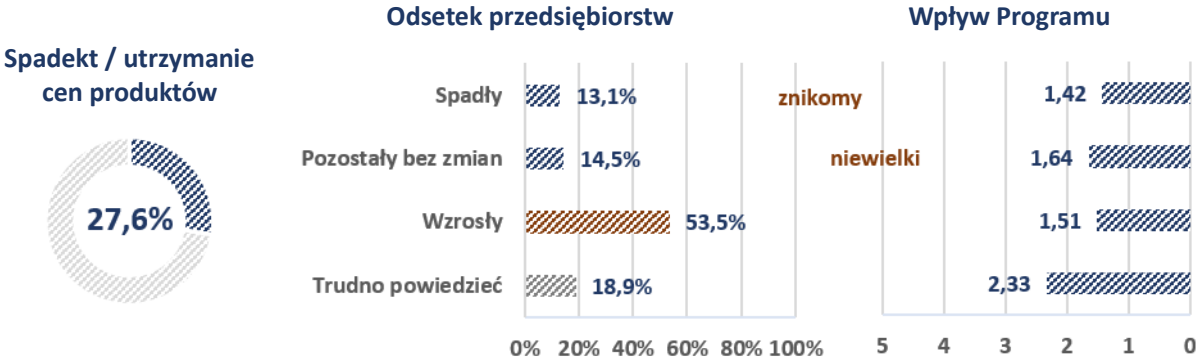
Wartość wskaźnika była największa w roku 2020 (pandemia Covid-19) oraz roku 2022 (agresja Rosji na Ukrainę). W roku 2026 r. ponownie wzrasta (działania wojenne na Bliskim Wschodzie). W całym okresie po roku 2021 nastąpił jego spadek o 25,5 pkt (z 34,4 do 8,9).

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim był spadek lub utrzymanie cen produktów nastąpił w przypadku zaledwie 27,6% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach Programu. Pokazuje to, że udzielone rekompensaty nie miały zbyt dużego oddziaływania na niepodnoszenie oferowanych cen produktów.

U 13,1% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 nastąpił spadek cen, wpływ realizacji Programu na ich obniżenie był znikomy, tj. wyniósł 1,42 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że Program miał niezauważalne znaczenie na ceny produktów u tych przedsiębiorstw. Większy wpływ wystąpił w przypadku 14,5% przedsiębiorstw, u których ceny oferowanych produktów pozostały na tym samym

poziomie. Oddziaływanie Programu było niewielkie, tj. wyniosło 1,64, co oznacza, że Program miał małe znaczenie na utrzymanie cen produktów u tych przedsiębiorstw.

Wykres 56. Zmiana ceny produktów w okresie 2022-2025 w przedsiębiorstwach objętych wsparciem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia (w skali od 0 do 5)

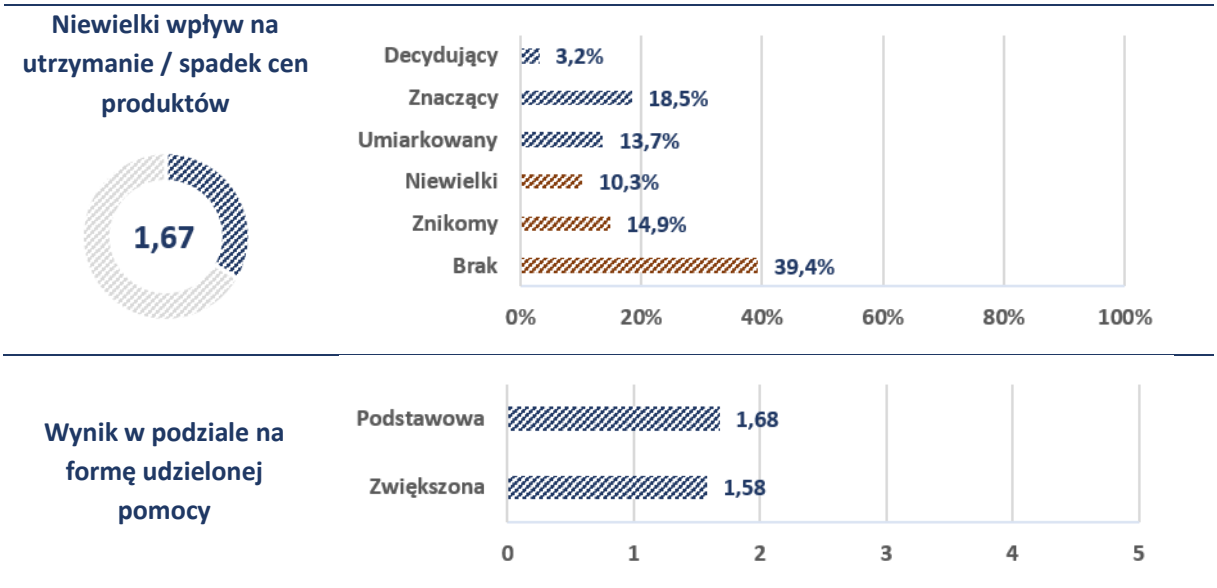
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na poprawę sytuacji związanej z oferowanymi cenami produktów był niewielki, tj. wynoszący 1,67 w skali od 0 do 5.

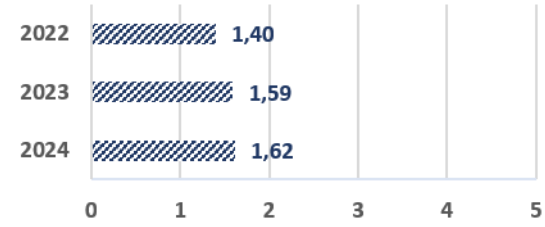
Jednakże ponad co piąty beneficjent, tj. 21,7% wykazał wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie dla oferowanych cen produktów lub ich wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet spadku cen produktów u znacznej części wspartych przedsiębiorstw.

Jak pokazują poniższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2024 (1,62 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy podstawowej (1,68) oraz w przedsiębiorstwach średnich, tj. zatrudniających od 50 do 249 pracowników (1,95). W przypadku mikroprzedsiębiorstw, tj. zatrudniających do 9 pracowników, wpływ Programu na zapewnienie płynności finansowej był najmniejszy (1,33 w skali od 0 do 5).

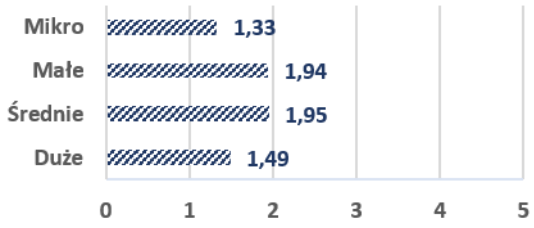
Wykres 57. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w utrzymaniu ceny produktów przedsiębiorstwa (w skali od 0 do 5)

Wpływ w podziale na edycję Programu

Wynik w podziale na wielkość przedsiębiorstwa

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Badania jakościowe wśród beneficjentów pokazały, że przedsiębiorstwa starały się nie przekładać zbyt wielu wzrostów kosztów na ceny dla odbiorców końcowych. Priorytetem było utrzymanie się na rynku z kosztami na takim poziomie, aby ceny pozostawały możliwie atrakcyjne. W niektórych przypadkach udało się całkowicie utrzymać aktualne ceny, ale w większości jedynie ograniczyć wysokość podnoszonych cen. Pomoc miała znaczenie dla zachowania konkurencyjności cen.

Jak podkreślali respondenci utrzymanie cen miało znaczenie szczególnie u klientów zagranicznych.

> „Na rynku krajowym dostawcy wiedzieli, że jaka jest sytuacja z energią elektryczną. Niestety na rynkach zagranicznych ta informacja o tych cenach była dla nich trochę niewiarygodna, że coś takiego mogło się stać u nas i nie akceptowali na przykład podwyżek cen ze względu na wzrost tych kosztów, ale dzięki tej pomocy mogliśmy też zniwelować te podwyżki, utrzymać tą konkurencyjność, żeby jednak od nas kupowali te wyroby." *(wywiad z beneficjentem)*

Podmioty, które nie skorzystały ze wsparcia w ramach Programu, uczestniczące w badaniach jakościowych, upatrywały zachowanie konkurencyjności cen w tym, że cały rynek podnosił ceny, tak jak oni.

> „Chyba można powiedzieć tak, że daliśmy sobie radę o tyle, że wszystkich to dotyczyło w takim samym albo podobnym stopniu, tak. Generalnie to wszyscy podnosili wówczas ceny." *(wywiad z potencjalnym beneficjentem)*

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

W sektorach energochłonnych w latach 2021-2022 nastąpił największy wzrost kosztów sprzedanych produktów. Wzrost kosztów był równoczesny ze wzrostem wartości sprzedanych towarów i materiałów, ale jedynie do roku 2022. Kolejne lata to spadkowa tendencja sprzedaży.
Realizacja Programu nastawiona była na utrzymanie lub obniżenie cen produktów oferowanych przez wsparte przedsiębiorstwa. W okresie po otrzymaniu wsparcia, nastąpiło to zaledwie u 27,6% z nich.
W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu był niewielki - Program miał małe znaczenie na ceny produktów u tych przedsiębiorstw.
Realizacja Programu przyniosła jednak wymierne korzyści. W przypadku 21,7% wspartych przedsiębiorstw, tj. u 95 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie dla utrzymania lub obniżenia cen produktów lub ich wpływ był znaczący.

Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet obniżenia cen produktów u części wspartych przedsiębiorstw.

5.5. Wpływ Programu na liczbę klientów wspartych przedsiębiorstw

Liczba klientów jest bezpośrednim rezultatem konkurencyjności przedsiębiorstwa. Większa baza stałych odbiorców świadczy o wyższej wartości użytkowej oferty, gwarantuje większą stabilność finansową i zapewnia firmie przewagę rynkową nad konkurentami z tego samego sektora.

Badania GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" pokazują poprawę sytuacji w zakresie bieżącego portfela zamówień, zarówno krajowych jak i zagranicznych. Wartość wskaźnika pokazująca różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw zauważających poprawę sytuacji a odsetkiem przedsiębiorstw zauważających pogorszenie sytuacji, w okresie 2022-2026 wzrósł o 1,9 pkt (z -10,3 do -8,4). Pomimo to w całym tym okresie przyjmował wartości ujemne (negatywne).

Wykres 58. Wskaźnik bieżącego portfela zamówień (krajowych i zagranicznych) w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

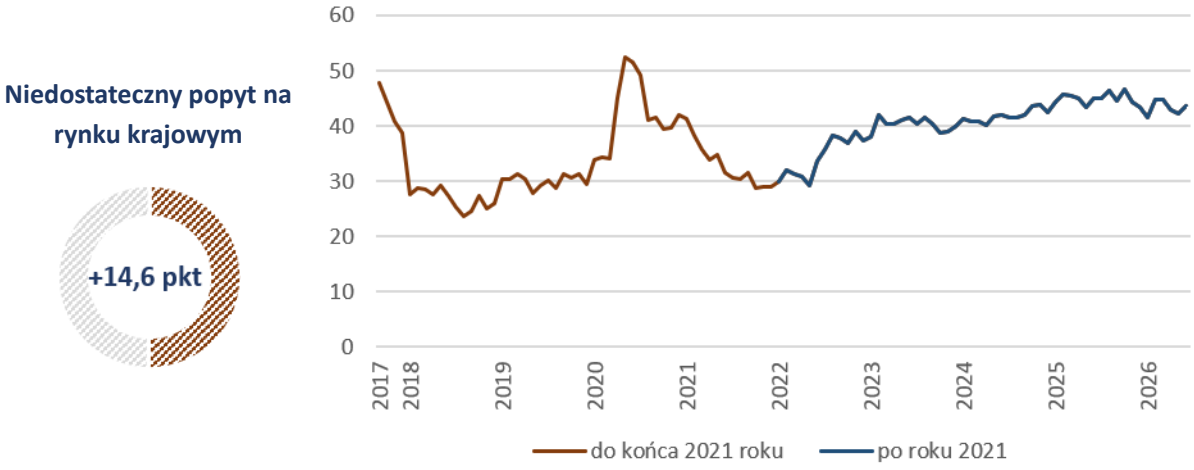

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Badania GUS pokazują również, że rośnie skala problemu związanego z niedostatecznym popytem, zarówno na rynku krajowym jak i zagranicznym.

Wskaźnik niedostatecznego popytu na rynku krajowym, pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw identyfikujących go jako barierę w działalności przedsiębiorstwa cen, a odsetkiem przedsiębiorstw nie wskazującym go jako barierę, w całym okresie po roku 2021 zwiększył się o 14,6 pkt (z 29,1 do 43,7). Jego wartość zbliża się do okresu szczytu problemu w trakcie pandemii Covid-19 (rok 2020).

Wykres 59. Niedostateczny popyt na rynku krajowym jako bariera w działalności przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (w pkt)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Analogiczna sytuacja występuje również w przypadku wskaźnika niedostatecznego popytu na rynku zagranicznym. W okresie 2022-2026 wzrósł on o 13,1 pkt (z 20,2 do 33,3).

Wykres 60. Niedostateczny popyt na rynku zagranicznym jako bariera w działalności przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (w pkt)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” rośnie grono tych, którzy uważają, że w najbliższych trzech miesiącach nastąpi wzrost strumienia zamówień. W okresie 2022-2026 wskaźnik przewidywanego portfela zamówień (krajowych i zagranicznych) pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw przewidujących w najbliższych trzech miesiącach wzrost strumienia zamówień a odsetkiem przedsiębiorstw przewidujących jego zmniejszenie, wzrósł o 14,3 pkt (z -16,9 do -2,6). W niektórych miesiącach roku 2025 i 2026 przyjmował już wartości dodatnie, tzn. większa część przedsiębiorców uważała, że portfel zamówień będzie w najbliższej przyszłości wzrastał.

Wykres 61. Wskaźnik przewidywanego portfela zamówień (krajowych i zagranicznych) w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (w pkt)

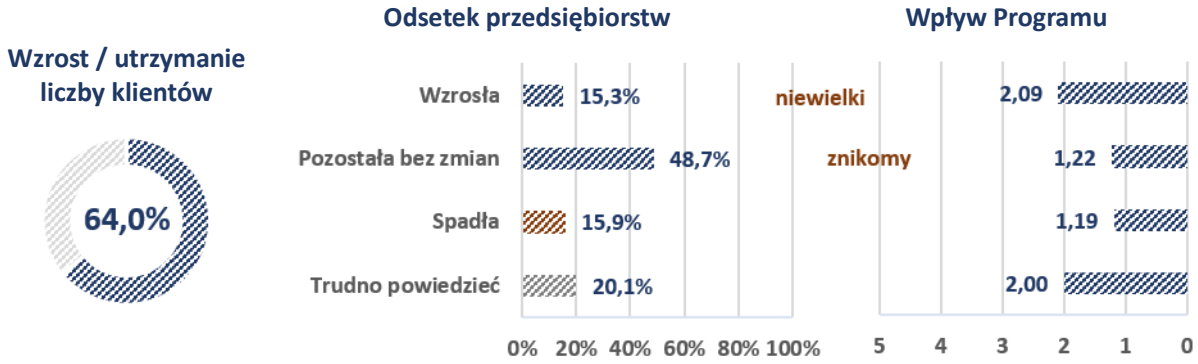

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim był wzrost lub utrzymanie liczby klientów nastąpił w przypadku aż 64% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

U 19,7% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 nastąpił wzrost liczby klientów, wpływ realizacji Programu na ich wygenerowanie był niewielki, tj. wyniósł 2,09 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że Program miał małe znaczenie na poszerzenie bazy klientów u tych przedsiębiorstw. Mniejszy wpływ wystąpił w przypadku 48,7% przedsiębiorstw, u których liczba klientów pozostała na tym samym poziomie. Oddziaływanie Programu było znikome, tj. wyniosło 1,22, co oznacza, że wpływ Program na utrzymanie dotychczasowych klientów u tych przedsiębiorstw jest niemal niezauważalny.

Wykres 62. Zmiana liczby klientów w okresie 2022-2025 w przedsiębiorstwach objętych wsparciem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia (w skali od 0 do 5)

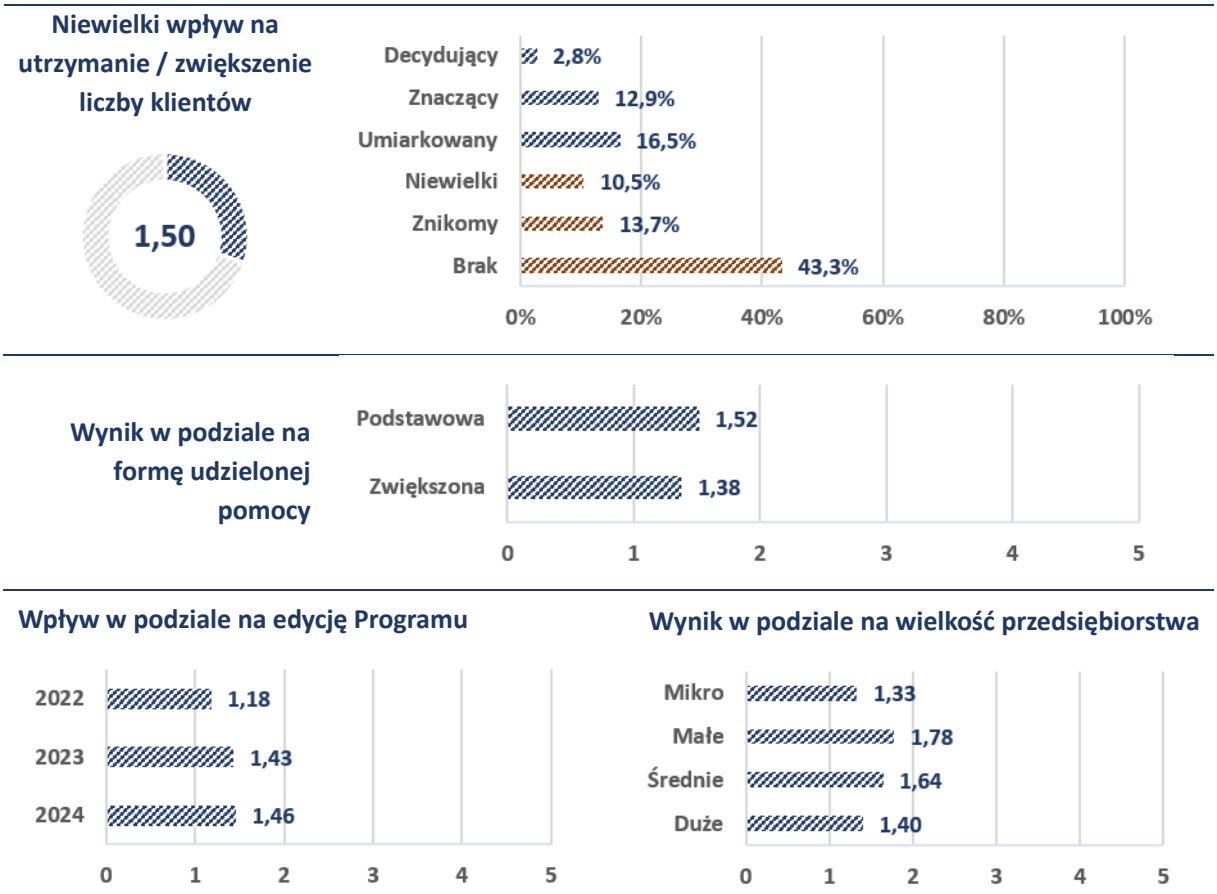

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na poprawę sytuacji związanej klientami firmy był niewielki, tj. wynoszący 1,50 w skali od 0 do 5.

Jednakże około 15,7% beneficjentów wykazało wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie na odbiorców produktów lub ich wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia liczby klientów tej części wspartych przedsiębiorstw.

Wykres 63. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w utrzymaniu/zwiększeniu liczby klientów przedsiębiorstwa (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazują powyższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2024 (1,46 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy podstawowej (1,52) oraz w przedsiębiorstwach małych, tj. zatrudniających od 10 do 49 pracowników (1,78). Najmniejszy wpływ na wzrost lub utrzymanie liczby klientów wystąpił u przedsiębiorstw biorących udział w edycji Programu za rok 2022 (1,33 w skali od 0 do 5).

Badania jakościowe wskazują, że gdyby nie otrzymana rekompensata nie wszyscy przedsiębiorcy byliby wstanie przyjąć na siebie wzrost kosztów energii elektrycznej oraz gazu. Musiałyby one zostać uwzględnione w cenie produktów, a tym samym odbiłoby się to negatywnie na bazie ich klientów. Czasami klienci kupują mniej produktów niż dotychczas, ale w dalszym ciągu są ich klientami.

Przedsiębiorcy wskazują, że otrzymana pomoc miała charakter głownie stabilizacyjny. Pozyskanie nowych klientów to jedynie sporadyczne przypadki.

Część respondentów wskazuje jednak na to, że pomoc została udzielona z opóźnieniem. Funkcjonowanie w branży energochłonnej powodowało, że niektóre przedsiębiorstwa szybko podnosiły ceny, aby przetrwać w tej trudnej sytuacji. Miało to swoje konsekwencje na utracie części klientów. Program pomógł ich odzyskać, ale nie zawsze na tym samym poziomie.

> „Klientów, których straciliśmy ze względu na to, że niestety ceny musieliśmy podnieść. Część klientów odeszło gdzieś tam na inne, na zakupy na innych rynkach, czy to na azjatyckich, głównie azjatyckich. Tam jest największa konkurencja w tym temacie. Oczywiście wsparcie uzyskane później pomogło, ale wszystkich klientów i wszystkich

kontraktów, które byśmy zakładamy, żebyśmy mieli, nie udało się uzyskać.” *(wywiad z beneficjentem)*

„Niestety branża odlewnicza jest bardzo energochłonna, więc na każdym naszym produkcie cena musiała wzrosnąć. No nie mogliśmy dokładać do produkcji. Chcieliśmy to niestety przerzucić na klientów, co spowodowało zmniejszenie ilości zamówień, a nawet utratę co niektórych klientów.” *(wywiad z beneficjentem)*

Przemysł energochłonny jest silnie zależny od klienta, dlatego niezbędne jest, aby klient był w stanie zrozumieć podwyżkę. W takich sytuacjach przedsiębiorcom udawało się przerzucić część wzrostu kosztów na odbiorców produktu, bez ich utraty. Jednakże część kosztów firmy musiały brać na siebie, w szczególności w okresie, w którym Program nie został jeszcze uruchomiany, by nie utracić klientów.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

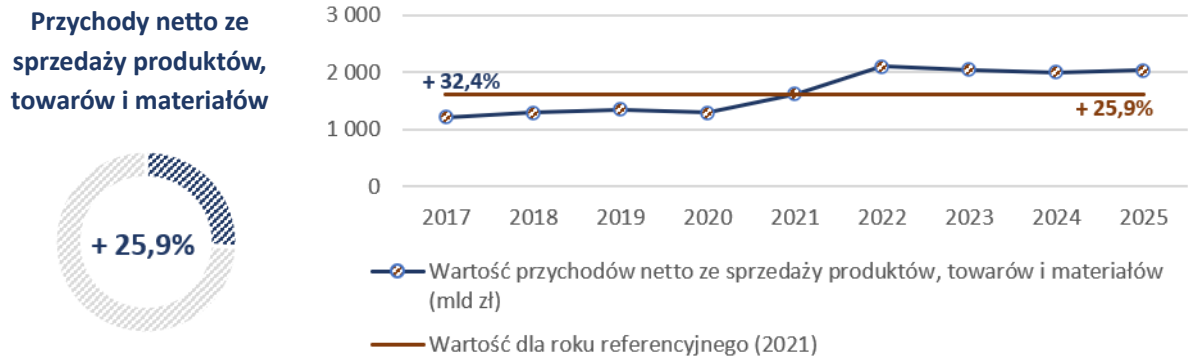
W sektorach energochłonnych po roku 2021 obserwowana jest negatywna tendencja w zakresie portfela zamówień oraz popytu na rynkach krajowych i zagranicznych.
Realizacja Programu nastawiona była na wzrost lub utrzymanie liczby klientów wspartych przedsiębiorstw. W okresie po otrzymaniu wsparcia, nastąpiło to zaledwie u 64,0% z nich.
W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu był niewielki - Program miał małe znaczenie na liczbę klientów u tych przedsiębiorstw.
Realizacja Programu przyniosła jednak wymierne korzyści. W przypadku 15,7% wspartych przedsiębiorstw, tj. u 69 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie dla utrzymania lub powiększenia bazy klientów lub ich wpływ był znaczący.
Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia liczby klientów u części wspartych przedsiębiorstw.

5.6. Wpływ Programu na przychody i zyski wspartych przedsiębiorstw

Konkurencyjność firmy opiera się na unikalnej przewadze rynkowej, którą firma buduje poprzez przewagę cenową, jakość lub innowacje. Jest to kluczowy motor napędowy, który bezpośrednio przekłada się na wyniki finansowe przedsiębiorstwa. Firmy konkurencyjne zwiększają przychody. Odbywa się to dzięki wyższemu udziałowi w rynku i lojalności klientów, co pozwala sprzedawać więcej lub po wyższych cenach (np. dzięki przewadze jakościowej). Rosną również zyski, gdy konkurencyjność opiera się na efektywności kosztowej (niższe koszty produkcji dzięki innowacjom) lub wartości unikalnej (wyższa marża). Utrzymanie silnej pozycji konkurencyjnej jest podstawą długoterminowej rentowności.

Dane GUS wskazują, że w sektorach energochłonnych w okresie 2021 - 2025 roku nastąpiło zwiększenie przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów o 25,9%. W większym stopniu wzrost przychodów wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (26,3%) niż z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie” (14,6%). W analogicznym okresie przed rokiem 2021 wzrost był nieznacznie większy i wyniósł 32,4%.

Wykres 64. Wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

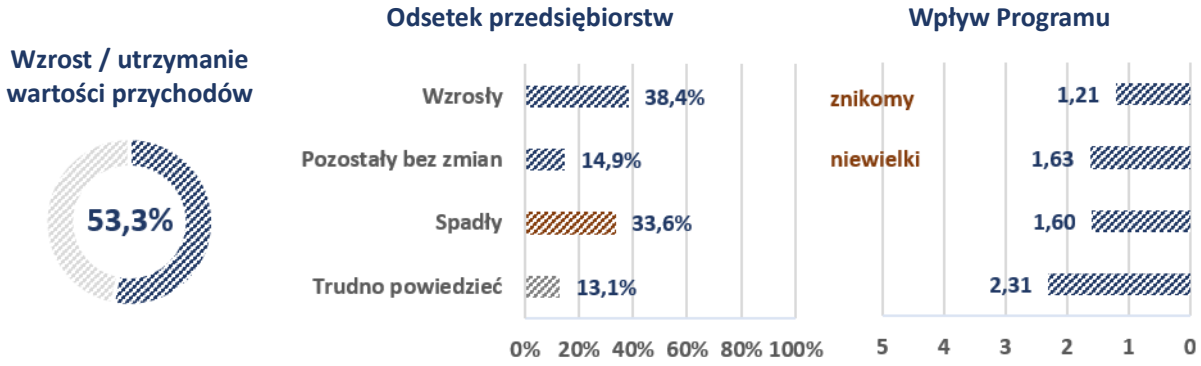
Źródło: Dane GUS BDL

Jak wynika z powyższego wykresu największy wzrost wystąpił w latach 2021-2022, tj. o 26,5%. Natomiast po roku 2022 trend wzrostowy został odwrócony i następowały spadki przychodów sektora energochłonnego.

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim był wzrost lub utrzymanie wartości przychodów nastąpił w przypadku 53,3% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

U 38,4% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 nastąpił wzrost wartości przychodów, wpływ realizacji Programu na ich wygenerowanie był znikomy, tj. wyniósł 1,21 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że Program miał niezauważalne znaczenie na przychody tych przedsiębiorstw. Większy wpływ wystąpił w przypadku 14,9% przedsiębiorstw, u których wartość przychodów pozostała na tym samym poziomie. Oddziaływanie Programu było niewielkie, tj. wyniosło 1,63, co oznacza, że Program miał małe znaczenie dla utrzymania przychodów u tych przedsiębiorstw.

Wykres 65. Zmiana wartości przychodów w okresie 2022-2025 w przedsiębiorstwach objętych wsparciem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia (w skali od 0 do 5)

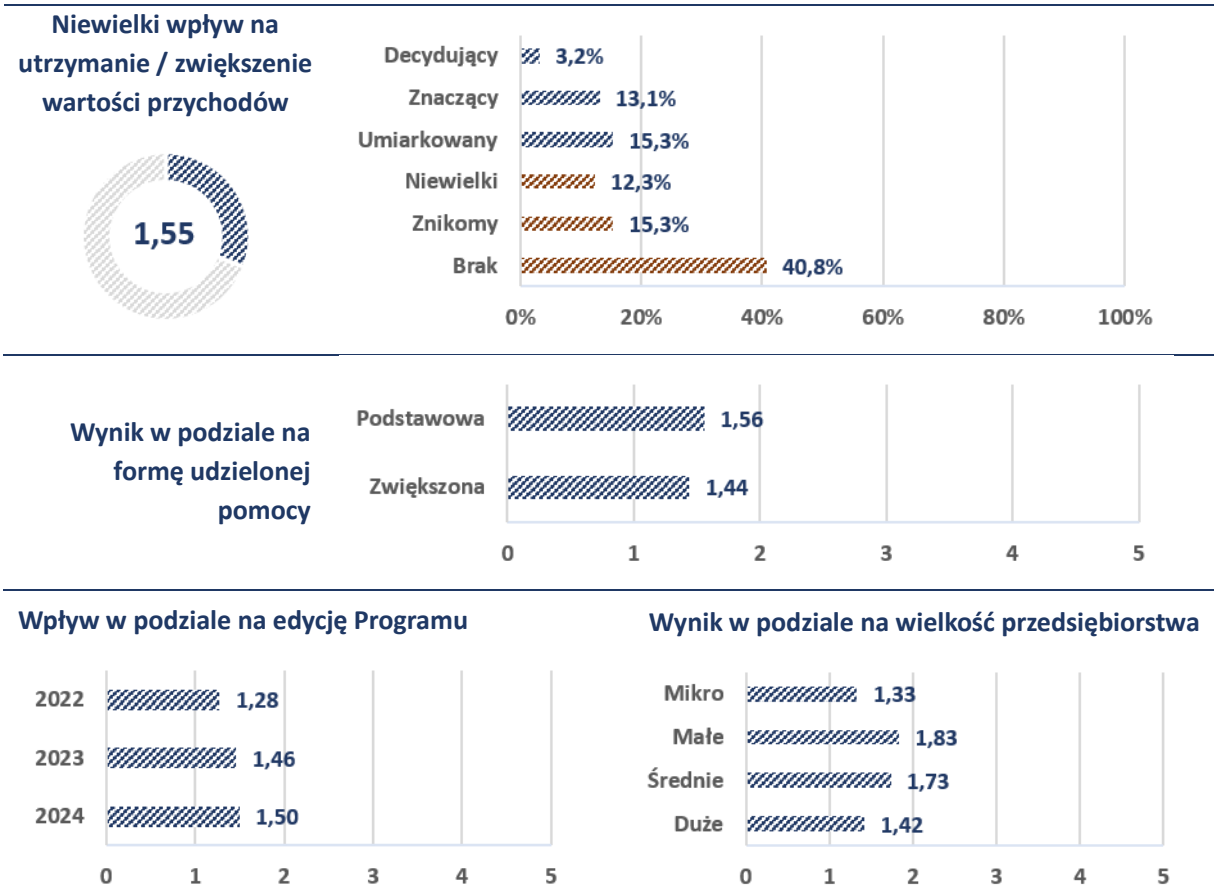

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na poprawę sytuacji związanej z przychodami był niewielki, tj. wynoszący 1,55 w skali od 0 do 5.

Jednakże około 16,3% beneficjentów wykazało wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie na wartości przychodów lub ich wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia wartości przychodów tej części wspartych przedsiębiorstw.

Wykres 66. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w utrzymaniu/zwiększeniu przychodów w przedsiębiorstwie (w skali od 0 do 5)

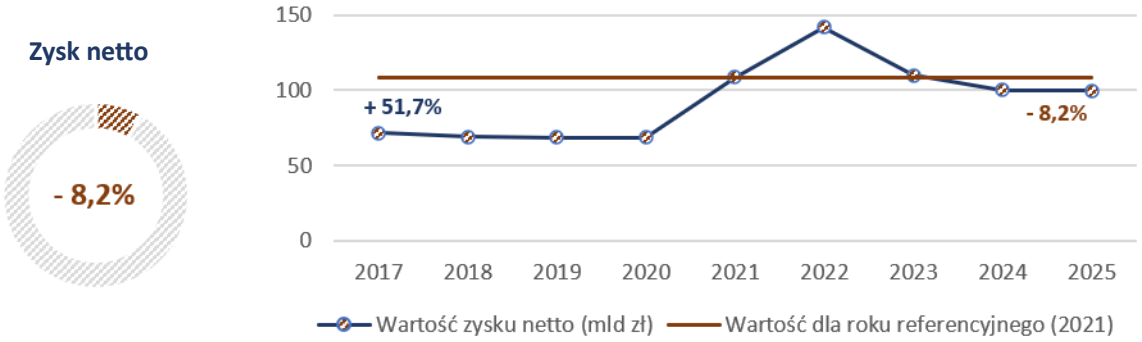
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazują powyższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2024 (1,50 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy podstawowej (1,56) oraz w przedsiębiorstwach małych, tj. zatrudniających od 10 do 49 pracowników (1,83). Najmniejszy wpływ na wzrost lub utrzymanie przychodów wystąpił u przedsiębiorstw korzystających z edycji Programu za rok 2022 (1,28 w skali od 0 do 5).

Dane GUS wskazują, że w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych w okresie 2021 - 2025 roku nastąpił spadek zysków netto o 8,2%. W większym stopniu spadek zysku netto wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie” (55,3%) niż z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (4,9%). W analogicznym okresie przed rokiem 2021 odnotowano wzrost zysków aż o 51,7%.

Jak wynika z poniższego wykresu największy wzrost wystąpił w latach 2021-2022, tj. aż o 91,2%. Natomiast po roku 2022 trend wzrostowy został odwrócony i następowały spadki zysków sektora energochłonnego.

Wykres 67. Zysk netto w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

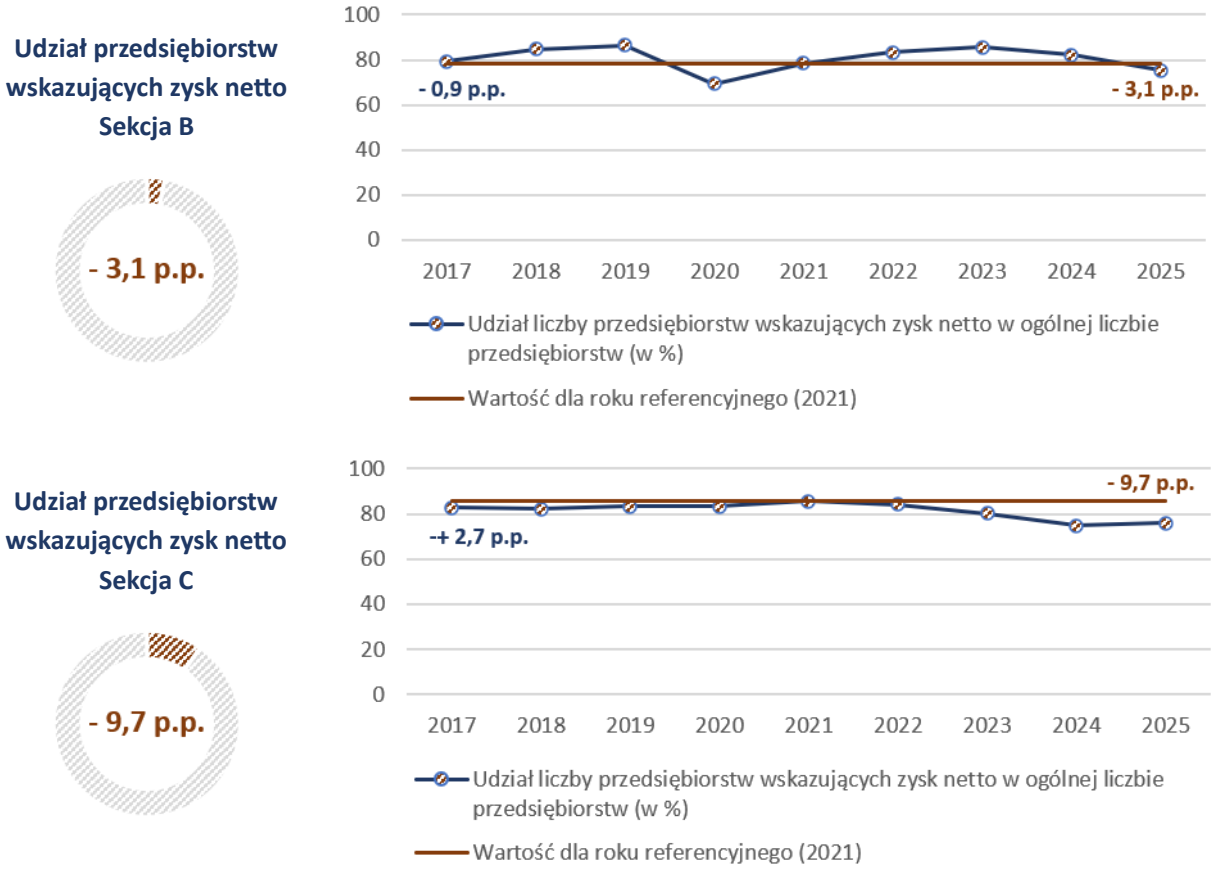

Źródło: Dane GUS BDL

Pogorszenie sytuacji związanej z poziomem zysków netto w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych potwierdzają dane GUS w zakresie udziału liczby przedsiębiorstw wskazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw.

Udział przedsiębiorstw sektora energochłonnego z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" osiągających zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z tej sekcji zmniejszył się w okresie 2021-2025 o 3,1 p.p. (w latach 2017-2021 spadek wyniósł 0,9 p.p.). W przypadku przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" okres 2021-2025 przyniósł spadek udziału o 9,7 p.p., przy wzroście o 2,7 p.p. w latach 2017-2021.

Wykres 68. Udział liczby przedsiębiorstw wskazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w poszczególnych sekcjach sektorów energochłonnych (w %)

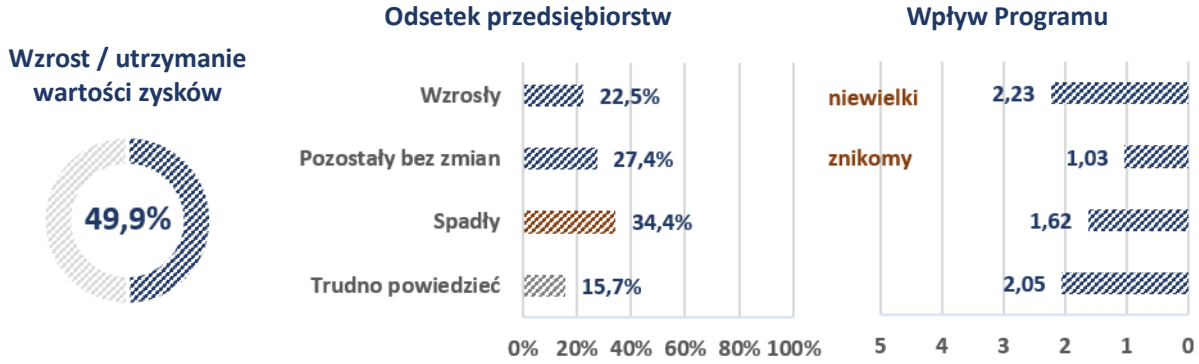

Źródło: Dane GUS BDL

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim był wzrost lub utrzymanie wartości zysków nastąpił w przypadku 49,9% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

U 22,5% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 nastąpił wzrost wartości zysków, wpływ realizacji Programu na ich wygenerowanie był niewielki, tj. wyniósł 2,23 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że Program miał małe znaczenie na osiągane zyski tych przedsiębiorstw. Mniejszy wpływ wystąpił w przypadku 27,4% przedsiębiorstw, u których wartości zysków pozostały na tym samym poziomie. Oddziaływanie Programu było znikome, tj. wyniosło 1,03, co oznacza, że wpływ Program na utrzymanie zysków u tych przedsiębiorstw jest niemal niezauważalny.

Wykres 69. Zmiana wartości zysków w okresie 2022-2025 w przedsiębiorstwach objętych wsparciem w ramach Programu (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia (w skali od 0 do 5)

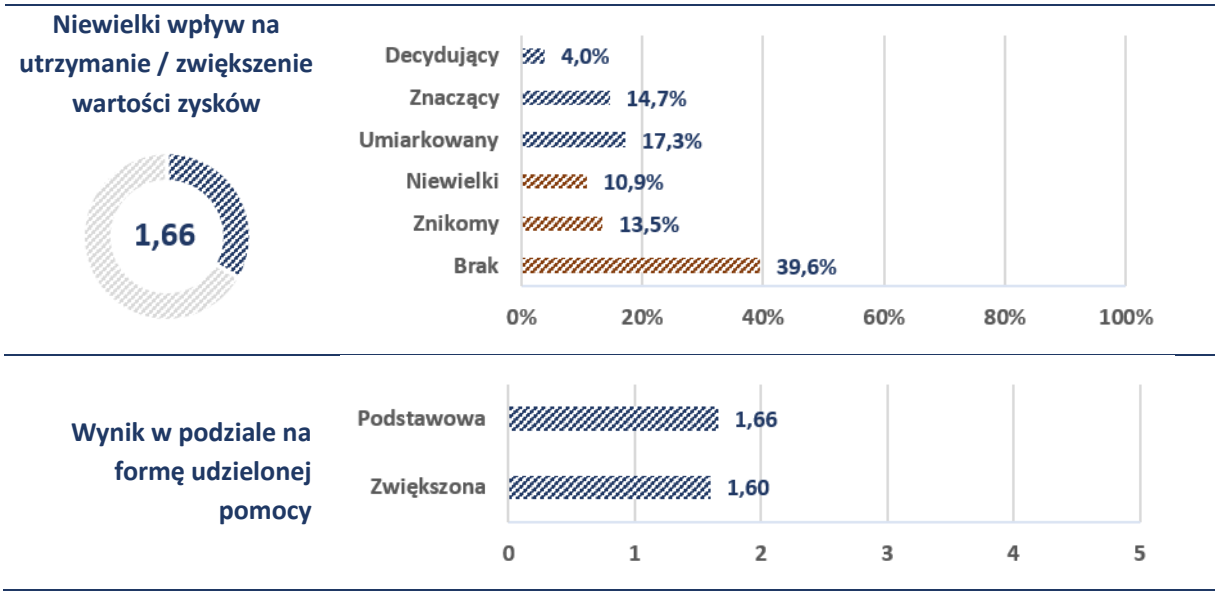

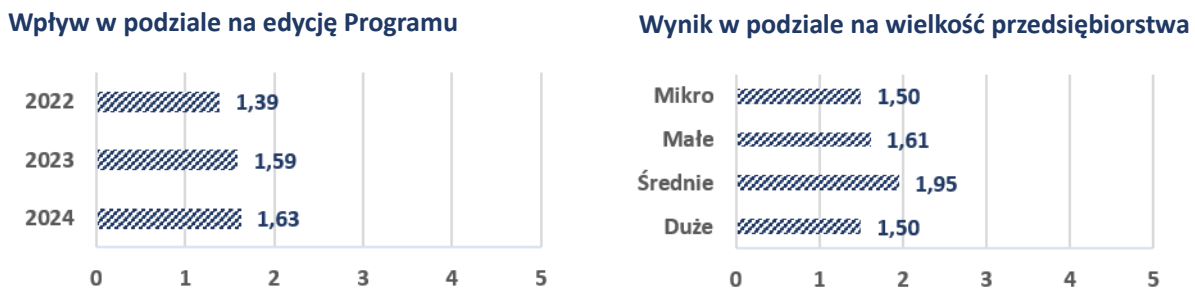
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na poprawę sytuacji związanej z zyskami był niewielki, tj. wynoszący 1,66 w skali od 0 do 5.

Jednakże około 18,7% beneficjentów wykazało wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie na wartości zysków lub ich wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia wartości zysków tej części wspartych przedsiębiorstw.

Wykres 70. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w utrzymaniu/zwiększeniu zysków w przedsiębiorstwie (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazują powyższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2024 (1,63 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy podstawowej (1,66) oraz w przedsiębiorstwach średnich, tj. zatrudniających od 50 do 249 pracowników (1,95). Najmniejszy wpływ na wzrost lub utrzymanie przychodów miał udział przedsiębiorstw w edycji Programu za rok 2022 (1,39 w skali od 0 do 5).

Beneficjenci w wywiadach pogłębionych potwierdzili, że wpływ Programu na wzrost przychodów oraz zysków jest niewielki. Wpływ dodatkowych środków zmniejszył natomiast stratę, która powstała w okresie wzrostu kosztów energii, w którym Program rekompensat nie był jeszcze uruchomiony. Z przeprowadzonych wywiadów wynika natomiast, że podmioty, które zainwestowały otrzymane rekompensaty w swój rozwój oczekują, że inwestycje te w przyszłości przełożą się na realne korzyści w postaci większych przychodów i zysków. Wskazano dwa mechanizmy: poprawę efektywności energetycznej, dzięki której firma będzie zużywać mniej energii, oraz budowę OZE, która pozwoli przedsiębiorstwu częściowo uniezależnić się od rynku energii.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

W sektorach energochłonnych w okresie 2021 - 2025 roku nastąpiło zwiększenie przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów o 25,9%, przy równoczesnym spadku zysków netto o 8,2%.
Realizacja Programu nastawiona była na wzrost lub utrzymanie wartości przychodów oraz zysków wspartych przedsiębiorstw. W okresie po otrzymaniu wsparcia, nastąpiło to odpowiednio u 53,3% oraz 49,9% z nich.
W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu był niewielki - Program miał małe znaczenie na poziom przychodów i zysków u tych przedsiębiorstw.
Realizacja Programu przyniosła jednak wymierne korzyści. W przypadku 16,3% wspartych przedsiębiorstw, tj. u 71 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie dla utrzymania lub zwiększenia przychodów lub ich wpływ był znaczący. Natomiast zysków w przypadku 18,7%, tj. 82 firm.
Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania, a nawet zwiększenia wartości przychodów i zysków u części wspartych przedsiębiorstw.

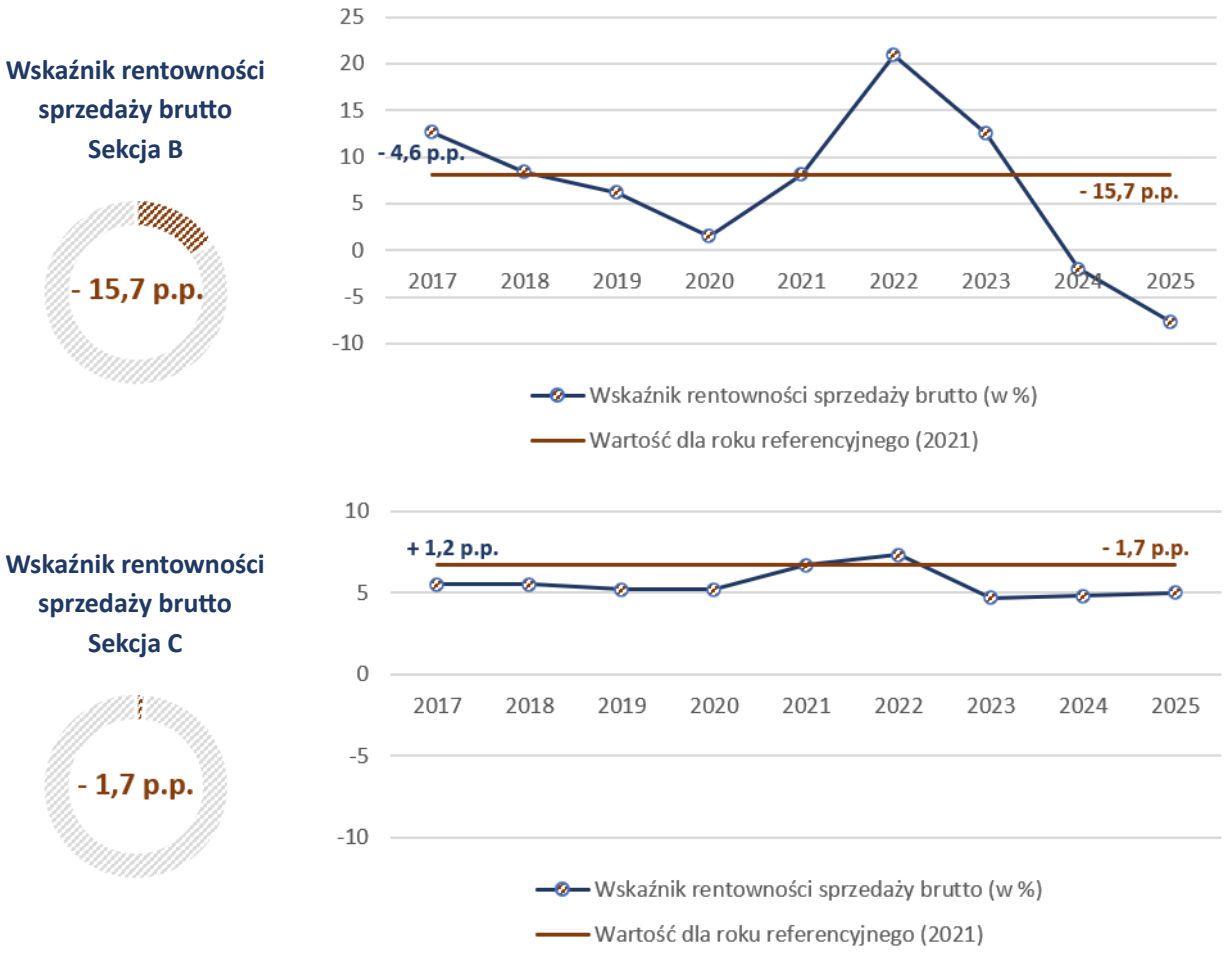
5.7. Wpływ Programu na funkcjonowanie wspartych przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstwa jest bezpośrednim warunkiem przetrwania na rynku. Bez unikalnej przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwo traci udział w rynku, staje się nierentowne i ostatecznie ulega eliminacji przez lepiej dostosowaną konkurencję.

Badany przez GUS wskaźnik rentowności sprzedaży (brutto), który mierzy, ile zysku ze sprzedaży generuje firma z każdej zarobionej złotówki, zanim zostaną odliczone koszty ogólnego zarządu, podatki i odsetki, pokazuje pogorszenie rentowności przedsiębiorstw energochłonnych po roku 2021.

W przypadku przedsiębiorstw sektora energochłonnego z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" wskaźnik zmniejszył się w okresie 2021-2025 o 15,7 p.p. (w latach 2017-2021 spadek wyniósł 4,6 p.p.). Natomiast u przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" okres 2021-2025 przyniósł spadek o 1,7 p.p., przy wzroście o 1,2 p.p. w latach 2017-2021.

Wykres 71. Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto w poszczególnych sekcjach sektorów energochłonnych (w %)

Źródło: Dane GUS BDL

Badania GUS wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" pokazują negatywną tendencje w zakresie ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstw. Wartość wskaźnika pokazująca różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw zauważających poprawę sytuacji a odsetkiem przedsiębiorstw zauważających pogorszenie sytuacji, w okresie 2021-2026 spadła o 3,3 pkt (z -5,7 do -9). W całym tym okresie przyjmował wartości ujemne (negatywne).

Wykres 72. Wskaźnik bieżącej ogólnej sytuacji gospodarczej w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (w pkt)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Badania GUS pokazują również, że utrzymuje się skala problemu związanego z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej.

Wskaźnik niepewności ogólnej sytuacji gospodarczej, pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw identyfikujących go jako barierę w działalności przedsiębiorstwa, a odsetkiem przedsiębiorstw nie wskazującym go jako barierę, w całym okresie po roku 2021 zmniejszył się o 8,9 pkt (z 53,6 do 44,7). Jego wartość utrzymuje się jednak na wysokim poziomie, ok. 45 pkt.

Wykres 73. Niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jako bariera w działalności przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (w pkt)

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wśród przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” rośnie grono tych, którzy uważają, że w najbliższych trzech miesiącach poprawi się ogólna sytuacja gospodarcza. W badanym okresie po roku 2021 wskaźnik przewidywanej ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa, pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw przewidujących w najbliższych trzech miesiącach poprawę sytuacji a odsetkiem przedsiębiorstw przewidujących jej pogorszenie, wzrósł o 15,7 pkt

(z -18,7 do -3). W dalszym ciągu jego wartości są ujemne, co wskazuje na przewagę negatywnych odczuć.

Wykres 74. Wskaźnik przewidywanej ogólnej sytuacji gospodarczej w przedsiębiorstwach z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

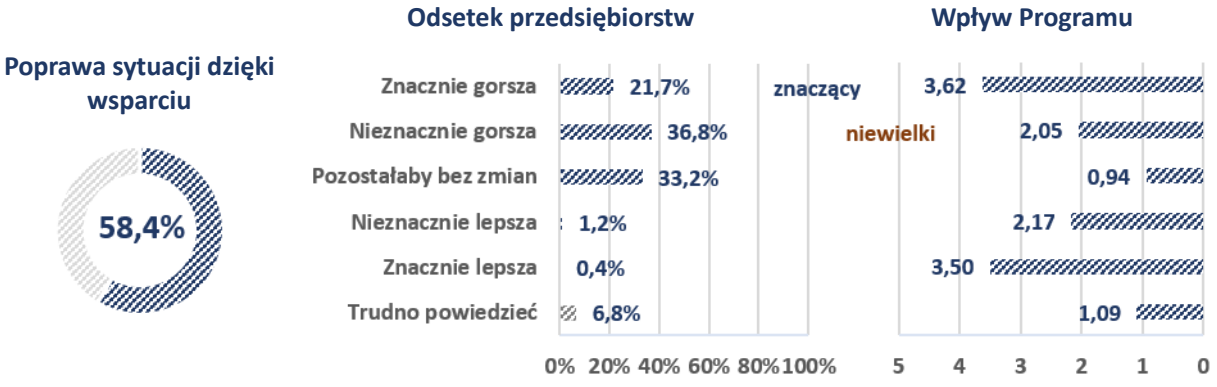

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Wyniki badania pokazują, że założony cel interwencji, jakim była poprawa sytuacji wspieranych przedsiębiorstw w ramach Programu nastąpił w przypadku aż 58,4% z nich.

U 21,7% beneficjentów, u których w okresie 2022-2025 sytuacja byłaby znacznie gorsza, gdyby nie udzielone wsparcie, wpływ realizacji Programu na dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstw (zapobieżenie ich zamknięciu) był znaczący, tj. wyniósł 3,62 w skali od 0 do 5. Oznacza on, że Program wywarł silny, wyraźnie zauważalny wpływ na to, że firmy dalej funkcjonują na rynku. Mniejszy wpływ wystąpił w przypadku 36,8% przedsiębiorstw, w których sytuacja byłaby nieznacznie gorsza, gdyby nie udzielone wsparcie. Oddziaływanie Programu było niewielkie, tj. wyniosło 1,63, co oznacza, że wpływ Program miał małe znaczenie na dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Wykres 75. Sytuacja rozwojowa objętych wsparciem przedsiębiorstw w sytuacji nieotrzymania rekompensaty (odsetek przedsiębiorstw) oraz wpływ otrzymanego wsparcia na funkcjonowanie firmy (w skali od 0 do 5)

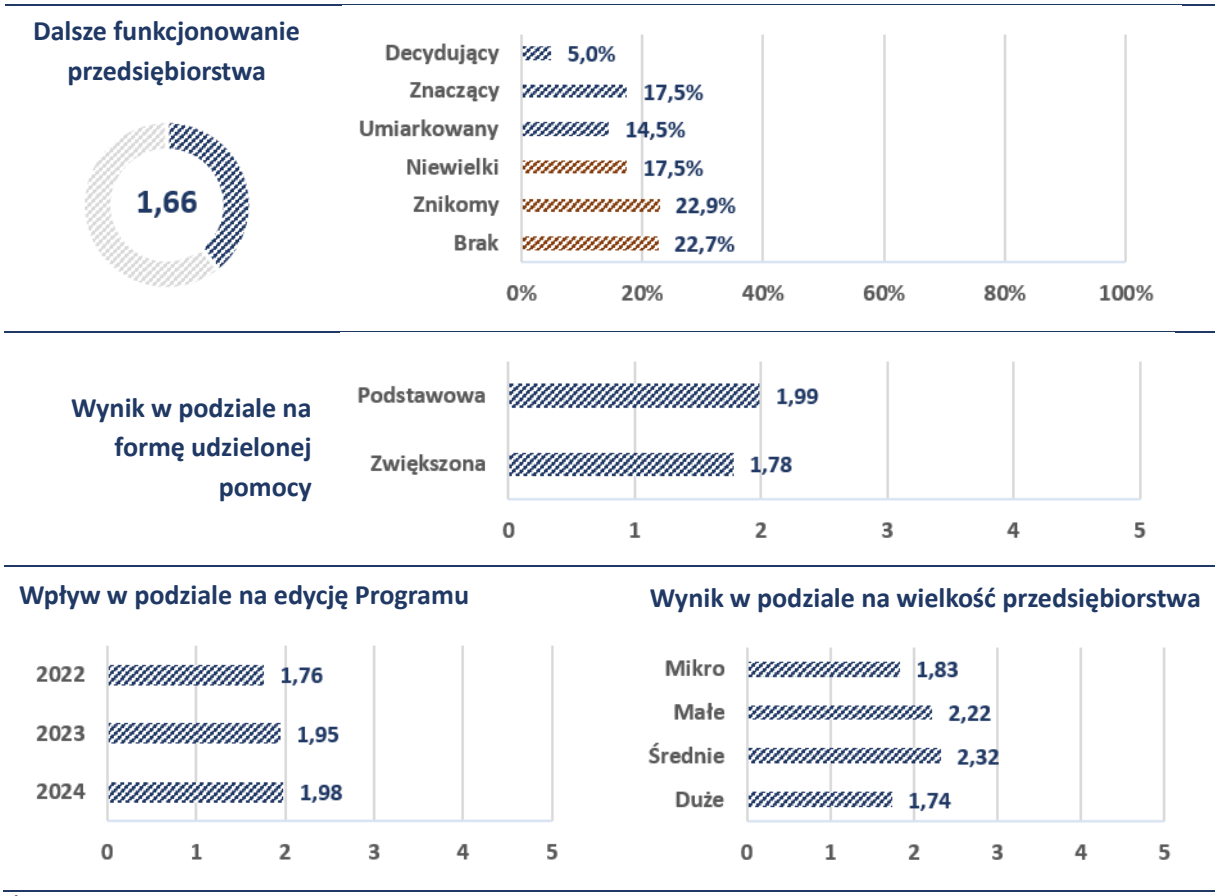
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw, wpływ otrzymanego wsparcia na dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstw (zapobieżenie ich zamknięciu) był niewielki, tj. wynoszący 1,66 w skali od 0 do 5.

Jednakże około 22,5% beneficjentów wykazało wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie na to, że dalej funkcjonują na rynku lub ich

wpływ był silny. Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania na rynku znacznej części wspartych przedsiębiorstw.

Wykres 76. Ocena na ile otrzymane wsparcie pomogło w utrzymaniu funkcjonowania przedsiębiorstwa (zapobiegło jej zamknięciu) (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazują powyższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2024 (1,98 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy podstawowej (1,99) oraz w przedsiębiorstwach średnich, tj. zatrudniających od 50 do 249 pracowników (2,32). Najmniejszy wpływ na dalsze funkcjonowanie firmy miało wsparcie dla dużych przedsiębiorstw, tj. zatrudniających ponad 249 pracowników (1,74 w skali od 0 do 5).

Badania jakościowe również pokazały, że są beneficjenci, którzy dzięki wsparciu uratowali swoją dalszą działalność na rynku.

> „Gdyby nie to (wsparcie), to sytuacja była dla nas katastrofalna, to znaczy nie moglibyśmy się podnieść, nie utrzymać na rynku, musielibyśmy robić jakieś drastyczne kroki.” *(wywiad z beneficjentem)*

Ewaluator podziela pogląd inicjatorów Programu, których zdaniem w takich kryzysowych sytuacjach warto wygospodarować odpowiednie środki, podjąć trud w skonstruowaniu wsparcia i jego wdrożenia, nawet jeżeli udałoby się uratować przed zamknięciem tylko 10, 15 czy 20 firm. Jak pokazały powyższe wyniki udzielone wsparcie w ramach Programu pozwoliło uchronić przed taką decyzją prawie co 4 beneficjenta, tj. 98 firm. Jest to wielki sukces Programu.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Przedsiębiorstwa z sektorów energochłonnych po roku 2022 wykazują się negatywną tendencją w zakresie ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstw, a tym samym pogorszeniem rentowności. Niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jest istotną barierą w funkcjonowaniu przedsiębiorstw energochłonnych
Realizacja Programu nastawiona była na poprawę sytuacji wspartych przedsiębiorstw. W okresie po otrzymaniu wsparcia, nastąpiła ona u 58,5% z nich.
W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu był niewielki - Program miał małe znaczenie na dalsze funkcjonowanie tych przedsiębiorstw.
Realizacja Programu przyniosła jednak wymierne korzyści. W przypadku 22,5% wspartych przedsiębiorstw, tj. u 98 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie na zapobieżenie ich zamknięciu lub ich wpływ był znaczący.
Można zatem stwierdzić, że pomimo niewielkiego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program realnie przyczynił się do utrzymania funkcjonowania znacznej części wspartych przedsiębiorstw.

5.8. Podsumowanie wpływu Programu na konkurencyjność wspartych przedsiębiorstw

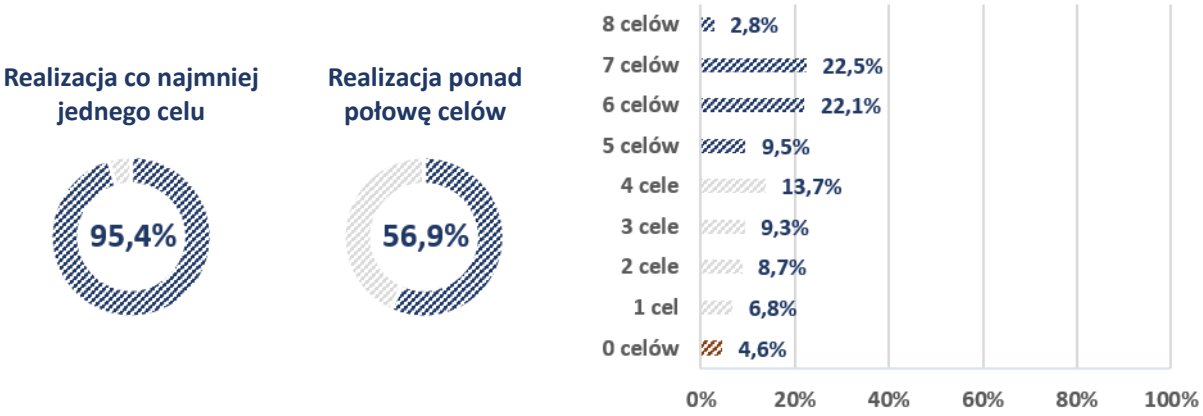
W celu podsumowania wpływu wsparcia Programu na konkurencyjność przedsiębiorstw objętych rekompensatami związanymi z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej dokonano zestawienia ile celów związanych z poszczególnymi analizowanymi aspektami konkurencyjności spełniły poszczególne przedsiębiorstwa. Analiza ta dotyczy następujących celów:

- wzrost lub utrzymanie płynności finansowej,
- zwiększenie lub utrzymanie liczby miejsc pracy,
- wzrost lub utrzymanie zdolności produkcyjnych,
- spadek lub utrzymanie cen produktów,
- wzrost lub utrzymanie liczby klientów,
- wzrost lub utrzymanie wartości przychodów,
- wzrost lub utrzymanie wartości zysków,
- poprawa sytuacji wspieranych przedsiębiorstw / zapobiegnięcie zamknięciu firmy.

Jak pokazują wyniki badania, zdecydowana większość przedsiębiorstw, tj. 95,4%, spełniło co najmniej jeden powyżej wymieniony cel. Jedynie 4,6% beneficjentów nie wykazało osiągniecia jakiegokolwiek celu.

Wiedząc, że żadna interwencja publiczna nigdy nie spowoduje osiągnięcia wszystkich efektów u wszystkich jej beneficjentów, osiągnięty wynik należy uznać za istotny. Znaczenie realizacji Programu podkreśla fakt, że 56,9% beneficjentów osiągnęło ponad połowę analizowanych celów (tj. od 5 do 8 celów).

Wykres 77. Realizacja celów związanych z konkurencyjnością przedsiębiorstw przez beneficjentów Programu (odsetek przedsiębiorstw)

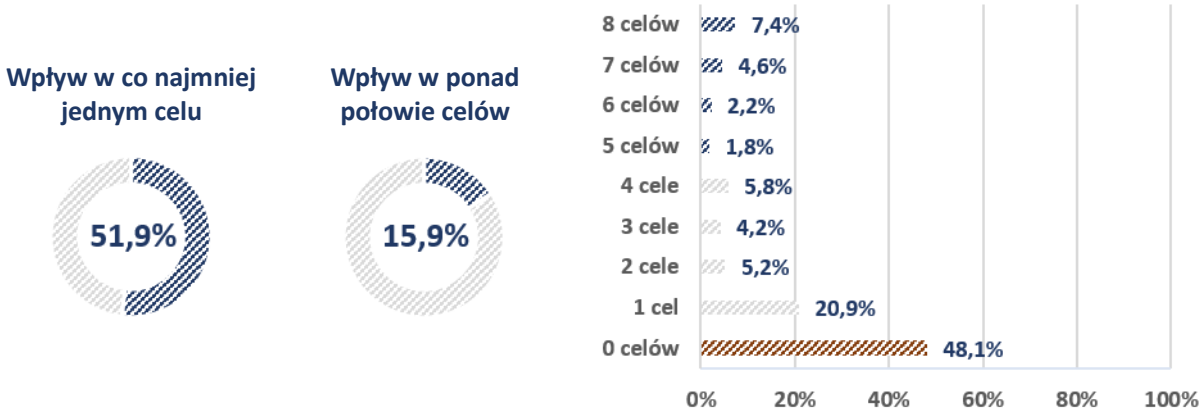

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Dokonano również zestawienia na ile celów związanych z poszczególnymi analizowanymi aspektami konkurencyjności decydujący lub znaczący wpływ miały środki pozyskane w ramach Programu, tzn. Program ma fundamentalne znaczenie, absolutnie kluczowe dla osiągniętego celu lub Program wywarł na ten cel silny, wyraźnie zauważalny wpływ.

Jak pokazują wyniki badania co drugi beneficjent (tj. 51,9%) osiągnął co najmniej jeden cel związany z konkurencyjnością swojego przedsiębiorstwa przede wszystkim dzięki środkom pozyskanym w ramach Programu. Ponadto, dla 15,9% przedsiębiorstw Program był kluczowy do osiągnięcia ponad połowy analizowanych celów (tj. od 5 do 8 celów).

Wykres 78. Wpływ Programu na realizację celów związanych z konkurencyjnością przedsiębiorstw przez beneficjentów Programu (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Należy zwrócić uwagę, że wysokość środków finansowych rozdysponowanych w ramach Programu (tj. 5,3 mld zł, co średnio daje kwotę 11,8 mln zł na jedno wsparte przedsiębiorstwo), z założenia miała jedynie wspomóc przedsiębiorstwa w pokryciu wzrostu ponoszonych kosztów energii elektrycznej oraz gazu ziemnego, a nie rozwiązać wszystkie problemy z jakimi firmy energochłonne się borykają oraz pokryć wszystkie ich plany rozwojowe. Dlatego osiągnięty wynik należy uznać jako bardzo pozytywny. Dzięki Programowi bardzo dużo efektów u przedsiębiorców powstało. Podsumowaniem tego jest to, że 22,5% beneficjentów, tj. około 98 firm, zawdzięcza Programowi swoje dalsze funkcjonowanie.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Odpowiedź na pytanie badawcze: Jak pomoc udzielona w Programie wpłynęła na konkurencyjność beneficjentów?

Realizacja Programu spełniła swój zasadniczy cel, czy zrekompensowała wzrost cen energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Wsparte przedsiębiorstwa w dużym stopniu zachowały swoją konkurencyjność. Prawie każde z nich (95,4%) zrealizowało przynajmniej jeden cel związany ze konkurencyjnością, a ponad połowa (56,9%) ponad połowę celów. Środki Programu miały w tym zauważalne znaczenie. Połowa beneficjentów (51,9%) osiągnęła co najmniej jeden cel konkurencyjności dzięki otrzymanym rekompensatom, zaś 15,9% ponad połowę celów. Można zatem stwierdzić, że Program miał istotny wpływ na wsparte przedsiębiorstwa. Dzięki udziałowi w Programie:

- 185 firm utrzymało lub zwiększyło swoją płynność finansową,
- 100 firm utrzymało lub zwiększyło miejsc pracy,
- 86 firm utrzymało lub zwiększyło zdolności produkcyjne,
- 95 firm utrzymało lub obniżyło oferowane ceny produktów,
- 69 firm utrzymało lub zwiększyło liczbę swoich klientów,
- 71 firm utrzymało lub zwiększyło osiągany poziom przychodów,
- 82 firmy utrzymały lub zwiększyły osiągany poziom zysków,
- W konsekwencji 98 firm dalej funkcjonuje dzięki otrzymanym środkom.

6. Wpływ Programu na krajową gospodarkę

Realizacja Programu miała przede wszystkim na celu pomóc poszczególnym przedsiębiorstwom, które najbardziej ucierpiały na wzroście kosztów energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Program miał odciążyć te przedsiębiorstwa poprzez pokrycie części dodatkowych kosztów, które ponoszą. Jak przedstawiono w rozdziale 5 niniejszego raportu, Program przyniósł w tym zakresie spodziewane efekty u poszczególnych beneficjentów.

W ramach badania dokonano również analiz, jak udzielone wsparcie przekłada się na całe sektory gospodarki uznane za energochłonne.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na dwie kwestie, które mocno ograniczają oddziaływanie Programu na całą gospodarkę. Po pierwsze wsparcie otrzymało 437 przedsiębiorstw, tj. zaledwie 0,11% wszystkich przedsiębiorstw prowadzących działalność w energochłonnych sektorach gospodarki krajowej.

Po drugie, przez trzy lata funkcjonowania Programu, tj. za lata 2022-2024, wysokość udzielonego wsparcia wyniosła łącznie 5,3 mld zł. Stanowi to zaledwie 0,08% łącznych przychodów z całokształtu działalności wszystkich przedsiębiorstw z sektorów energochłonnych.

Determinuje to, że wpływ realizacji Programu na energochłonne sektory gospodarki jest mocno ograniczony. Podkreślają to również respondenci wywiadów jakościowych.

> „Konkurencja światowa cały czas tak naprawdę eksportowała swoje produkty do Unii Europejskiej. Znaczy oni eksportowali, myśmy je sprowadzali jako Unia Europejska. W związku z tym, cóż poprawiło to konkurencyjność? Nie poprawiło, ponieważ on

(Program) rekompensował tylko część energii. Jeżeli mówilibyśmy o poprawie konkurencyjności na poziomie globalnym, no to my byśmy musieli dostać benefit, którego nie dostał nikt inny, a nie rekompensatę." *(wywiad z beneficjentem)*

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, w dalszej części analiz w większym stopniu skupiono się na kwestii czy Program mógł oddziaływać na gospodarkę, a w mniejszym na tym w jakiej skali.

6.1. Wpływ Programu na stabilność zatrudnienia we wspieranych sektorach gospodarki

Dane GUS wskazują, że w energochłonnych sektorach gospodarki okres pandemii Covid-19, a następnie kryzys spowodowany wybuchem wojny na Ukrainie, przyniósł spadki poziomów zatrudnienia. Pomiędzy latami 2021-2023, to spadek o 1,2%, tj. o ponad 36 tys. osób. Przewidywane zatrudnienie w dalszym ciągu pozostaje z przewagą prognozy pogorszenia sytuacji zatrudnieniowej[5].

Badania GUS pokazują również, że utrzymuje się skala problemu związanego z niedoborem wykwalifikowanych pracowników. Wskaźnik niedoboru wykwalifikowanych pracowników, pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw identyfikujących go jako barierę w działalności przedsiębiorstwa, a odsetkiem przedsiębiorstw nie wskazującym go jako barierę, w całym okresie po roku 2021 zmniejszył się o 10,3 pkt (z 34,2 do 23,9). Jego wartość utrzymuje się jednak na wysokim poziomie, 25-30 pkt.

Wykres 79. Niedobór wykwalifikowanych pracowników jako bariera w działalności przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

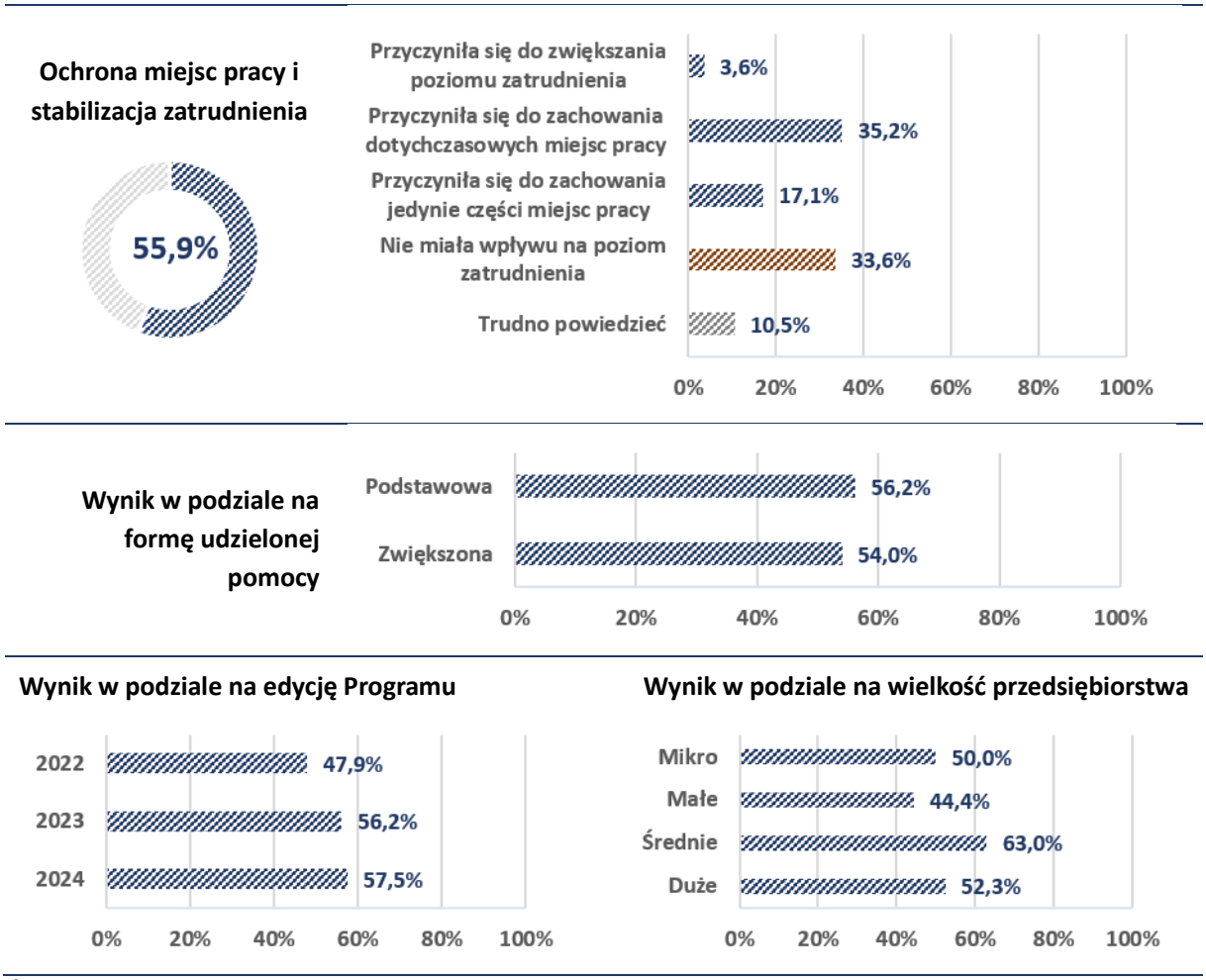
Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Realizacja Programu przyniosła realne efekty w podmiotach, które ze wsparcia korzystały. W przypadku 68,8% beneficjentów nastąpiło utrzymanie poziomu zatrudnienia lub jego zwiększenie. Dla 22,9% beneficjentów decydujące lub znaczące w tym były środki otrzymane w ramach wypłacanych rekompensat.

Znaczące efekty realizacji Programu u wspartych przedsiębiorstw przełożyły się na to, że aż 55,9% beneficjentów uważa, że realizacja Programu miała pozytywne znaczenie na ochronę miejsc pracy i stabilizację zatrudnienia w całych wspieranych sektorach gospodarki.

[5] Patrz rozdział 5.2 niniejszego Raportu.

Wykres 80. Wpływ Programu na ochronę miejsc pracy i stabilizację zatrudnienia we wspieranych sektorach gospodarki (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wpływ na sektory gospodarki krajowej wskazuje największy odsetek przedsiębiorstw z edycji roku 2024 (57,5%), korzystających z pomocy podstawowej (56,2%) oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników (63%).

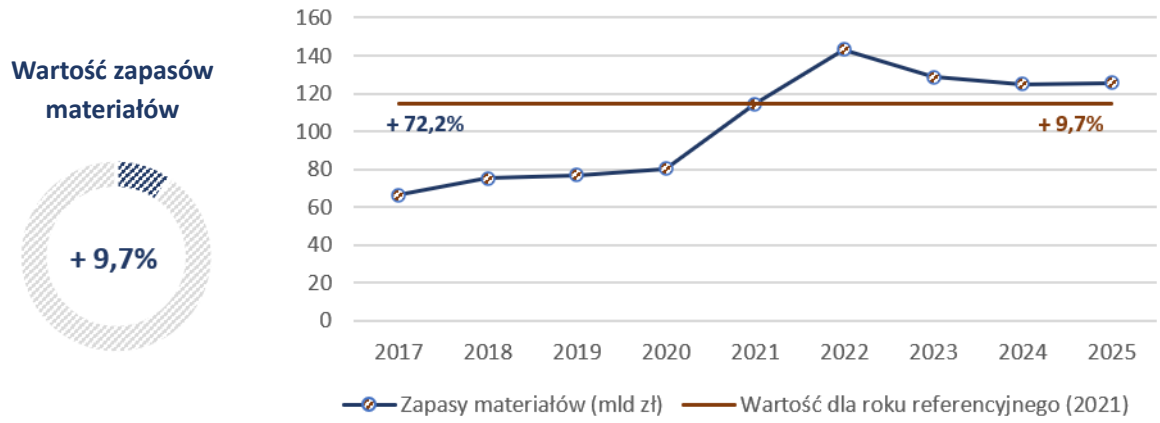
6.2. Wpływ Programu na ciągłość produkcji i stabilność dostaw w przemyśle energochłonnym

Dane GUS wskazują, że w energochłonnych sektorach gospodarki okres po roku 2022 przynosi systematyczne spadki wartości gotowych produktów (o 10%), przeważają opinie o pogorszającej się bieżącej produkcji oraz pogorszenie sytuacji związanej z bieżącym stanem zapasów wyrobów gotowych (o 5,7 pkt)[6].

Podobna sytuacja jest w przypadku wartości zapasów materiałów. Wzrosła ona w okresie 2021-2025 zaledwie o 9,7% (przy wzroście w okresie 2017-2021 aż o 72,2%), przy czym po roku 2022 następuje już tylko systematyczny spadek wartości zapasów materiałów. W okresie 2022-2025 zmniejszył się on o 12,4%.

[6] Patrz rozdział 5.3 niniejszego Raportu.

Wykres 81. Wartość zapasów materiałów w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

Źródło: Dane GUS BDL

Badania GUS pokazują również skalę problemu związanego z niedoborem surowców, materiałów i półfabrykatów (z przyczyn pozafinansowych), która wystąpiła w trakcie pandemii oraz po wybuchu wojny na Ukrainie. Lata 2023-2026 to już zdecydowane zmniejszenie skali problemu.

Wskaźnik niedoboru surowców, materiałów i półfabrykatów (z przyczyn pozafinansowych), pokazujący różnicę pomiędzy odsetkiem przedsiębiorstw identyfikujących go jako barierę w działalności przedsiębiorstwa, a odsetkiem przedsiębiorstw nie wskazującym go jako barierę, w całym okresie po roku 2021 zmniejszył się o 22,4 pkt (z 32 do 9,6).

Wykres 82. Niedobór surowców, materiałów i półfabrykatów (z przyczyn pozafinansowych) jako bariera w działalności przedsiębiorstw z sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (w pkt)

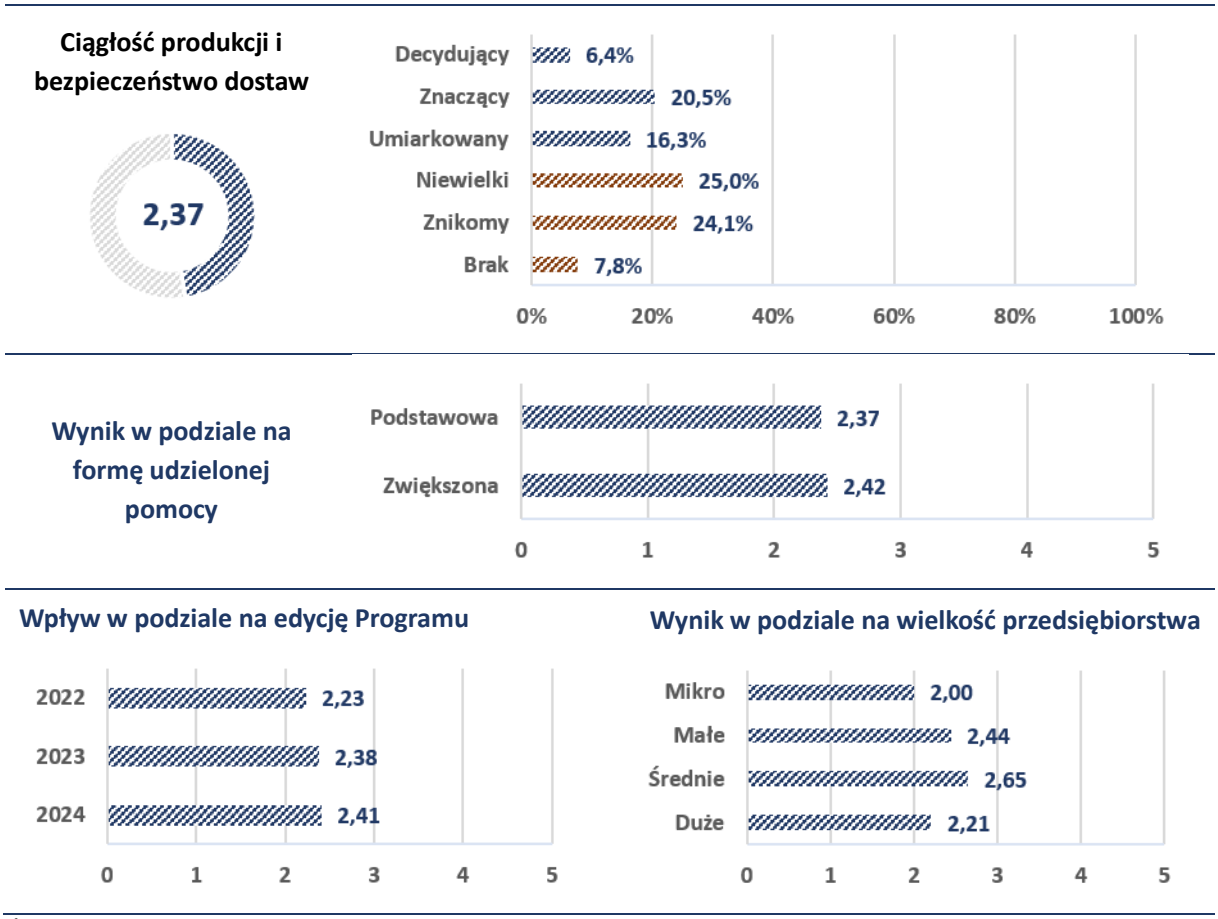

Źródło: Dane GUS – Koniunktura gospodarcza (2000-2026) – czerwiec 2026

Realizacja Programu przyniosła realne efekty w podmiotach, które ze wsparcia korzystały. W przypadku 79,3% beneficjentów nastąpił wzrost lub utrzymanie ich zdolności produkcyjnych. Dla 19,7% beneficjentów decydujące lub znaczące w tym były środki otrzymane w ramach wypłacanych rekompensat.

Efekty realizacji Programu u wspartych przedsiębiorstw przełożyły się na to, że aż 26,9% beneficjentów uważa, że realizacja Programu miała istotne pozytywne znaczenie na ciągłość produkcji i bezpieczeństwo dostaw w przemyśle energochłonnym (w całych wspieranych sektorach gospodarki). Łączna ocena wpływu Programu wśród wszystkich beneficjentów wyniosła 2,37 w skali od 0 do 5.

Wykres 83. Ocena na ile udzielana pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej miała wpływ na ciągłość produkcji i bezpieczeństwo dostaw w przemyśle energochłonnym (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

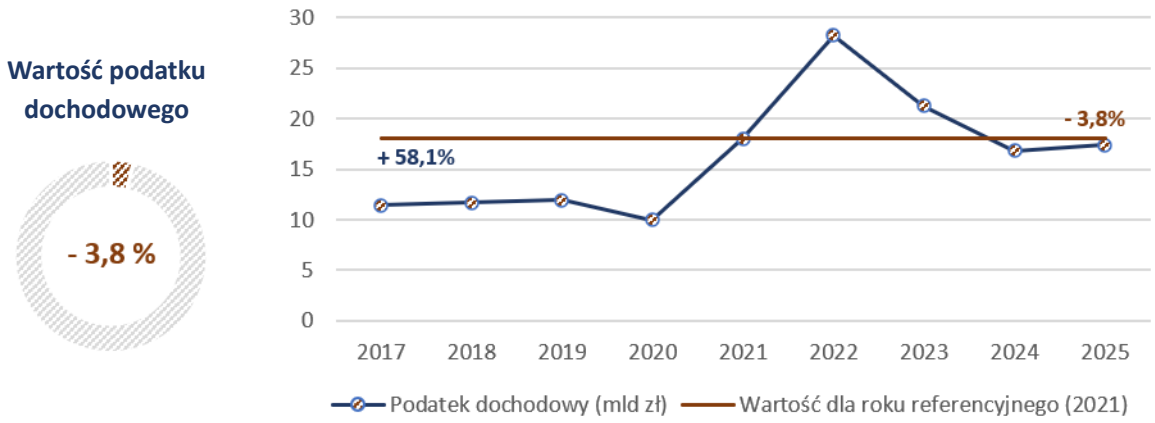
Największy wpływ na sektory gospodarki krajowej wskazują przedsiębiorstw z edycji roku 2024 (2,41 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy zwiększonej (2,41) oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników (2,65).

6.3. Wpływ Programu na wpływy podatkowe z przemysłu energochłonnego

Jak pokazują dane GUS, w sektorach energochłonnych do roku 2022 kontynuowana była wzrastająca dynamika wartości odprowadzanego podatku dochodowego. Po roku 2022 nastąpiło odwrócenie trendu na spadkowy.

W konsekwencji w całym okresie 2021-2025 nastąpił spadek obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego brutto – podatku dochodowego o 3,8%, przy wzroście w analogicznym okresie sprzed roku 2021 aż o 58,1%. Większy spadek obserwowano w przedsiębiorstwach z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie” (o 43,5%). W firmach sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” nastąpił jego nieznaczny wzrost o 0,7%.

Wykres 84. Wartość obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego brutto – podatku dochodowego w przedsiębiorstwach z sektorów energochłonnych (w mld zł)

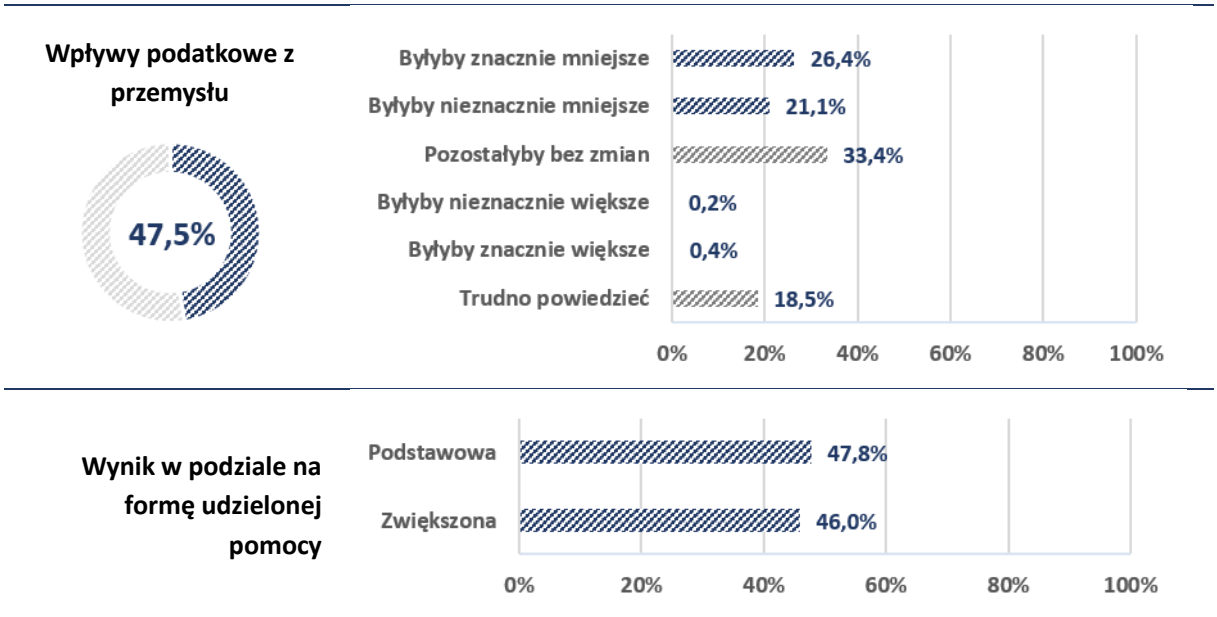

Źródło: Dane GUS BDL

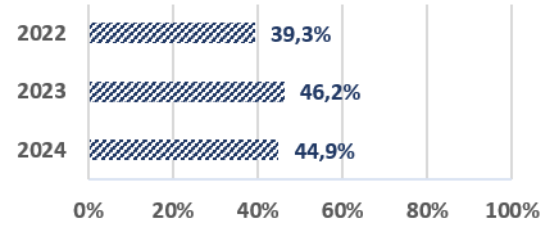
Realizacja Programu przyniosła realne efekty w zakresie podstawy wpływającej na wysokość podatku dochodowego, tj. przychodów oraz zysków wspartych przedsiębiorstw. W przypadku 53,3% beneficjentów nastąpił wzrost lub utrzymanie uzyskiwanych przez nich przychodów. Dla 16,3% beneficjentów decydujące lub znaczące w tym były środki otrzymane w ramach wypłacanych rekompensat. Natomiast wzrost lub utrzymanie wygenerowanych zysków dotyczył 49,9% beneficjentów. W przypadku 18,7% z nich otrzymane rekompensaty były w uzyskanych efektach kluczowe lub decydujące.

Znaczące efekty realizacji Programu u wspartych przedsiębiorstw przełożyły się na to, że aż 47,5% beneficjentów uważa, że realizacji Programu miała pozytywne znaczenie na uzyskiwane wpływy podatkowe z całych wspieranych energochłonnych sektorów gospodarki.

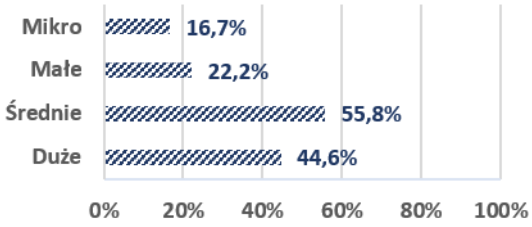
Wykres 85. Ocena wpływu sytuacji braku udzielenia pomocy dla przemysłu energochłonnego związanej z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej na wpływy podatkowe z przemysłu energochłonnego (odsetek przedsiębiorstw)

Wynik w podziale na edycję Programu

Wynik w podziale na wielkość przedsiębiorstwa

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wpływ na sektory gospodarki krajowej wskazuje największy odsetek przedsiębiorstw z edycji roku 2023 (46,2%), korzystających z pomocy podstawowej (47,8%) oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników (55,8%).

6.4. Wpływ Programu na ceny oferowanych produktów z przemysłu energochłonnego

Dane GUS wskazują, że w energochłonnych sektorach gospodarki okres pandemii Covid-19, a następnie kryzys spowodowany wybuchem wojny na Ukrainie, przyniósł wzrosty kosztów sprzedanych towarów (o 31% w latach 2021-2025) oraz wartości sprzedanych towarów (o 12,6% w latach 2021-2025). Na tej podstawie można wyciągnąć wniosek, że nie cały wzrost kosztów został przeniesiony na klienta w cenach produktu. Przewidywany wzrost cen usług/materiałów/surowców, zarówno krótkoterminowy jak i długoterminowy pozostaje ze wskazaniem dalszych szybkich wzrostów kosztów, na co wpływ ma niestabilna sytuacja gospodarcza na świecie[7].

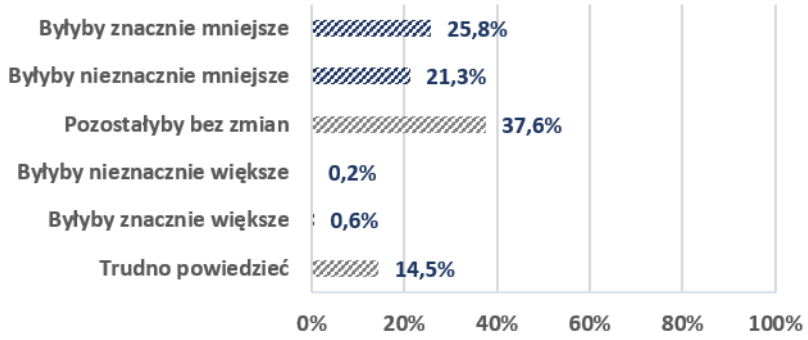
Realizacja Programu przyniosła realne efekty w podmiotach, które ze wsparcia korzystały. W przypadku 27,6% beneficjentów nastąpiło utrzymanie lub spadek cen produktów. Dla 21,7% beneficjentów decydujące lub znaczące w tym były środki otrzymane w ramach wypłacanych rekompensat.

Znaczące efekty realizacji Programu u wspartych przedsiębiorstw przełożyły się na to, że aż 47,1% beneficjentów uważa, że realizacja Programu miała pozytywne znaczenie na oferowane ceny produktów w całych wspieranych sektorach gospodarki.

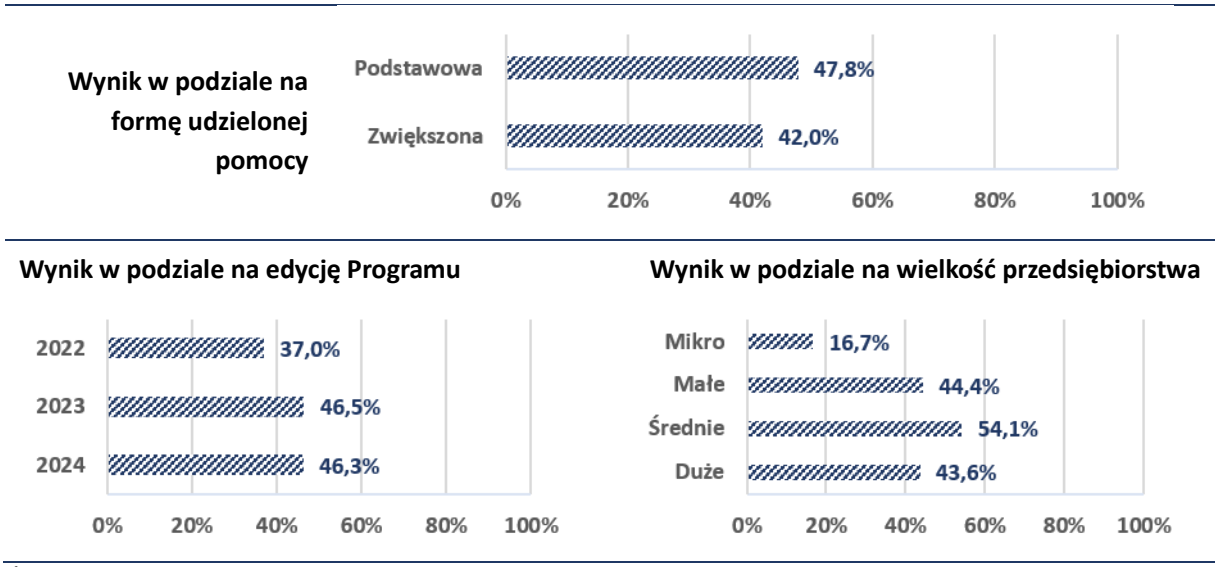
Wykres 86. Ocena wpływu sytuacji braku udzielenia pomocy dla przemysłu energochłonnego związanej z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej na ceny oferowanych produktów przemysłu energochłonnego (odsetek przedsiębiorstw)

Ceny oferowanych produktów

[7] Patrz rozdział 5.4 niniejszego Raportu.

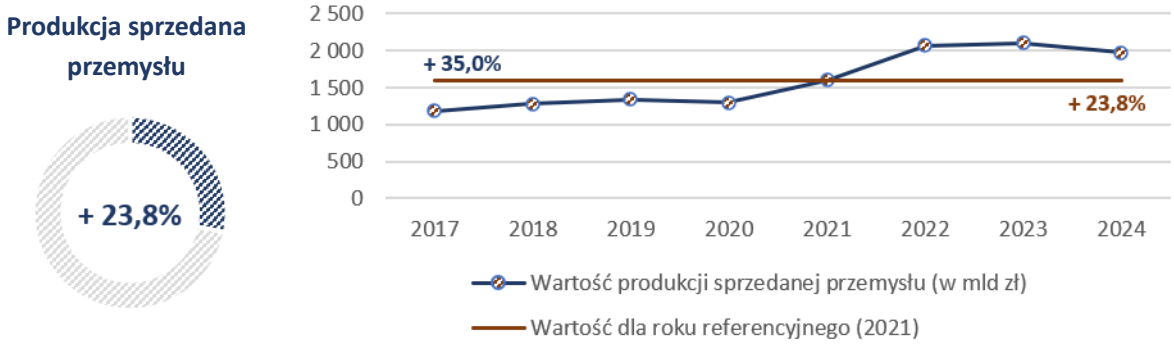
Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wpływ na sektory gospodarki krajowej wskazuje największy odsetek przedsiębiorstw z edycji roku 2023 (46,5%), korzystających z pomocy podstawowej (47,8%) oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników (54,1%).

6.5. Wpływ Programu na konkurencyjność przemysłu energochłonnego

Produkcja sprzedana przemysłu to kluczowy miernik aktywności gospodarczej, istotnie powiązany z konkurencyjnością przedsiębiorstw. Określa ona kwotowe ujęcie wyprodukowanych i sprzedanych wyrobów oraz usług. Stanowi przede wszystkim miarę skali działalności i obrotów przedsiębiorstw.

Wykres 87. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w sektorach energochłonnych (w mld zł)

Źródło: Dane GUS BDL

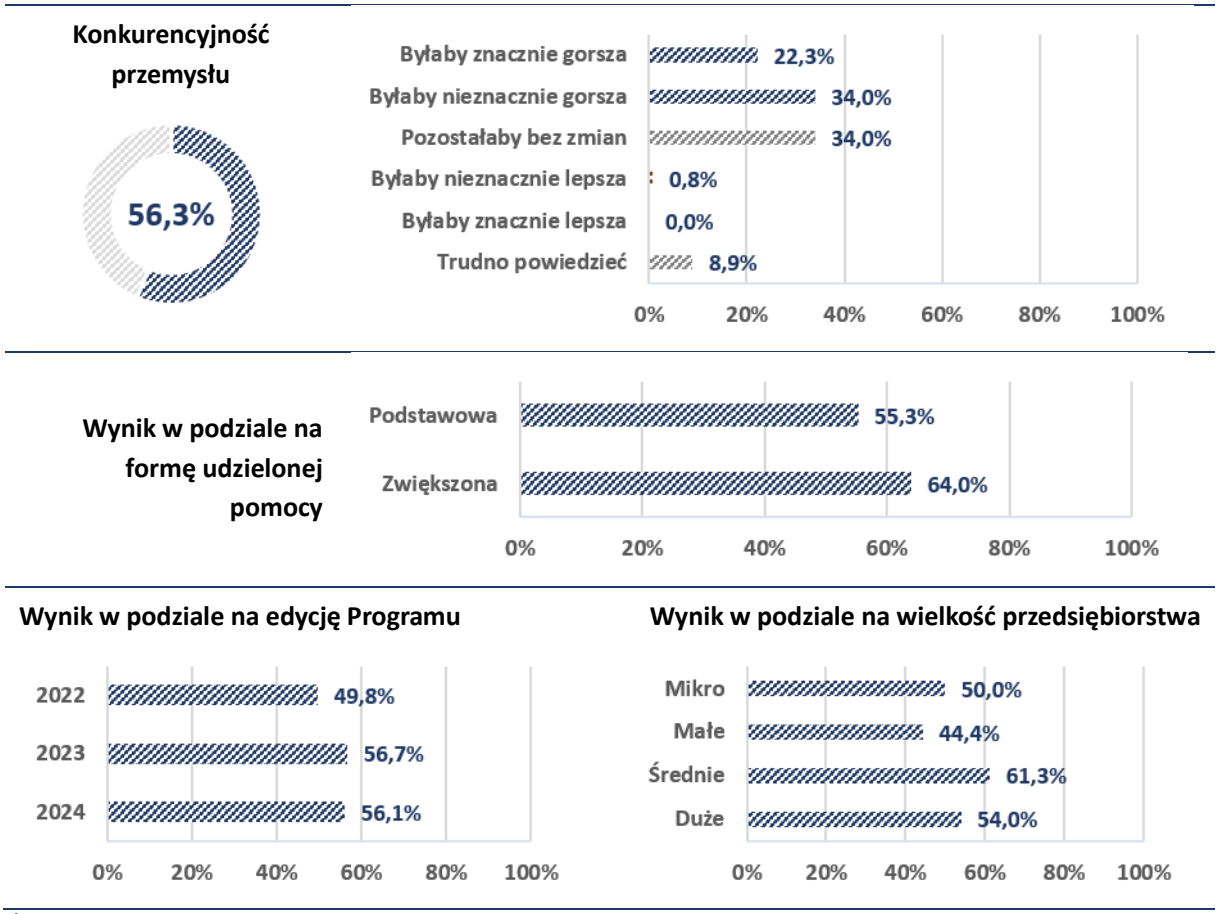
Jak pokazują dane GUS okres do roku 2022 to systematyczny trend wzrostowy wartości produkcji sprzedanej przemysłu w sektorach energochłonnych, który został zahamowany, a nawet odwrócony na spadkowy po roku 2022. W konsekwencji w całym okresie 2021-2024 nastąpił wzrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu o 23,8%, przy większym wzroście w analogicznym okresie sprzed roku 2021 (o 35%). W większym stopniu wartość produkcji sprzedanej przemysłu wzrosła w przedsiębiorstwach z sekcji B „Górnictwo i wydobywanie" (o 29,4%), niż w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe" (23,3%).

Realizacja Programu przyniosła realne efekty w podmiotach, które ze wsparcia korzystały. W przypadku 95,4% nastąpiła realizacja przynajmniej jednego z celów związanych utrzymaniem lub wzrostem konkurencyjności, a w przypadku 56,9% realizacja ponad połowy celów. Dla 51,9%

beneficjentów decydujące lub znaczące w osiągnięciu przynajmniej jednego celu związanego z utrzymaniem wzrostem konkurencyjności, a dla 15,9% w osiągnięciu ponad połowy celów.

Znaczące efekty realizacji Programu u wspartych przedsiębiorstw przełożyły się na to, że aż 56,3% beneficjentów uważa, że realizacji Programu miała pozytywne znaczenie na konkurencyjność całych wspieranych energochłonnych sektorów gospodarki.

Wykres 88. Ocena wpływu sytuacji braku udzielenia pomocy dla przemysłu energochłonnego związanej z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej na konkurencyjność przemysłu (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Wpływ na sektory gospodarki krajowej wskazuje największy odsetek przedsiębiorstw z edycji roku 2023 (56,7%), korzystających z pomocy zwiększonej (64%) oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników (61,3%).

6.6. Wpływ Programu na transformację energetyczną i dekarbonizację przemysłu energochłonnego

Transformacja energetyczna i dekarbonizacja przemysłu to procesy fundamentalnie zmieniające strukturę wydatków. Wymuszają poniesienie ogromnych nakładów inwestycyjnych, ale w długim horyzoncie stabilizują koszty i chronią konkurencyjność firm, szczególnie dzięki uniezależnieniu od paliw kopalnych.

Udzielana pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej nie była Programem nastawionym na działania związane z transformacją energetyczną przedsiębiorstwa czy też dekarbonizacją. Program miał zasadnicze zadanie złagodzenia

szoku związanego ze wzrostem kosztów energii oraz utrzymanie dalszego funkcjonowania przedsiębiorstw energochłonnych. Cele te zostały osiągnięte, co wykazano w poprzednich częściach niniejszego raportu. Natomiast zdaniem uczestników wywiadów pogłębionych, Program nie wpłynął w istotny sposób na długofalową dekarbonizację przemysłu oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw.

Program dał co prawda sygnał przedsiębiorstwom do konieczności podejmowania takich działań. W przypadku korzystania z pomocy zwiększonej koniecznym było opracowanie „Planu zmniejszenia energochłonności przedsiębiorstwa" i przeznaczenie na jego realizację co najmniej 30% przyznanej pomocy. Przedsiębiorca musiał zatem zastanowić się jakie działania należałoby podjąć, aby dalszy ewentualny wzrost cen energii lub gazu nie był tak dotkliwy jak obecnie. Wzrost kosztów uświadomił przedsiębiorcom, że zwiększenie efektywności energetycznej jest niezbędne i pierwsze działania już są podejmowane.

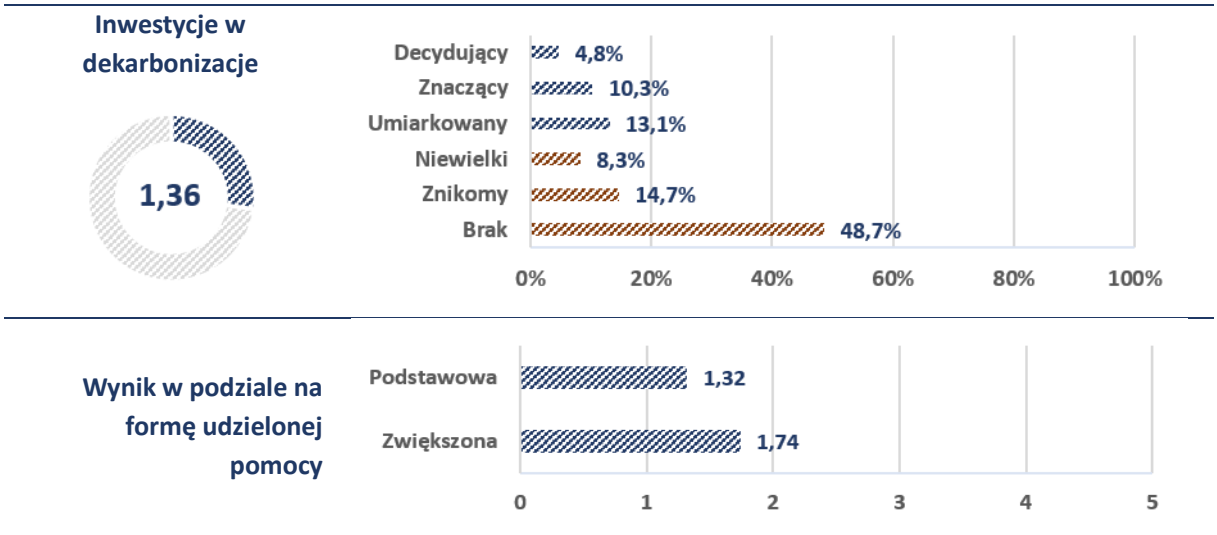
> „Rozpoczęliśmy przygotowania do projektu odnośnie paneli fotowoltaicznych, tak naprawdę w tym roku próbujemy sfinalizować, bo okazało się, że to nie jest taka prosta sprawa. Ten proces, te wzrosty cen przyczyniły się, że te inwestycje przyspieszyły po prostu." *(wywiad z beneficjentem)*

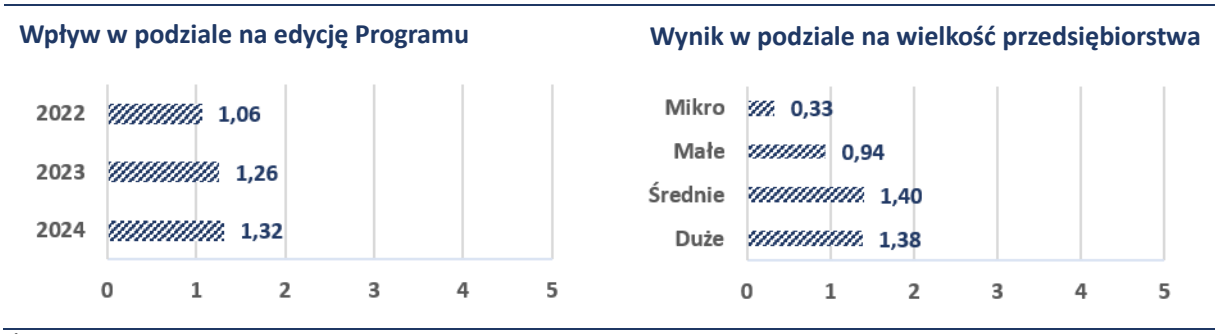
Badania jakościowe pokazały jednak, że podjęcie działań związanych z poprawą efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach energochłonnych, w których zużycie energii elektrycznej i gazu ziemnego jest bardzo wysokie, wymaga nakładów finansowych wielokrotnie większych niż przyznane środki w ramach Programu.

Wyniki badania pokazują, że wpływ realizacji Programu na wzrost inwestycji w zakresie dekarbonizacji przedsiębiorstwa był znikomy, tj. łącznie w skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wyniósł 1,36 w skali od 0 do 5. Oznacza to, że oddziaływanie Programu w tym zakresie jest niemal niezauważalne.

Jednakże około 15,1% beneficjentów wykazało wpływ decydujący lub znaczący. Oznacza to, że w ich przypadku otrzymane środki miały kluczowe znaczenie na podjęcie działań inwestycyjnych związanych ze wzrostem efektywności energetycznej firmy lub ich wpływ był silny. Można stwierdzić, że pomimo znikomego ogólnego wpływu udzielonych rekompensat, Program pierwsze realne efekty już przyniósł.

Wykres 89. Ocena na ile udzielana pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej wpłynęła na wzrost inwestycji w zakresie dekarbonizacji przedsiębiorstwa (w skali od 0 do 5)

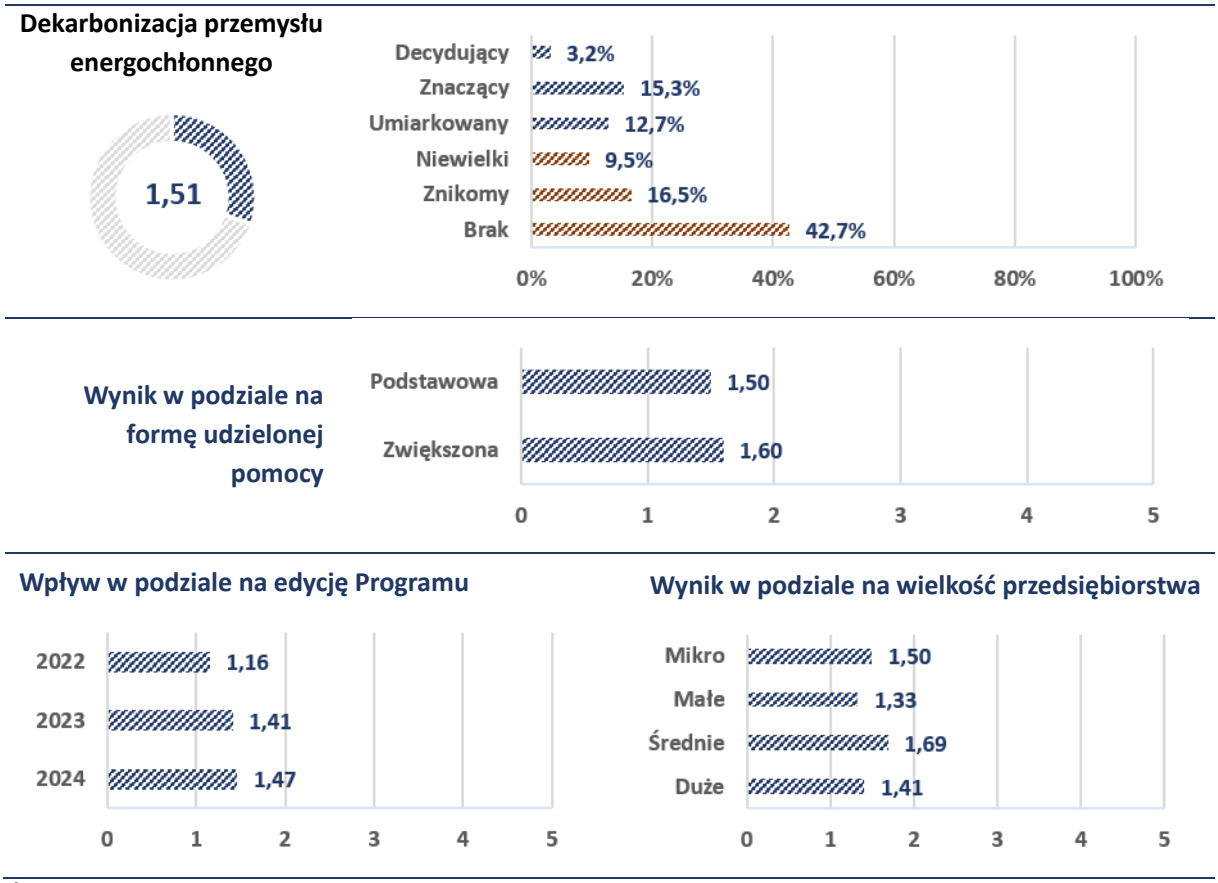

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jak pokazują powyższe dane największe oddziaływanie odnotowano w przedsiębiorstwach uczestniczących w edycji Programu za rok 2024 (1,32 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy zwiększonej (1,74) oraz w przedsiębiorstwach średnich, tj. zatrudniających od 50 do 249 pracowników (1,40). Jedynie w przypadku mikroprzedsiębiorstw, tj. zatrudniających do 9 pracowników, nie zidentyfikowano wpływu Programu na inwestycję w dekarbonizację (0,33 w skali od 0 do 5).

Efekty realizacji Programu u wspartych przedsiębiorstw przełożyły się na to, że 18,5% beneficjentów uważa, że realizacja Programu miała istotne pozytywne znaczenie na dekarbonizację przemysłu energochłonnym (w całych wspieranych sektorach gospodarki). Łączna ocena wpływu Programu wśród wszystkich beneficjentów wyniosła 1,51 w skali od 0 do 5.

Wykres 90. Ocena na ile udzielana pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej przyczyniła się do dekarbonizacji przemysłu energochłonnego (w skali od 0 do 5)

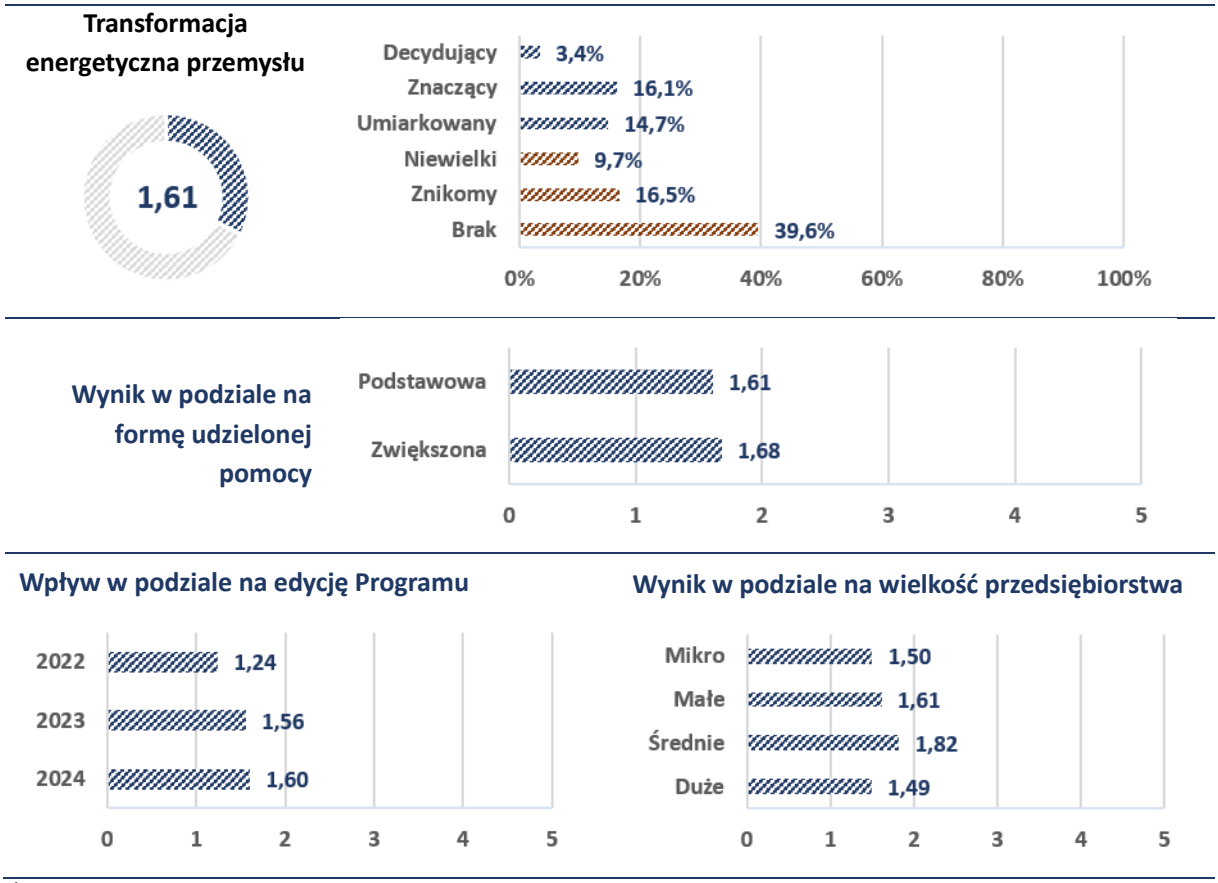

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Największy wpływ na sektory gospodarki krajowej wskazują przedsiębiorstw z edycji roku 2024 (1.47 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy zwiększonej (1,60) oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników (1,69).

Efekty realizacji Programu u wspartych przedsiębiorstw przełożyły się również na to, że 19,5% beneficjentów uważa, że realizacja Programu miała istotne pozytywne znaczenie na transformację energetyczną przemysłu energochłonnego (w całych wspieranych sektorach gospodarki). Łączna ocena wpływu Programu wśród wszystkich beneficjentów wyniosła 1,61 w skali od 0 do 5.

Wykres 91. Ocena na ile udzielana pomoc dla przemysłu energochłonnego związana z cenami gazu ziemnego i energii elektrycznej przyczyniła się do transformacji energetycznej przemysłu energochłonnego poprawiającej jej efektywność (w skali od 0 do 5)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Największy wpływ na sektory gospodarki krajowej wskazują przedsiębiorstwa z edycji roku 2024 (1,60 w skali od 0 do 5), korzystających z pomocy zwiększonej (2,68) oraz zatrudniających od 50 do 249 pracowników (1,82).

Jak pokazują powyższe dane, realizacja Programu w niewielkim stopniu przełożyła się na inwestycje w zakresie poprawy efektywności energetycznej oraz dekarbonizacji przedsiębiorstw z energochłonnych sektorów. Ponownie należy podkreślić, że to nie był cel Programu. Był to program ratunkowy, przeciwdziałający skutkom wysokiego wzrostu energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Tak postawiony cel należy uznać za właściwy, biorąc pod uwagę sytuację, w jakiej znaleźli się przedsiębiorcy po wybuchu wojny na Ukrainie. Niemniej jednak wzrost kosztów uświadomił, że przedsiębiorcy powinni dążyć do zmniejszenia energochłonności swojej działalności gospodarczej. Jeżeli będą wprowadzane kolejne pakiety pomocy dla energochłonnych przedsiębiorstw, w opinii

ewaluatora powinny być one w większym stopniu nakierowane na efektywność energetyczną firm, tak aby nie musiały one ponosić w przyszłości tak dużych środków na zakup energii lub gazu.

Jak wynika z badań jakościowych, przedsiębiorstwa energochłonne oczekiwałyby większej pomocy i wsparcia w drodze do poprawy efektywności energetycznej oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii. Tego rodzaju programy wsparcia oczywiście istnieją, ale przedsiębiorstwa energochłonne nie zawsze mogą z nich skorzystać lub warunki dofinansowania nie są dla nich korzystne. Dla przedsiębiorstw energochłonnych musiałyby to być inwestycje o dużo większej skali niż dla przeciętnego przedsiębiorstwa.

Warto zatem rozważyć możliwość wprowadzenia programu wsparcia dedykowanemu tylko przedsiębiorstwom energochłonnym na działania, które w większym stopniu uniezależnią przedsiębiorców od sytuacji na rynku energii.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie zmiany dla gospodarki spowodował Program?

Celem Programu była pomoc poszczególnym przedsiębiorstwom, które najbardziej ucierpiały na wzroście kosztów energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Jak wynika z badania dzięki Programowi wiele firm zawdzięcza utrzymanie swojej konkurencyjności, a nawet dalsze funkcjonowanie. Wpływ Programu na sektory gospodarki uznane za energochłonne jest znacznie ograniczony przez niewielką skalę wsparcia. Badanie wskazało jednak obszary, na które Program pozytywnie oddziaływał. W opinii beneficjentów przede wszystkim są to:

- konkurencyjność energochłonnych sektorów gospodarki (56,3% beneficjentów),
- ochrona miejsc pracy i stabilizacja zatrudnienia w energochłonnych sektorach (55,9%),
- uzyskiwane wpływy podatkowe z energochłonnych sektorów gospodarki (47,5%),
- oferowane ceny produktów w energochłonnych sektorach gospodarki (47,1%),
- ciągłość produkcji i bezpieczeństwo dostaw w przemyśle energochłonnym (26,9%),
- transformację energetyczną przemysłu energochłonnego (19,5%),
- dekarbonizację przemysłu energochłonnego (18,5%).

Odpowiedź na pytanie badawcze: Czy wydatkowanie środków wpłynęło na inwestycje finansowe w zakresie dekarbonizacji?

Realizacja Programu nie była nastawiona na działania związane z transformacją energetyczną przedsiębiorstw czy też dekarbonizacją. W konsekwencji Program nie wpłynął na to w sposób istotny. W skali wszystkich wspartych przedsiębiorstw wpływ Programu na wzrost inwestycji w zakresie dekarbonizacji był znikomy, oddziaływanie Programu w tym zakresie jest niemal niezauważalne. Pomimo to, dla 15,1% przedsiębiorstw, tj. 66 firm, otrzymane środki miały decydujące, kluczowe znaczenie dla decyzji inwestycyjnych w zakresie dekarbonizacji przedsiębiorstwa. W skali całego sektora stanowi to jednak śladowy wpływ. Podjęcie działań związanych z poprawą efektywności energetycznej, w przedsiębiorstwach energochłonnych, w których zużycie energii elektrycznej i gazu ziemnego jest bardzo wysokie, wymaga nakładów finansowych wielokrotnie większych niż przyznane środki w ramach Programu.

Kolejne programy wsparcia dla energochłonnych przedsiębiorstw powinny w dużo większym stopniu uwzględniać konieczność podejmowania działań zmierzających do ograniczenia zużycia energii lub jej produkcję ze źródeł odnawialnych.

7. Nieprzewidziane skutki realizacji Programu

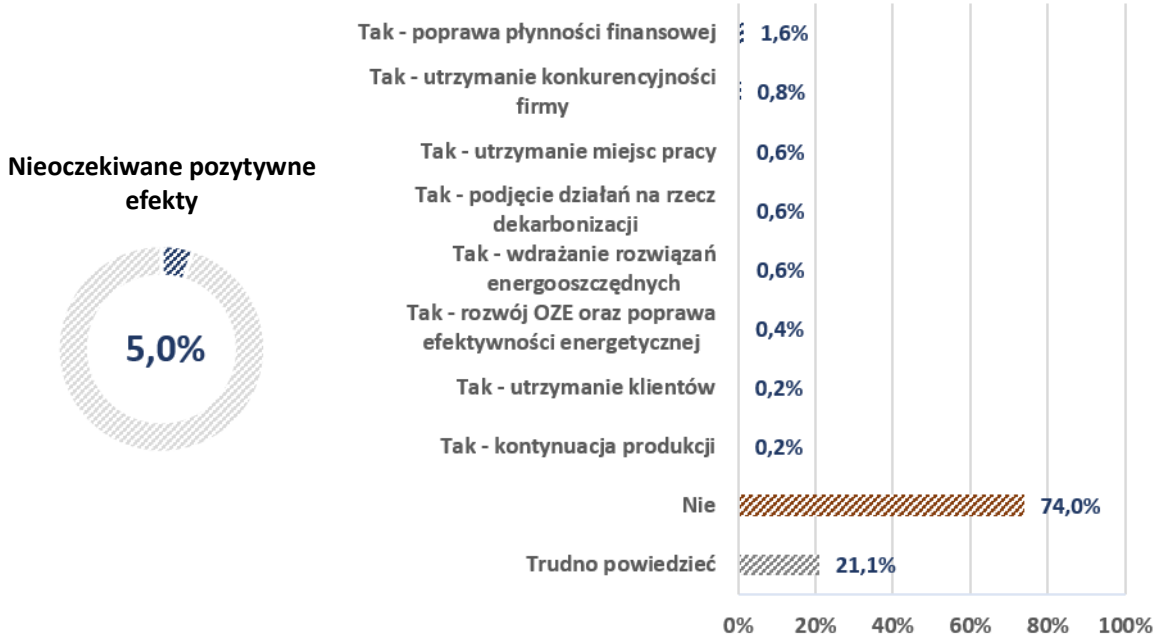
W ramach badania przeanalizowano również czy otrzymane wsparcie wygenerowało efekty, które nie były zakładane przed uruchomieniem Programu, zarówno te pozytywne jak i negatywne.

7.1. Dodatkowe pozytywne efekty realizacji Programu

Jak wynika z badania, zaledwie 5% beneficjentów identyfikuje pozytywne efekty, których nie oczekiwali w momencie przystąpienia do Programu.

W spontanicznej odpowiedzi beneficjenci wskazali konkretne efekty. Przedstawione zostały one na poniższym wykresie. Po ich analizie wynika, że wszystkie z nich stanowią efekty, które stanowiły element oczekiwany, a tym bardziej spodziewany, w momencie uruchomienia Programu. Są to elementy takie jak: poprawa płynności finansowej, utrzymanie konkurencyjności firmy, utrzymanie miejsc pracy, podjęcie działań na rzecz dekarbonizacji, wdrażanie rozwiązań energooszczędnych, rozwój OZE oraz poprawa efektywności energetycznej, utrzymanie klientów czy też kontynuacja produkcji. Powyższe aspekty omówione zostały w poszczególnych częściach raportu.

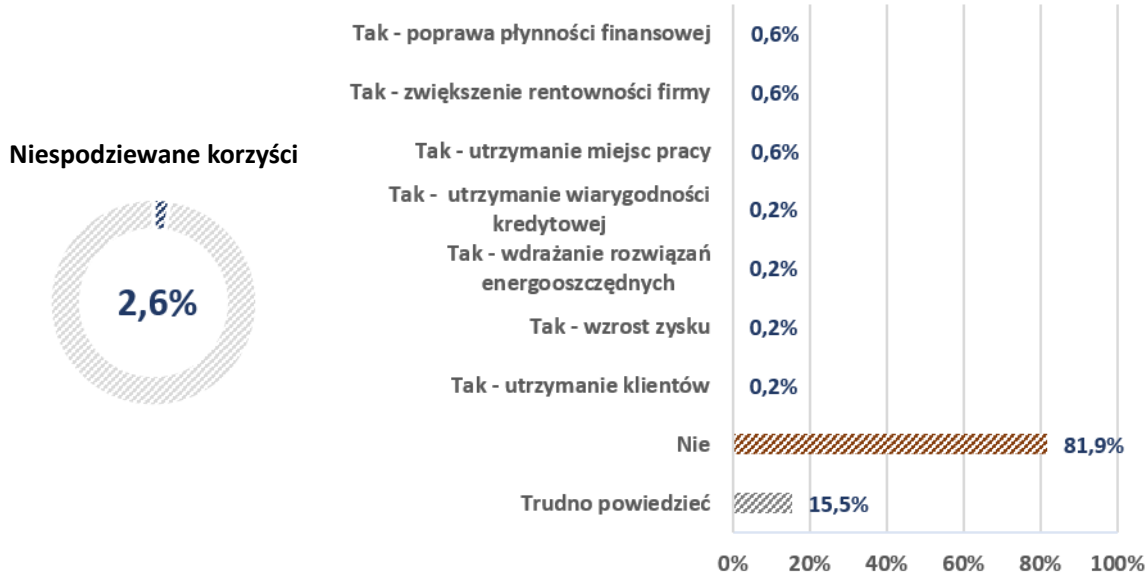
Wykres 92. Identyfikacja nieoczekiwanych pozytywnych efektów w wyniku otrzymania wsparcia (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jeszcze mniejszy odsetek beneficjentów, tj. 2,6%, identyfikuje uzyskane korzyści w wyniku otrzymanego wsparcia, których nie oczekiwali w momencie przystępowania do Programu. Jak wynika z poniższego wykresu, poszczególne zidentyfikowane korzyści również pokrywają się z tymi, których można było spodziewać się uruchamiając Program wsparcia.

Wykres 93. Identyfikacja niespodziewanych korzyści w wyniku otrzymania wsparcia (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Bardzo interesującą korzyść zidentyfikowano w trakcie wywiadów pogłębionych. Mianowicie wzrosła świadomość poszczególnych przedsiębiorstw co do składników ceny energii. W związku z aplikowaniem do Programu przedsiębiorcy byli zobowiązani do szczegółowej analizy umowy ze sprzedawcami energii. Niezbędna była analiza poszczególnych składników kosztowych w cenie energii, tak aby odpowiednio zastosować je do wzoru wyliczającego wysokość rekompensaty. Początkowo dla wielu przedsiębiorstw stanowiło to problem, gdyż takie szczegółowe analizy nie były wcześniej prowadzone.

W wyniku realizacji Programu takie kompetencje w zakresie składników ceny energii zostały nabyte. Przynosi to firmie duże korzyści. Dzięki temu rozpoczęły one analizować swoje potrzeby inwestycyjne związane z energią. Wystąpiły przykłady firm, które potrafiły świadomie przeprowadzić proces przetargowy na dostawę energii i porównywać ceny z dokładnością do każdego składnika kosztowego w cenie energii, dzięki czemu udało się wybierać bardziej korzystne oferty.

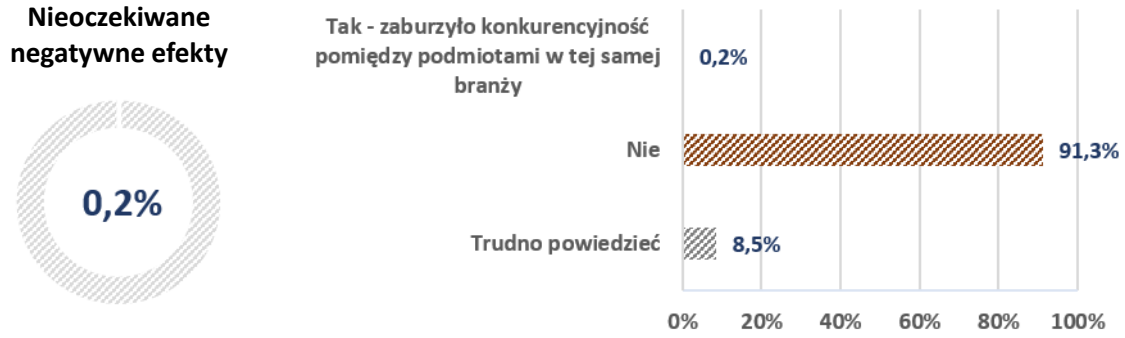
Wzrost świadomości o składnikach cen energii pozwolił również na wdrożenie efektywnego monitoringu ponoszonych kosztów i analizy zużycia energii celem efektywniejszego ponoszenia kosztów lub konieczności podejmowania działań inwestycyjnych.

Ta świadomość okazuje się dużą korzyścią realizacji Programu wsparcia. Część przedsiębiorców w ogóle nie zdawała sobie sprawy, nie brała pod uwagę pewnych kosztów, które firma generuje. To były dla nich koszty, które po prostu muszą istnieć. W wyniku wzrostu cen, nagle trzeba było zapłacić np. 10-krotnie więcej. Wówczas pojawiały się pytania i analizy, dlaczego energia tyle kosztuje. Program dał beneficjentom podstawy merytoryczne do takich analiz. Ponadto jego idea, że można dostać dopłatę tylko na część wzrostu kosztów energii wymusiła na beneficjentach świadomość oszczędzania oraz podejmowania działań inwestycyjnych zmierzających do ograniczenia zużycia energii, a tym samym ograniczenia ponoszonych na nią kosztów.

7.2. Dodatkowe negatywne efekty realizacji Programu

Wyniki badania nie pokazały natomiast żadnych negatywnych efektów udzielonego wsparcia w ramach Programu. Wśród beneficjentów zaledwie 0,2% wskazało na nie, powołując się na zaburzenie konkurencyjności pomiędzy podmiotami w tej samej branży.

Wykres 94. Identyfikacja nieoczekiwanych negatywnych efektów w wyniku otrzymania wsparcia (odsetek przedsiębiorstw)

Źródło: Badanie ankietowe wśród beneficjentów (n=503)

Jest to tak niewielki odsetek, że nie należy traktować tego jako problemu. Tym bardziej, że każdy z przedsiębiorców, jeżeli tylko spełniał kryteria wskazujące na to, że ucierpiał z powodu wzrostu kosztów mógł o wsparcie aplikować. Wszystkie podmioty, które aplikowały i spełniały wymagane kryteria, wsparcie otrzymały.

Wnioski i odpowiedź na pytania badawcze

Odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie inne niż zakładane skutki lub korzyści przyniosło przedsiębiorcom uczestnictwo w Programie?

W wyniku badania nie zidentyfikowano innych niż zakładano efektów oraz korzyści dla wspartych przedsiębiorstw, zarówno tych pozytywnych jak i negatywnych. Kwestie na które wskazywało 5,3% beneficjentów (w zakresie dodatkowych efektów) oraz 2,6% (w zakresie niespodziewanych korzyści) pokrywają się z tymi, których można było spodziewać się uruchamiając Program wsparcia.

Odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie dodatkowe/nieprzewidziane (pozytywne lub negatywne) efekty pojawiły się w wyniku realizacji Programu?

Realizacja Programu przyniosła jeden niezmiernie ważny efekt, którego nie oczekiwano w momencie uruchamiania wsparcia. Nastąpił wzrost świadomości przedsiębiorców o poszczególnych składnikach cen energii, co umożliwia im świadome podejście do efektywniejszego ponoszenia kosztów z nią związanych. Podstawy merytoryczne, które dał Program pozwalają np. wybierać bardziej korzystne oferty. Dopłata jedynie do części wzrostu kosztów uświadomiła przedsiębiorców co do konieczności oszczędzania energii oraz podejmowania działań inwestycyjnych zmierzających do ograniczenia jej zużycia.

8. Wnioski

Podsumowując wyniki przeprowadzonego badania można wskazać następujące wnioski odnośnie realizacji Programu i jego efektów:

- Program był odpowiednim narzędziem do przeciwdziałania skutkom agresji Rosji wobec Ukrainy związanym z gwałtownymi wzrostami ceny energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. Wyzwania tego kryzysu wymagały zapewnienia płynności finansowej przedsiębiorstw, których funkcjonowanie wymaga znacznej ilości energii.
- Wspartych 437 przedsiębiorstw wykazało się wysoką energochłonnością. Koszty związane z zakupem energii, często znacznie przekraczały minimalnie wymagany poziom.
- Oddziaływanie Programu było ograniczone przez niewystarczające zainteresowanie przedsiębiorstw ubieganiem się o środki. W rezultacie rozdysponowano zaledwie niecałą połowę środków Programu. W tym kontekście zidentyfikowano działania, jakie można podjąć w sytuacji ogłaszania kolejnych programów, aby możliwie w największym stopniu zwiększyć liczbę podmiotów ubiegających się o wsparcie. Przedstawione zostały one w poniżej tabeli wdrażania rekomendacji.
- Program był dostosowany do potrzeb jego beneficjentów, zarówno forma udzielania wsparcia jak i jego wysokość. Zasada rekompensowania jedynie części wzrostu kosztów, a nie całości wydatków związanych z energią, została przez beneficjentów przyjęta ze zrozumieniem. Zidentyfikowane możliwe usprawnienia zostały przedstawione w poniższej tabeli wdrażania rekomendacji.
- Główny cel realizacji Programu, jakim była pomoc finansowa zapewniająca środki na podstawowe funkcjonowanie przedsiębiorstw, został w pełni zrealizowany. Otrzymane środki stanowiły dużą pomoc finansową oraz w pełni lub częściowo zrekompensowały wzrost cen. Zostały one w pełni wykorzystane przez zdecydowaną większość wspartych firm.
- Realizacja Programu nie przysporzyła beneficjentom większych problemów. Te, które występowały dotyczyły głównie etapu aplikowania o środki. Nie miały one charakteru powszechnego, ale skutkowały niewystarczającym poziomem zainteresowania ogłaszanymi naborami.
- Wsparte przedsiębiorstwa w dużym stopniu zachowały swoją konkurencyjność. Środki Programu miały w tym zauważalne znaczenie. Program miał istotny pozytywny wpływ na część wspartych przedsiębiorstw w zakresie płynności finansowej, miejsc pracy, zdolności produkcyjnych, liczby klientów, oferowanych cen produktów oraz poziomu przychodów i zysków. W konsekwencji Program uratował 98 firm przed poważnymi konsekwencjami związanymi z ich dalszym funkcjonowaniem.
- Wpływ Programu na gospodarkę (na energochłonne sektory) jest znacznie ograniczony przez niewielką skalę wsparcia. Pozytywne oddziaływanie jest jednak obserwowane w zakresie wzrostu konkurencyjności, ochrony miejsc pracy, wpływów podatkowych, oferowanych cen produktów. W mniejszym stopniu w zakresie ciągłości produkcji i bezpieczeństwa dostaw, transformacji energetycznej oraz dekarbonizacji.
- Założenia Programu nie były wprost nastawione na transformację energetyczną oraz dekarbonizację przedsiębiorstw i w konsekwencji Program oddziaływał na to w znikomym

stopniu. Zidentyfikowano jednak w tym zakresie pierwsze korzyści. Znaczny wzrost kosztów oraz rekompensowanie jedynie części tego wzrostu uświadomiło przedsiębiorców co do konieczności oszczędzania energii oraz podejmowania działań inwestycyjnych zmierzających do ograniczenia zużycia energii lub jej produkcji źródeł odnawialnych. W przedsiębiorstwach energochłonnych podjęcie takich inwestycji wymaga znacznych środków finansowych, dużo większych niż w przypadku firm spoza sektora energochłonnego.

- Z uwagi na aktualną sytuację na Bliskim Wschodzie, problem kosztów energii nadal jest aktualny. Sytuacja powinna być na bieżąco monitorowana i jeżeli wystąpią przesłanki i możliwości, powinny być wprowadzane kolejne programy wsparcia przedsiębiorstw energochłonnych.
- W sytuacji wprowadzania kolejnych programów wsparcia, powinny one być w większym stopniu nakierowane na zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw.
- Program poza wymiarem finansowym przyniósł również korzyści w aspekcie poszerzenia kompetencji i wiedzy. Przeprowadzenie analiz niezbędnych w procesie aplikowania o wsparcie uświadomiło przedsiębiorców o poszczególnych składnikach cen energii. Dzięki temu są w stanie wybierać efektywniejsze i korzystniejsze oferty od dostawców energii, a tym samym ponosić mniejsze koszty.

Poniżej przedstawione zostały pozostałe wnioski z badania, które skłoniły Wykonawcę do zaproponowania następujących rekomendacji. Sformułowane zostały one m.in. w zakresie dostosowania programów do oczekiwań rynkowych i potrzeb branży oraz założeń i warunków analogicznego Programu.

Tabela 6. Tabela wdrażania rekomendacji

Nr	Wniosek	Rekomendacja	Znaczenie/waga rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Spodziewany efekt wdrożenia
1	Realizacja Programu możliwa była dlatego, że Komisja Europejska dopuściła udzielenie tego rodzaju pomocy publicznej. Sytuacja na rynkach paliw jest jednak mocno niepewna, przede wszystkim ze względu na napięcia geopolityczne na Bliskim Wschodzie, w tym działania w rejonie Cieśniny Ormuz utrudniające transport morski surowca. Dlatego problem kosztów energii w dalszym ciągu jest aktualny i powinien być monitorowany pod kątem konieczności podejmowania dalszych działań osłonowych. Ministerstwo Rozwoju i Technologii przygotowuje rozwiązania, które pozwolą wykorzystać unijne ramy pomocy państwa CISAF do ochrony konkurencyjności polskiego przemysłu energochłonnego i ograniczenia ryzyka relokacji produkcji poza UE. *(rozdział 4.5 – str. 34-38)*	Monitorowanie sytuacji gospodarczej wpływającej na funkcjonowanie przedsiębiorstw energochłonnych. W sytuacji pojawienia się konieczności oraz możliwości prawnych ogłaszanie kolejnych programów wsparcia dla przedsiębiorstw energochłonnych. Dalsze programy wsparcia powinny być w zdecydowanie większym stopniu niż dotychczasowe, nakierowane na działania skutkujące mniejszą energochłonnością przedsiębiorstw. *(rozdział 4.5 – str. 34-38)*	Wysoki priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii	Bieżący monitoring sytuacji gospodarczej pod kątem konieczności wprowadzania kolejnych programów wsparcia. Poszukiwanie możliwości prawnych wspólnie z Komisją Europejską. Tworzenie warunków wsparcia, które będą wymuszały podejmowanie przez przedsiębiorców działań w zakresie podniesienia efektywności energetycznej, rozwoju OZE oraz dekarbonizacji.	Pomoc przedsiębiorstwom energetycznym w ich trudnej sytuacji spowodowanej niezależnymi od nich czynnikami rynkowymi. Podejmowanie działań w zakresie podniesienia efektywności energetycznej, rozwoju OZE oraz dekarbonizacji pomoże uniezależnić się przedsiębiorstwom od wahań rynku energii, tak aby nie musiały one ponosić w przyszłości tak dużych środków na zakup energii.
2	Z uwagi na dużą konkurencyjność na rynku, szybkość udzielanej pomocy może być kluczowa, aby zachować swoją pozycję na rynku, a nawet przetrwać. Nie każda firma posiada odpowiednie zaplecze finansowe, żeby wytrzymać zaistniały szok na rynku. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na jedną kwestie. Wsparcie trafiało do firm, które wykazywały się kosztami zakupu energii elektrycznej, a więc prowadziły działalność.	Ogłaszanie ewentualnych kolejnych programów wsparcia przedsiębiorstw, powinno stanowić szybką reakcję na zaistniałą sytuację ekonomiczną. *(rozdział 4.4 – str. 29-34)*	Wysoki priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii	W sytuacji wystąpienia sytuacji wymagających interwencji państwa, programy wsparcia dla przedsiębiorstw powinny być przygotowywane sprawnie, bez zbędnej zwłoki, tak aby pomoc jak najszybciej trafiła do firm potrzebujących wsparcia.	Ograniczenie negatywnych efektów związanych ze zbyt późną dystrybucją środków.

Nr	Wniosek	Rekomendacja	Znaczenie/waga rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Spodziewany efekt wdrożenia
	Pomoc nie trafiała do tych, którzy nie byli już zdolni do prowadzenia działalności gospodarczej. Do takich przedsiębiorstw, które z trudem przetrwały okres pandemii Covid-19, ale kolejny szok związany z cenami energii elektrycznej i gazu wymusił zawieszenie działalności. *(rozdział 4.4 – str. 29-34)*					
3	Przedsiębiorstwa energochłonne oczekiwałyby większej pomocy i wsparcia w drodze do poprawy efektywności energetycznej oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii. Tego rodzaju programy wsparcia oczywiście istnieją, ale przedsiębiorstwa energochłonne nie zawsze mogą z nich skorzystać lub warunki dofinansowania nie są dla nich korzystne. Dla przedsiębiorstw energochłonnych musiałyby to być inwestycje o dużo większej skali niż dla przeciętnego przedsiębiorstwa. *(rozdział 6.6 – str. 86-91)*	Rozważenie możliwości wprowadzenia dedykowanego tylko przedsiębiorstwom energochłonnym programu nakierowanego na działania związane z poprawą ich efektywności energetycznej, rozwojowi odnawialnych źródeł energii oraz dekarbonizacji, które w większym stopniu uniezależnią przedsiębiorców od sytuacji na rynku energii. *(rozdział 6.6 – str. 86-91)*	Wysoki priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii	Poszukiwanie możliwości organizacyjnych oraz finansowych wprowadzenia programu dedykowanemu tylko dla przedsiębiorstw energochłonnych, które nie dysponują odpowiednim potencjałem finansowym, aby zrealizować tak kosztochłonne inwestycje.	Podejmowanie działań w zakresie podniesienia efektywności energetycznej, rozwoju OZE oraz dekarbonizacji pomoże uniezależnić się przedsiębiorstwom od wahań rynku energii, tak aby nie musiały one ponosić w przyszłości tak dużych środków na zakup energii.
4	Jednym z głównych warunków, które zniechęcały lub uniemożliwiały przedsiębiorstwom aplikowanie w ramach Programu był czas na złożenie wniosku. Dla wielu przedsiębiorców był on niewystarczający na to, aby spełnić wszystkie wymagania, które wymuszały zaangażowania dużych zasobów administracyjnych. Przede wszystkim utrudniał lub uniemożliwiał znalezienie rewidenta, który	W przypadku uruchamiania kolejnych programów wsparcia, koniecznym jest zapewnienie wnioskodawcom odpowiedniego czasu na przygotowanie i złożenie wniosku. *(rozdział 4.3 – str. 22-29)*	Średni priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii / Operator danego Programu	Czas naboru powinien być dostosowany do wymagań stawianych przed wnioskodawcami. Powinien być również dostosowany do tego, aby informacja o naborze mogła zdążyć dotrzeć do podmiotów	Ułatwienie aplikowanie o środki, poprawienie komfortu składania wniosków oraz wzrost zainteresowania ogłaszanymi naborami.

Nr	Wniosek	Rekomendacja	Znaczenie/waga rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Spodziewany efekt wdrożenia
	podejmie się w takim terminie wykonać niezbędną usługę atestacyjną. *(rozdział 4.3 – str. 22-29)*				zainteresowanych aplikowaniem.	
5	Krótki czas naboru był spotęgowany niewystarczającymi działaniami informacyjnymi i promocyjnymi Program. Informacje o uruchamianych edycjach Programu nie docierały do szerokiego grona zainteresowanych podmiotów, co mogło spowodować, że część przedsiębiorców mogła nie dowiedzieć się o możliwości otrzymania rekompensaty lub dowiedziała się za późno, co jeszcze bardziej skróciło czas na złożenie wniosku. *(rozdział 4.3 – str. 22-29)*	Ogłaszane programy wsparcia dla przedsiębiorstw powinny być poprzedzone kampanią informacyjną. *(rozdział 4.3 – str. 22-29)*	Średni priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii / Operator danego Programu	Przed rozpoczęciem naboru powinny być przeprowadzone kampanie informacyjne z wykorzystaniem mediów tradycyjnych, Internetu oraz mediów społecznościowych.	Dotarcie informacji do jak największego grona potencjalnych beneficjentów co przełoży się na wzrost zainteresowania ogłaszanymi naborami.
6	Wnioskodawcy często mieli problem z prawidłowym zinterpretowaniem wymagań Programu jakie powinny spełnić. Dlatego posiłkowali się wsparciem zewnętrznej firmy doradczej lub szukali wyjaśnień u Operatora Programu. Nie do końca kontakt z pracownikami instytucji ogłaszającej nabór był zdaniem beneficjentów poprawny. Problemy w dostępie do infolinii oraz czasochłonność pozyskania interpretacji na zapytania mailowe utrudniał przygotowanie wniosku w krótkim terminie naboru. *(rozdział 4.6 – str. 38-40)*	W przypadku ogłaszania kolejnych programów wsparcia należy zadbać o odpowiednią czytelność i szczegółowość instrukcji. *(rozdział 4.6 – str. 38-40)*	Średni priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii / Operator danego Programu	Opracowanie szczegółowych i zrozumiałych instrukcji wskazujących jakie są wymagania naboru. Zapewnienie odpowiedniej liczby pracowników dostępnych dla potencjalnych wnioskodawców, w celu wyjaśniania ich wątpliwości.	Ułatwienie aplikowanie o środki, poprawienie komfortu składania wniosków i wyeliminowanie błędów w sporządzonych wnioskach o dofinansowanie.

Nr	Wniosek	Rekomendacja	Znaczenie/waga rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Spodziewany efekt wdrożenia
7	Badanie pokazało, że dla beneficjentów metoda wyliczenia kwoty wsparcia była zbyt skomplikowana. Jeżeli podmiot aplikował po raz pierwszy to wyliczenie wysokości pomocy stanowiło duże wyzwanie, w szczególności w wyliczeniu różnicy między ceną kontraktową a ceną referencyjną lub innymi składnikami ceny energii. Dopiero po zdobyciu doświadczenia, mechanizm ten okazywał się jasny i czytelny. *(rozdział 4.6 – str. 38-40)*	W sytuacji konieczności wykonywania skomplikowanych obliczeń niezbędnych do złożenia wniosku, potencjalnym beneficjentom wsparcia powinny być przygotowywane odpowiednie narzędzia ułatwiające wyliczenia i weryfikujące ich poprawność. *(rozdział 4.6 – str. 38-40)*	Niski priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii / Operator danego Programu	Opracowanie narzędzia (np. formularza w MS Excel) służącego do skomplikowanych wyliczeń niezbędnych na etapie rekrutacji. Narzędzie powinno być oparte na bazie schematu wyjaśniającego jakie dane należy wprowadzić i w jaki sposób je wykorzystywać w wyliczeniach	Ułatwienie aplikowanie o środki, poprawienie komfortu składania wniosków i wyeliminowanie błędów w sporządzonych wnioskach o dofinansowanie.
8	Problemem w aplikowaniu o środki stanowił system informatyczny służący sporządzeniu i przesłaniu wniosku o dofinansowanie. Biorąc pod uwagę, że większość wnioskodawców składała wniosek ostatniego możliwego dnia, system nie wytrzymywał takiego obciążenia. Występowały wówczas problemy techniczne. Były one na szczęcie tylko chwilowe. W ramach badania zidentyfikowano szereg takich przypadków. *(rozdział 4.6 – str. 38-40)*	W przypadku uruchamiania kolejnych programów wsparcia, koniecznym jest zapewnienie odpowiedniego systemu informatycznego, który będzie dostosowany do liczby spodziewanych użytkowników. *(rozdział 4.6 – str. 38-40)*	Niski priorytet	Ministerstwo Rozwoju i Technologii / Operator danego Programu	Zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego oraz oprogramowania, które spowoduje większą niezawodność systemu informatycznego.	Ułatwienie aplikowanie o środki, poprawienie komfortu składania wniosków.
9	Udzielana pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej nie była Programem nastawionym na działania związane z transformacją energetyczną przedsiębiorstwa czy też dekarbonizacją. Dlatego Program nie wpłynął w istotny sposób na długofalową dekarbonizację przemysłu oraz	Podejmowanie przez przedsiębiorstwa energochłonne działań inwestycyjnych zmierzających do podniesienia efektywności energetycznej firm oraz zwiększenie udziału produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	Niski priorytet	Przedsiębiorstwa energochłonne	Realizacja działań inwestycyjnych nakierowanych na zmniejszenie zużycia energii, poprzez np. wprowadzanie energooszczędnych technologii oraz działań inwestycyjnych nakierowanych na zwiększenie	Ponoszenie niższych kosztów związanych z energią niezbędną do funkcjonowania działalności przedsiębiorstw energochłonnych.

Nr	Wniosek	Rekomendacja	Znaczenie/waga rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Spodziewany efekt wdrożenia
	zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw. Wzrost kosztów uświadomił jednak, że zwiększenie efektywności energetycznej jest niezbędne. Program dał sygnał przedsiębiorstwom do konieczności podjęcia działań związanych z podniesieniem efektywności energetycznej swojej firmy, stworzenia nowych źródeł energii z OZE. *(rozdział 6.6 – str. 86-91)*	*(rozdział 6.6 – str. 86-91)*			udziału zużywanej energii ze źródeł odnawialnych. Przedsiębiorstwa powinny w tym celu wykazywać większą aktywność w pozyskaniu środków zewnętrznych, np. w ramach programów wsparcia ogłaszanych na poziomie unijnym, krajowym oraz regionalnym.	

Załączniki

1. Podsumowanie odpowiedzi na pytania badawcze
2. Podstawowe informacje o realizacji poszczególnych edycji Programu
3. Spis tabel
4. Spis wykresów